

T.C
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

İLKÖĞRETİM HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE DAYALI OLARAK
DEĞERLENDİRİLMESİ
(BALIKESİR İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aysemin TÜRKYILMAZ

BALIKESİR, 2011

T.C
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

İLKÖĞRETİM HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİMİ PROGRAMININ
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE DAYALI OLARAK
DEĞERLENDİRİLMESİ
(BALIKESİR İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aysemin TÜRKYILMAZ

Danışman:
Prof. Dr. Nevin SAYLAN

BALIKESİR, 2011

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda 200812509001 numaralı Aysemin Türkyılmaz'ın hazırladığı "İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 27.12.2011 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Başkan Prof.Dr. Nevin SAYLAN İmza.....
(Danışman)

Üye Yrd.Doç.Dr.Kemal Oğuz ER İmza.....

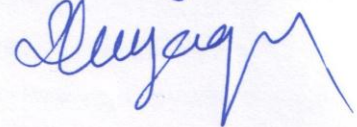
Üye Yrd.Doç.Dr.Sadet MALTEPE İmza.....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

03./01./2011

Enstitü Müdürü

Doç.Dr. Zeynep YAĞCI

ÖNSÖZ

2004-2005 eğitim-öğretim yılında yenilenen ilköğretim programlarından biri olan Hayat Bilgisi dersi öğretim programıyla ilgili yapılan geliştirme ve değerlendirme çalışmaları sonucunda programın bazı eksiklikleri olduğu görülmüştür. Program 2009 yılında yeniden düzenlenmiştir. Program geliştirmenin durağan bir süreç olmadığı ilkesinden yola çıkarak, yenilenmiş programın yürürlükteki işleyişini görmek amacıyla bu araştırma gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçların, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının eksikliklerini göstermesi ve programın geliştirilmesi yönünde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışma süresince bana her zaman yol gösteren değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Nevin SAYLAN'a çok teşekkür ediyorum. Ayrıca değerli hocalarım Öğr. Gör. Dr. İsmail ZENCİRCİ, Yrd. Doç. Dr. Uğur GÜRGAN ve Yrd. Doç. Dr. Kemal Oğuz ER'e hep yardımcı oldukları için sonsuz teşekkürü borç bilirim. Aynı zamanda verilerin analizinde bana çok yardımcı olan değerli Prof. Dr. Şener BÜYÜKÖZTÜRK'e bir kez daha teşekkür ediyorum. Tüm mesai arkadaşlarıma bana bu sürede yanımda olduklarını hissettirdikleri için ayrıca teşekkür ediyorum.

Bu çalışma süresince benden hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen canım aileme minnettarım...

Balıkesir- 2011

Aysemin TÜRKYILMAZ

**İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Öğretmen
Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi**

(Balıkesir İli Örneği)

Aysemin TÜRKYILMAZ

Yüksek Lisans Tezi- Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

2011 - Balıkesir

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. Nevin SAYLAN

ÖZET

Bu araştırmada, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı bazı değişkenler açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmiştir. Tarama modeli betimsel nitelikli araştırmanın evrenini Balıkesir il merkezindeki tüm ilköğretim okulları oluşturmaktadır. Evrene ulaşılabilecek olması sebebiyle örneklem alma yoluna gidilmemiştir. İl merkezinde çalışan 380 öğretmene, araştırmacı tarafından geliştirilen anket uygulanmıştır. Geri dönen anket sayısı 355'tir. Anketin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0.977 bulunmuştur. Verilerin analizi, SPSS 17.0 isimli paket programda gerçekleştirilmiştir. Dağılımın özellikleri incelendikten sonra, verilerin analizi için frekans / yüzde hesaplamaları, t-testi ve tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Araştırma sonunda, program kazanımlarının genel amaçlara uygun olduğu, ancak öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyelerine göre hazırlanmadığı ve kazanımlar için önerilen sürenin yeterli olmadığı görülmüştür. Programın temalarında yer alan içerik için de benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca içerik, öğrencilerin ilgisini çekmemekle birlikte farklı etkinliklerin yapılmasına imkan verecek şekilde hazırlanmamıştır. Program etkinlikleri, bölgesel ve yöresel farklılıklar göz önünde bulundurularak hazırlanmış; ancak önerilen etkinlikler farklı zeka alanları ve öğrenme stilleri olduğu göz önünde bulundurularak hazırlanmamıştır. Son olarak da, programın ölçme-değerlendirme boyutunda kullanılan teknikler öğrenci performansını değerlendirmek için yeterli değildir ve öğrencilerin tüm becerilerini değerlendirmemektedir.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim Hayat bilgisi dersi öğretim programı, program değerlendirme, öğretmen görüşleri

ABSTRACT

Evaluation of Primary Life Sciences Course Curriculum According to Teachers' Views (Balıkesir Sample)

Aysemin TÜRKYILMAZ

MA.Thesis- Educational Sciences Department

Supervisor: Prof. Dr. Nevin SAYLAN

2011- Balıkesir

The aim of this research is to evaluate Social Studies Curriculum according to teachers' views. The universe of the research consists of all primary schools in the center of Balıkesir. Descriptive qualified model is used through the research. Questionnaire developed by the researcher was applied to 380 teachers working in city center. The number of returned questionnaire is 355. Reliability coefficient of the questionnaire was found as 0.977. Data were analyzed by SPSS 17.0 package program. After examining the properties of the range, frequency / percentage calculations, T-test, one-way analysis of variance (ANOVA) were used for analysis.

As a result, it was observed that gains of Life Sciences curriculum are adequate for general purposes but gains weren't prepared for students' readiness; also proposal time wasn't adequate for gains. Same results were found for the content of curriculum. Also, content didn't get attention of the students and it wasn't prepared in a way that it might allow for the application of different activities. Different activities couldn't be done depending on the content. Activities of curriculum were not designed by considering local and regional differences, but proposed activities were not designed considering different mindfields and learning styles.

Finally, techniques used in the measurement- evaluation dimension of the program weren't adequate for evaluating the student performance thus it couldn't evaluate the whole skills of the students.

Key Words: Life Sciences course curriculum, curriculum evaluation, teachers' views.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLOLAR LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
1. BÖLÜM	
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı.....	3
1.3 Araştırmanın Önemi.....	3
1.4 Varsayımlar.....	4
1.5 Sınırlılıklar.....	4
2. BÖLÜM	
2. ALANYAZIN TARAMASI.....	5
2.1 KURAMSAL ÇERÇEVE.....	5
2.1.1 Eğitim Programı.....	5
2.1.1.1 Program Öğeleri.....	6
2.1.1.1.1 Hedef.....	6
2.1.1.1.2 İçerik.....	8
2.1.1.1.3 Eğitim Durumları.....	9
2.1.1.1.4 Değerlendirme.....	10
2.1.2 Program Değerlendirme.....	13
2.1.2.1 Genel ve Özel Hedeflerin Değerlendirilmesi.....	13
2.1.2.2 Kapsamın Değerlendirilmesi.....	13
2.1.2.3 Eğitim Durumlarının Değerlendirilmesi.....	13
2.1.2.4 Sınama Durumlarının Değerlendirilmesi.....	14
2.1.2 Hayat Bilgisi Dersi.....	14
2.1.2.1 Hayat Bilgisi Dersinin Yurtdışında Gelişim Süreci.....	18
2.1.2.2 Türkiye'de Hayat Bilgisi Dersinin Gelişim Süreci.....	20
2.1.2.2.1 1926 Programında Hayat Bilgisi Dersi	20
2.1.2.2.2 1936 Programında Hayat Bilgisi Dersi.....	22

2.1.2.2.3 1948 Programında Hayat Bilgisi Dersi.....	23
2.1.2.2.4 1968 Programında Hayat Bilgisi Dersi.....	24
2.1.2.2.5 1998 Programında Hayat Bilgisi Dersi.....	26
2.1.2.2.6 2005 Programında Hayat Bilgisi Dersi.....	28
2.1.2.2.7 2009 Programında Hayat Bilgisi Dersi.....	31
2.1.2.2.7.1 Beceriler.....	33
2.1.2.2.7.2 Kişisel Nitelikler.....	34
2.1.2.2.7.3 Ara Disiplinler.....	35
2.1.2.2.7.4 Temalar.....	35
2.1.2.2.7.5 Öğrenme-Öğretme Süreci.....	36
2.1.2.2.7.6 Öğrenme Stilleri.....	36
2.1.2.2.7.7 Zeka Alanları.....	37
2.1.2.2.7.8 Kavramlar.....	39
2.1.2.2.7.9 Ölçme-Değerlendirme.....	40
2.2 İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	41
3. BÖLÜM	
3. Yöntem.....	45
3.1 Araştırmanın Modeli.....	45
3.2 Evren ve Örneklem.....	45
3.3 Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi, Uygulanması ve Analizi.....	45
4. BÖLÜM	
4. Bulgular ve Yorum.....	48
4.1 Öğretmenlerin Kişisel Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	48
4.1.1 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.....	48
4.1.2 Öğretmenlerin Kıdem Durumlarına Göre Dağılımları.....	48
4.1.3 Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları.....	49
4.1.4 Öğretmenlerin Okuttukları Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımları.....	49
4.2 Alt Problemlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	50
4.2.1 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Kazanımlarına İlişkin Dağılım.....	51
4.2.2 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Temalarına İlişkin Dağılım.....	59
4.2.3 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Etkinliklerine İlişkin Dağılım.....	66

4.2.4 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Ölçme-Değerlendirme Durumlarına İlişkin Dağılım.....	74
4.2.5 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Öğelerine İlişkin Görüşlerin Karşılaştırılması.....	80
4.2.5.1 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Kazanımlara İlişkin İstatistiksel Analiz.....	80
4.2.5.2 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Temalara İlişkin İstatistiksel Analiz.....	80
4.2.5.3 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Etkinliklere İlişkin İstatistiksel Analiz.....	81
4.2.5.4 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Ölçme-Değerlendirme Durumlarına İlişkin İstatistiksel Analiz.....	81
4.2.6.1 Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Kazanımlara İlişkin İstatistiksel Analiz.....	82
4.2.6.2 Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Temalara İlişkin İstatistiksel Analiz.....	83
4.2.6.3 Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Etkinliklere İlişkin İstatistiksel Analiz.....	84
4.2.6.4 Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Ölçme-Değerlendirme Durumlarına İlişkin İstatistiksel Analiz.....	84
4.2.7.1 Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Kazanımlara İlişkin İstatistiksel Analiz	85
4.2.7.2 Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Temalara İlişkin İstatistiksel Analiz	85
4.2.7.3 Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Etkinliklere İlişkin İstatistiksel Analiz	86
4.2.7.4 Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Ölçme-Değerlendirme Durumlarına İlişkin İstatistiksel Analiz .	86
4.2.8.1 Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfa Göre Kazanımlara İlişkin İstatistiksel Analiz.....	87
4.2.8.2 Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfa Göre Temalara İlişkin İstatistiksel Analiz.....	87
4.2.8.3 Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfa Göre Etkinliklere İlişkin İstatistiksel Analiz.....	88

4.2.8.4 Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfa Göre Ölçme-Değerlendirme Durumlarına İlişkin İstatistiksel Analizi.....	88
5. BÖLÜM	
5.1 Sonuçlar ve Öneriler	91
5.1.1 Hayat Bilgisi Dersi Programının Kazanımlarına İlişkin Sonuçlar.....	91
5.1.2 Hayat Bilgisi Dersi Programının Temalarına İlişkin Sonuçlar.....	92
5.1.3 Hayat Bilgisi Dersi Programının Etkinliklerine İlişkin Sonuçlar.....	93
5.1.4 Hayat Bilgisi Dersi Programının Ölçme-Değerlendirme Durumlarına İlişkin Sonuçlar.....	94
5.1.5 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Programın Öğelerine İlişkin Sonuçlar.....	94
5.1.6 Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Programın Öğelerine İlişkin Sonuçlar.....	95
5.1.7 Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Programın Öğelerine İlişkin Sonuçlar.....	95
5.1.8 Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfa Göre Programın Öğelerine İlişkin Sonuçlar.....	95
5.2 Öneriler.....	96
5.2.1 Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	96
5.2.2 Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	97
KAYNAKÇA.....	98
EKLER.....	104
Ek 1: Valilik Oluru.....	105
Ek 2: Anket.....	106

TABLolar LİSTESİ

Tablo No	Sayfa
4.1 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.....	49
4.2 Öğretmenlerin Kıdem Durumlarına Göre Dağılımları	49
4.3 Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları.....	50
4.4 Öğretmenlerin Okuttıkları Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımları.....	50
4.5 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Kazanımlarına İlişkin Dağılımlar.....	52
4.6 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Temalarına İlişkin Dağılımlar.....	60
4.7 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Etkinliklere İlişkin Dağılımlar.....	67
4.8 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Ölçme- Değerlendirme Ögesine İlişkin Dağılımlar.....	75
4.9 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Öğelerine İlişkin Genel Yorum.....	80
4.10 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Kazanımlara İlişkin t-testi Sonuçları.....	81
4.11 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Temalara İlişkin t-testi Sonuçları.....	82
4.12 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Etkinliklere İlişkin t-testi Sonuçları.....	82
4.13 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Ölçme-Değerlendirme Ögesine İlişkin t-testi Sonuçları.....	83
4.14 Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Kazanımlara İlişkin t-testi Sonuçları.....	83
4.15 Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Temalara İlişkin t-testi Sonuçları.....	84
4.16 Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Etkinliklere İlişkin t-testi Sonuçları.....	85
4.17 Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Ölçme-Değerlendirme Durumlarına İlişkin t-testi Sonuçları.....	85
4.18 Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Kazanımlara İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	86
4.19 Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Temalara İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	87

4.20 Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Etkinliklere İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	87
4.21 Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Ölçme- Değerlendirme Durumlarına İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	88
4.22 Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfa Göre Kazanımlara İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	88
4.23 Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfa Göre Temalara İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	88
4.24 Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfa Göre Etkinliklere İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	89
4.25 Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfa Göre Ölçme- Değerlendirme Durumlarına İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	90
4.26 Programın Öğelerine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Öğretmenlerin Cinsiyetlerine, Kıdem Durumlarına, Eğitim Durumlarına, Okuttukları Sınıfa Göre Farklılaşım Farklılaşmadığına İlişkin Genel Yorum	90

ŞEKİLLER LİSTESİ

2.1 Hayat Bilgisi Dersi ve Kapsamı	18
--	----

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıkları üzerinde durulmuştur.

1.1 Problem Durumu

Bilginin oldukça kısa bir sürede yenilediği günümüzde bu hıza ayak uydurabilmek için nitelikli bir eğitimin verilmesi gerekli görülmektedir. Eğitim, “bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı ve istendik yönde davranış değişikliği oluşturma süreci” olarak tanımlanmaktadır (Ertürk, 1991:12). Bu istendik değişikliklerin meydana gelebilmesi için iyi planlanmış bir eğitim programına gereksinim duyulmaktadır.

Türkiye’de ilköğretim düzeyinde Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi, Türkçe, Matematik gibi çeşitli dersler yer almaktadır. Bu derslerden Hayat bilgisi dersi, toplu öğretim yaklaşımına dayalı olarak oluşturulmuş bir derstir. Hayat bilgisi kapsam olarak Türkçe, matematik, resim, müzik, beden eğitimi dersleriyle iç içedir (Güleryüz, 2008:13). Çocukların hem kendilerini hem de içinde yaşadıkları toplumu ve dünyayı tanımaları için tasarlanan bu ders 1926, 1936, 1948, 1968, 1998 ilköğretim programlarında yer almıştır. Bu programlardaki ortak noktalardan biri, öğrencinin yaparak yaşayarak öğrenmesi gerektiğidir (Baysal,2006). Ancak bunun tam olarak gerçekleştirilemediği görülerek yapılandırmacı yaklaşıma dayalı yeni bir program oluşturulmuştur. Belirlenen referans noktaları, anlayış ve ilkeler çerçevesinde hazırlanan bu program, 2004-2005 eğitim- öğretim yılında pilot okullarda denenmiş ve deneme sonuçlarına göre gerekli düzenlemeler yapılarak, 2005-2006 öğretim yılından itibaren ülke çapında uygulanmaya başlanmıştır (MEB-TTKB, 2005).

2005 programıyla ilgili ülke genelinde yapılan değerlendirme çalışmaları sonucunda hayat bilgisi dersi programının temel noktaları aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Hayat bilgisi dersi programı, öğretmen ya da konu merkezli değil, çocuk merkezli olmalı; çocuğun bakış açısını yansıtmalıdır.
- Öğrenci kendisine sunulan bilgileri ezberleyerek, edilgen bir biçimde öğrenmeye çalışmak yerine, öğrenme-öğretme sürecine aktif olarak katılmalıdır. Kendisine sunulan uyarınları yorumlamalı, anlamlandırmalı ve bilgiyi bizzat kendisi yapılandırmalıdır.
- Program aracılığıyla öğrencilere kazandırılmak istenen temel bilgi ve beceriler, gerçek yaşamda çocuğun gereksinimleriyle örtüşmelidir. Hızla değişen ve eskiyen, genellikle de çocuğun yaşamında herhangi bir karşılığı olmayan bilgilere programda yer verilmesi gerekmez.
- Program, bireyin yaşam kalitesini arttıracak temel becerileri kazanmasına yardımcı olmalıdır. Olabildiğince çok miktarda bilgi depolamak yerine, çocuğun zihinsel yeteneklerini ve kişiliğini her yönüyle geliştirmeye yönelik olmalıdır.
- Hayat bilgisi dersleri yetişkinlere özgü bir "ciddiyet" içinde geçmek zorunda değildir. Aksine, okul ve ders programları çocuğun eğlenme gereksinimini de karşılamalıdır. Bu anlayışla, hayat bilgisi dersi çocuklar için oldukça eğlenceli ve çocukların zevkle katıldıkları bir ders olmalıdır.
- Olaylar ve olgular yaşamın bütünlüğü içinde ele alınmalıdır. Olgular, analitik ve atomistik bir yaklaşımla değil, çocukların gelişimsel özelliklerine de uygun bir biçimde bütüncül ve tematik bir yaklaşımla ele alınarak incelenmelidir (MEB, 2010:6).

"MEB program geliştirme çalışmalarında katılımcılık ilkesine dayalı dinamik bir yaklaşımı esas almaktadır. Bu olgu, hızlı sosyal değişme süreçlerini yaşayan toplumların kendi eğitim sistemlerini küresel rekabete karşı sürekli canlı tutma hedefi açısından bir zorunluluktur" (MEB, 2010:7). Bu nedenle değerlendirme çalışmalarındaki verilerden hareketle, Hayat Bilgisi Dersi programı yeniden gözden geçirilerek Talim ve Terbiye Kurulu'nun 14/05/2009 tarih ve 70 sayılı kararı ile İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi (1-3) Öğretim Programı kabul edilmiştir (<http://ttkb.meb.gov.tr>).

Geliştirilmiş ve uygulanan her programın uygulamadan elde edilen verilere göre sürekli değerlendirilerek gözden geçirilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, "2009- 2010 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmakta olan ilköğretim Hayat Bilgisi Dersi öğretim programı ile ilgili öğretmenlerin görüşleri nedir?" sorusu bu çalışmanın problemini oluşturmaktadır.

1.2 Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim hayat bilgisi dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt bulunmaya çalışılmıştır:

- 1) Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri nelerdir?
- 2) Öğretmenlerin ilköğretim 1, 2 ve 3. sınıf hayat bilgisi dersi öğretim programının
 - a) kazanımlarına
 - b) temalarına
 - c) etkinliklerine
 - d) ölçme-değerlendirme durumlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
- 3) Öğretmenlerin cinsiyetlerine, kıdemlerine, eğitim durumlarına, okuttukları sınıfa göre
 - a) kazanımlar
 - b) temalar
 - c) etkinliklerine
 - d) ölçme-değerlendirme durumlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Program geliştirme bir süreçtir ve hiçbir zaman hazırlanmış ve uygulanmakta olan bir programın tamamlanmış olması söz konusu değildir. Hazırlanmış ve uygulamada işe koşulmuş olan her programın değerlendirilmesi gerekmektedir. Hayat Bilgisi dersi ilköğretimde ilk 3 sınıf için mihver ders olarak görülmektedir. İlköğretimin ilk kademesindeki diğer tüm dersler Hayat Bilgisi dersi etrafında okutulmaktadır. 2005 yılında ilköğretimdeki diğer tüm dersler gibi yenilenen Hayat Bilgisi dersi öğretim programının yapılan değerlendirmeler ve çalışmalar doğrultusunda yetersiz kaldığı görülerek, 2009 yılında yenilenmesine karar verilmiştir. Program yenilendikten sonra 2009-2010 eğitim-öğretim yılında uygulanmaya başlanmıştır. Halihazırda, yeni program ile ilgili tamamlanmış bir değerlendirme çalışması bulunmamaktadır. Bu sebeple, yapılan çalışma

2009 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programıyla ilgili yeni bir çalışma niteliğindedir.

Program değerlendirme aşamasında, programın yürütücüsü olan öğretmenlerin payı oldukça büyüktür. Bu çalışma ile öğretmenlerin ilköğretim 1., 2. ve 3. sınıf Hayat Bilgisi dersi öğretim programının öğeleriyle ilgili görüşleri analiz edilerek ortaya çıkan bulgular sonucunda programla ilgili dönütlerin elde edilmesi ve program geliştirme çalışmalarına katkı sağlanması düşünülmektedir. Yapılan çalışma sonucunda elde edilen verilerin bundan sonraki çalışmalara rehberlik edeceği düşünülmektedir.

1.4 Varsayımlar

Bu araştırma;

- 1) Kullanılacak veri toplama aracının kapsam geçerliliğinin sağlanmasında başvurulan uzmanların görüşlerinin yeterli olduğu,
- 2) Görüşleri alınan öğretmenlerin samimi duygu ve düşünceleriyle soruları yanıtladığı,
- 3) Bu araştırma için seçilen yöntemin araştırmanın amacına uygun olduğu varsayımlarına dayandırılmıştır.

1.5 Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- 1) Balıkesir ili merkez ilköğretim okullarında görev yapmakta olan 1., 2. ve 3. sınıf öğretmenleriyle,
- 2) İlköğretim okulları 1., 2. ve 3. sınıf ilköğretim hayat bilgisi dersi öğretim programıyla,
- 3) Süre olarak, 2010-2011 yılı bir eğitim-öğretim dönemiyle (bahar dönemi) sınırlandırılmıştır.

2.BÖLÜM

ALANYAZIN TARAMASI

Bu bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturmak için bilgiler ve araştırma ile ilgili çalışmalar sunulmuştur.

2.1 KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1.1 Eğitim Programı

Eğitim programları üzerinde uzmanlaşmış eğitim bilimciler kapsamlı ve geniş tanımlar yapmışlardır (Demirel,2005:2). Caswell ve Campbell (1935:66), eğitim programını konular listesi olarak değil daha çok, öğrencilerin, öğretmenlerin rehberliğinde kazandıkları yaşantıların tümü olarak görmektedir (Akt: Demirel,2005:2).

Saylor, Alexander ve Lewis'e göre program "eğitilecek bireylere, öğrenme yaşantılarını kazandırma planı"dır (Akt: Demirel,2008:2) Tanner ve Tanner'e göre, eğitim programı, okul ya da üniversitelerin sorumluluğu altında sistematik olarak geliştirilen bilgi ve yaşantıların yeniden yapılanmasıdır (Akt: Demirel,2008:2).

Eğitim programı Ertürk (1991;95) tarafından "belli esaslara göre düzenlenip örgütlenmiş öğrenme yaşantıları" olarak tanımlanmıştır. Varış (1994; 18) eğitim programını "bir eğitim kurumunun çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı, milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetler" olarak ifade etmiştir. Özçelik (1992:4) programı, "öğretme-öğrenme sürecinde nelerin, niçin ve nasıl yer alacağını gösteren bir kılavuz" olarak tanımlarken; programın öğrencilere kazandırılacak davranışları, bu davranışların öğretilmesinde yararlanılacak öğretilme-öğrenme etkinliklerini, söz konusu davranışların öğrenilip öğrenilmediğini saptamak amacıyla yararlanılacak sınav durumlarını kapsadığını belirtmektedir.

Senemoğlu (1997:8) öğretim programını, "*bir derste öğrencilerin ulaşacağı hedefleri ve davranışları, davranışları kazandırmak üzere düzenlenecek eğitim durumlarını ve davranışların ne derecede kazandırıldığını ortaya koyabilecek sınav durumlarını kapsayan gelişmeye açık ve çok yönlü etkileşim içinde olan*

öğeler bütünü” olarak tanımlarken öğretim programının üç temel ögesini hedefler, eğitim durumları ve değerlendirme olarak sıralamaktadır.

Demirel (2005:4) ise, eğitim programını "öğrenciye, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneği" olarak tanımlarken; programın öğelerini hedef, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirme olarak sıralamaktadır.

Saylan (1998:54) ise, eğitim programını, program tasarısı olarak ele almakta ve "eğitim sürecinde bireylere hangi davranışların nasıl kazandırılacağı, davranışların kazanılıp kazanılmadığının nasıl belirleneceği ve eksikliklerin, yanlışların ne şekilde giderilebileceğinin yani uygulamada işe koşulacak tüm değişkenlerin planıdır" şeklinde tanımlamaktadır.

Eğitim programı için yapılan tanımlar incelendiğinde genel olarak programın 4 öğeden oluştuğu ifade edilmektedir. Bu öğeler hedefler, içerik, eğitim durumları ve değerlendirmedir.

2.1.1.1 Program Öğeleri

2.1.1.1.1 Hedef

Ertürk (1972:24) hedefi "planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla kazandırılması kararlaştırılan, davranış değişikliği ya da davranış olarak ifade edilmeye uygun olan bir özelliktir" şeklinde tanımlamıştır.

Fidan'a (1986:23) göre hedef "belli bir alanda eğitilecek bireylere kazandırılmak istenen özelliklerdir".Hedef, Sönmez (2008:23) tarafından "kişide gözlenmesi kararlaştırılan istendik özellikler" olarak açıklanmıştır. Demirel (2005:105) de hedefi, "öğrenciye kazandırılmak üzere seçilen istendik özellikler" olarak ifade etmiştir.

Tyler (1967), hedeflerin "hem öğrencide geliştirilecek davranışın çeşidini, hem de davranışın uygulanacağı yaşam alanının içeriğini" belirtmesi gerekir şeklinde ifade etmiştir (Akt: Saylan,1995:26).

Eğitimde hedefler uzak, genel ve özel hedef olmak üzere 3 düzeyde ifade edilmektedir. Uzak hedef, ülkenin eğitim politikasını, genel hedef okulların amaçlarını, özel hedef ise öğrenciye kazandırılması istenilen özellikleri ve dersin hedeflerini yansıtmaktadır (Demirel, 2005:106). Genel hedefler, 1739 sayılı Türk Milli Eğitim Temel Kanununda belirtilen amaçlardır (İşman ve Eskicumalı:2006:23). Saylan'a (1995:52) göre genel hedefler "belli bir eğitim düzeyi ve durumunun fonksiyonuna göre belirlenen, yetişen bireyde bulunması istenen davranışları harekete geçiren ve etkinliklere yön veren özelliklerdir". Özel hedefler, derslerin hedefleridir (Sönmez, 2008:30). "Özel hedefler, belli bir düzey ve durumda ve genel hedefler çerçevesinde bireyin kazanması uygun görülen davranışsal özelliklerdir" (Saylan, 1995:52).

Hedef için yapılan tanımlardaki ortak nokta, hedefin istendik özelliklerden oluşmasıdır. İstendik özellikler belirlenirken de toplumsal gerçek, konu alanı, bilim, kişi ve doğa ölçüt olarak alınmaktadır. Bu ölçütlere uygun aday hedefler eğitim psikolojisi, eğitim felsefesi, eğitim sosyolojisi, eğitim ekonomisi süzgeçlerinden de geçerek olası hedef adını almaktadır. Olasılı hedefler, öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyi, yatırım, araç-gereç, personel ve bilgi basamaklarından geçerek gerçekleştirilebilir hedef haline gelmektedirler (Sönmez, 2008:23-32).

Hedefler oluşturulurken de bazı kriterlerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu kriterler şöyle sıralanmaktadır:

- Hedefler, öğrencinin bilişsel, duyuşsal hazır bulunuşluk seviyesine uygun olmalıdır.
- Hedefler, öğrenme sürecine dönük olmalıdır.
- Hedefler, öğretmenin değil öğrencinin yapacaklarını ifade etmelidir.
- Konu başlıkları hedef ifadesi olmamalıdır.
- Hedefler kapsamlı ve aynı zamanda sınırlı olmalıdır.
- Hedefler, binişik değil bitişik olmalıdır. Bir hedefin kapsamı diğer bir hedefin kapsamına girmemelidir.
- Hedeflerin hangi konu içeriğiyle ilgili olduğu belirtilmelidir.
- Hedefler birbirini destekler nitelikte olmalıdır.
- Bir hedef, tek bir öğrenme ürününü ifade etmelidir.
- Hedef, açık ve anlaşılır bir biçimde ifade edilmelidir.
- Öğrenciler için yazılan hedefler bireysel farklılıkları dikkate alınmalıdır.
- Hedefler hangi alanla ilgili yazılıyorsa, o alanın niteliklerine ve basamaklarına uygun olmalıdır. (Sönmez,2008:23-44; Demirel,2005:105-110;İşman ve Eskicumalı,2006:29-30; Özkan,2005:90-91-126).

2.1.1.1.2 İçerik

“Kapsam ya da içerik hedef davranışları kazandıracak biçimde ünite ve konuların düzenlenmesidir” (Sönmez,2008:120). Kısakürek (1983:225) içeriği “öğrenilmesi gereken bilgi, beceri, atitüd ve değerler” olarak tanımlamıştır. İçerik, hedef davranışların kazandırılması için bir araçtır ve bu araç düzenlenirken de bazı ilkeler temele alınmaktadır.

İçeriğin düzenlenmesinde mantıksal ve psikolojik olmak üzere 2 temel ilke bulunmaktadır. Mantıksal düzenleme ilkesine göre, her bilim dalı kendine özgü yapıya göre düzenlenmelidir. Psikolojik düzenleme ilkesine göre ise, öğrencinin ilgi ve gereksinimleri göz önünde bulundurularak öğretimin aşamalı bir biçimde yapılması öngörülmektedir. İçerik somuttan soyuta, yakın çevreden uzak çevreye doğru oluşturulmalıdır (Bilen, 2006:26).

Gayles (1973:251)'a göre psikolojik düzenleme şu ilkelere göre yapılmalıdır:

- İçerik bugünden geçmişe, yakından uzağa doğru düzenlenmeli,
- Bilinenden bilinmeyene,
- Kolaydan zora,
- Somuttan soyuta doğru olmalı ve aşına olunan sözcüklerle kavram öğretimine başlanmalı, kavramlar daha sonra sembollerle verilmelidir.
- Önce tümevarım, sonra tümdengelim yolu izlenmeli,
- Öğretim daha işin başından itibaren uygulamalı biçimde gerçekleştirilmelidir (Akt: Bilen, 2006:26).

Thomas(1963) da içerik düzenlenirken,

- Bilinenden- bilinmeyene
- Basitten-karmaşığa
- Somuttan-soyuta
- Gözlemden-nedene
- Bütünden-parçaya doğru gidilmesi gerektiğini söylemiştir (Akt:Bilen,2006:26).

İçerik düzenlenirken, öğretmen kapsama, tümdengelim ve önkoşul ilkelerini göz önünde bulundurmalıdır. Kapsama ilkesi, yeni içeriğin organize edilirken önceden öğrenilen yapının içerisinden verilmesini; tümdengelim ilkesi, önce genel yapıların sonra ayrıntıların verilmesini; önkoşul ilkesi, örgütleyici bilgilerden yararlanılarak ön öğrenmelerin yeni öğrenmelere temel oluşturmasını ifade etmektedir (Demirel, 2005:124-125).

Bu bilgilere dayanarak içeriğin düzenlenmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar şu şekilde sıralanmaktadır:

- İçerik hedef davranışlara göre düzenlenmelidir.
- Sosyal ve kültürel gerçeklerle tutarlı, kapsamlı ve sınırlı, geçerli, önemli ve öğrenilebilir olmalıdır.
- İçerik çağdaş, bilimsel, sanatsal ve felsefi bilgiyle donanık olmalıdır.
- İçerik öğrencinin hazır bulunuşluk seviyesine uygun, somuttan soyuta, basitten-karmaşığa, kolaydan-zora ve bilinenden-bilinmeyene olacak biçimde düzenlenmelidir.
- İçerik öğrencinin içinde yaşadığı sosyal ve kültürel çevreye uygun olacak biçimde esnek düzenlenmelidir.
- İçerikte yer alan kavramlar, olgular ve semboller ön örgütleyiciler olan tablolar, grafikler, şemalar, resimler, fotoğraflarla desteklenmelidir.
- İçerik farklı öğretim yöntem ve tekniklerini uygulayabilecek biçimde esnek düzenlenmelidir.
- İçeriğin bölüm başlarında, ortalarında ve sonlarında konuyla ilgili alıştırmaya soruları yer almalıdır.
- İçerik aşamalı ve birbirinin ön koşulu olacak şekilde sıralanmalıdır.
- İçerik, ön örgütleyiciler kullanılarak her öğrencinin kendi şemasını oluşturmasına yardım edecek şekilde düzenlenmelidir.
- İçerikte bölüm başlarında, ortalarında ve sonlarında alıştırmaya soruları yer almalıdır.
- İçerikte sunulan kavramlar, semboller, haritalar, resimler, fotoğraflar, tablolar, şekiller birbirini destekler nitelikte, aslına uygun ve renkli olmalıdır.
- İçerik değişik öğrenme-öğretme etkinliklerine uygun düzenlenmelidir (Saylan, 1995; Sönmez, 2008; Demirel, 2005; Bilen, 2006).

2.1.1.1.3 Eğitim Durumları

Öğrencilere istenilen özelliklerin kazandırılması eğitim durumları sayesinde gerçekleştirilmektedir. Ertürk eğitim durumlarını “belli bir zaman süresi içinde bireyi etkileme gücünde olan dış şartlar” olarak tanımlamıştır (Akt:Demirel,2005:149). “Eğitim durumları, programın süreç boyutunu oluşturmaktadır” (Demirel,2005:135). Eğitim durumu Sönmez tarafından (2008:137) “hedef davranışları öğrenciye kazandırmak için gerekli uyarıcıların düzenlenip işe koşulması” olarak tanımlanmaktadır. Eğitim durumları düzenlenirken, öğrenmenin bireye dönük olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Eğitim durumlarını öğrenme fırsatları olarak tanımlayan Saylan (1995:53) “ içerikle davranışın birleştirilmesini yani çeşitli içerik elemanlarıyla davranışın yapılmasını ve kazanılmasını sağlayan fırsatlar” şeklinde ifade etmiştir. Demirel (2004:135) eğitim durumlarını “öğrenci açısından öğrenme yaşantıları, öğretmen açısından da öğretme yaşantıları”

olarak tanımlamıştır. Öğrenme yaşantıları; giriş, gelişme ve sonuç etkinlikleri olarak planlanmaktadır. Giriş etkinliklerinde, öğrencinin hedeften haberdar olması sağlanmaktadır. Gelişme etkinlikleriyle öğrenci yeni bilgi ve becerileri almaya hazır hale gelmektedir. Sonuç etkinliklerinde ders ya da ünite sonlarında değerlendirme yapmak ve dönüt vermek amacıyla işlemler yapılmaktadır. Bu öğrenme yaşantıları, öğrencilerin eleştirel, sorgulayıcı ve yaratıcı düşüncelerini sağlayabilmeli ve öğrencilerin öğrenme stilleri göz önünde bulundurulurken planlanmalıdır (Demirel, 2004:135).

Eğitim durumlarının değişkenlerini ise; öğrenci katılımı, öğretmen, yöntemler, teknikler, ipuçları, dönütler, düzeltmeler, pekiştireçler, araç-gereçler, akıl yürütme süreçleri, biçimlendirme ve yetiştirmeye dönük değerlendirme, sınıf düzeni, zaman ve eğitim ortamında sevgi oluşturmaktadır (Sönmez, 2008:137). Eğitim durumları düzenlenirken uyulması gerekli ilkeler şöyle sıralanmaktadır:

- Eğitim durumları hedefle ilgili olmalıdır.
- Eğitim durumları öğrenci düzeyine uygun olmalıdır.
- Eğitim durumları öğrencileri öğrenme sürecine katılmaya güdülemelidir.
- Eğitim durumları hem birden fazla hedefe hizmet etmeli, hem de istenmeyen sonuçlar ortaya çıkarmaktan uzak olmalıdır.
- Eğitim durumları öğrenciler açısından tatmin edici olmalıdır.
- Eğitim durumları ekonomik olmalıdır.
- Eğitim durumları öğrencilere sunulan diğer eğitim durumları ile tutarlı ve kaynaşık olmalıdır (Sönmez,2008; İşman ve Eskicumalı, 2006:30-31).

2.1.1.1.4 Değerlendirme

Bloom (1971:6), değerlendirme olmadan öğretim durumu hakkında karar vermenin olanaksız olduğunu ortaya koymakta ve değerlendirmenin işgörüsünü, hedeflerle belirlenen değişmelerin olup olmadığını, olmuşsa gerçekleşme derecesini belirleyen kanıtların toplanıp yargılanması olarak belirlemektedir (Akt: Demirel,2005:183).

Özçelik'e (1989:117) göre değerlendirme "ölçme sonuçlarını bir ölçüte vurup yargıya varma sürecidir". Demirel (2005:155) sınama durumlarını, "öğrencide gözlemeye karar verilen istendik davranışların kazanılıp kazanılmadığı hakkında bir yargıya varma işi" olarak tanımlamıştır.

İşman ve ESKİCUMALI'YA (2006:33) GÖRE İSE “DEĞERLENDİRME, EĞİTİM İŞİNİN SONUNDA ÖĞRENCİLERE KAZANDIRILMAK İSTENİLEN DAVRANIŞ DEĞİŞİKLİKLERİNİN NE DERECEYE KADAR GERÇEKLEŞİP GERÇEKLEŞMEDİĞİNİ ANLAMAYA YÖNELİK BİR SÜREÇTİR”. YETİŞTİRİLEN ÖĞRENCİNİN İSTENDİK DAVRANIŞLARA SAHİP OLUP OLMADIĞINA BAKMAK İÇİN HER DAVRANIŞLA İLGİLİ BİR ÖLÇME ARACI YA DA TEST MADDESİ DÜZENLENMELİDİR. HAZIRLANACAK ÖLÇME ARACI, HEDEF DAVRANIŞLARIN ÖZELLİĞİNE GÖRE ŞEKİLLENMEKTEDİR. BİLİŞSEL ALANLA İLGİLİ HEDEF DAVRANIŞLARIN ÖLÇÜLMESİNDE ÇOKTAN SEÇMELİ, EŞLEŞTİRME, BOŞLUK DOLDURMA, KOMPOZİSYON, DOĞRU YANLIŞ TÜRÜNDE TESTLER HAZIRLANMALIDIR. DUYUŞSAL ALANLA İLGİLİ DAVRANIŞLARIN ÖLÇÜLMESİNDE TUTUM ÖLÇEĞİ; PSİKOMOTOR ALANDAKİ DAVRANIŞLARIN ÖLÇÜLMESİNDE PERFORMANS TESTLERİNİN KULLANILMASI DOĞRU SONUÇLARIN ALINMASINI SAĞLAMAKTADIR (DEMİREL, 2005; BİLEN, 2006; SÖNMEZ, 2008). KISAKÜREK (1983:219) DEĞERLENDİRMEYİN, AMAÇLARA ULAŞILIP ULAŞILMADIĞI VE PROGRAMIN ÇEŞİTLİ ELEMANLARINI VE AŞAMALARINI KONTROL ETMEK AMACIYLA YAPILMASI GEREKTİĞİNİ BELİRTMİŞTİR.

DOĞAN'A (1997:317) GÖRE DEĞERLENDİRME, “ÖĞRETİMİN NASIL İLERLEDİĞİNİ SAPTAMAK, SONUCUN NE OLDUĞUNU BELİRLEMELİK VE ÖĞRETİMİN NASIL DAHA İYİ YAPILABİLECEĞİNİ GÖSTERMEK İÇİN GEREKLİ VERİLERİ TOPLAMAK”TIR.

PROGRAMIN İŞLERLİĞİNİ VE NİTELİĞİNİ GÖREBİLMELİK İÇİN BU 4 ÖĞENİN İNCELENMESİ GEREKMEKTEDİR. İNCELEMELER YA DA BİR BAŞKA DEYİŞLE DEĞERLENDİRMELER SONUCUNDA PROGRAMIN AKSAKLIK VE EKSİKLİKLERİ GİDERİLİP EĞİTİMİN NİTELİĞİNİN ARTMASI BEKLENMEKTEDİR. PROGRAMLARI DAHA ETKİLİ DURUMA GETİRECEK BİLİMSSEL OLGULARA DAYANAN DOĞRU KARARLARIN ALINABİLMESİ İÇİN ÖNCELİKLE PROGRAMLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ GEREKMEKTEDİR (ERDEN, 1998:1).

BİR EĞİTİM PROGRAMININ BAŞARILI OLABİLMESİ İÇİN TÜM ÖĞRENCİLERİN PROGRAMDA AMAÇLANAN HEDEFLERE ULAŞMIŞ OLMASI GEREKİR, ANCAK BU HER ZAMAN GERÇEKLEŞMEYEBİLİR. BU NEDENLE, PROGRAMIN UYGULANMASI SONUCUNDA, YETERSİZ KALAN YA DA TERS İŞLEYEN ÖĞELERİ OLUP OLMADIĞI; VARSA AKSAKLIKLARIN PROGRAMIN HANGİ ÖĞELERİNDEN KAYNAKLANDIĞINI BELİRLEMELİK VE GEREKLİ DÜZELTMELERİ YAPMAK AMACIYLA PROGRAMIN DEĞERLENDİRİLMESİ GEREKMEKTEDİR (ORNSTEIN&HUNKINS, 1988:325).

Saylan (1995: 54) değerlendirmeyi “program tasarısının sürekli gözden geçirilerek gerekli düzeltme, onarma ve geliştirme işlemlerinin yapılabilmesi için hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını, program tasarısı elemanlarını ve tasarının etkililiğini inceleme süreci” şeklinde tanımlamıştır.

Erden (1998:10), program değerlendirmeyi “gözlem ve çeşitli ölçme araçları ile eğitim programının etkililiği hakkında veri toplama, elde edilen verileri programın etkililiğinin işaretçileri olan ölçütlerle karşılaştırıp yorumlama ve programın etkililiği hakkında karar verme süreci” olarak tanımlamıştır.

Ertürk’e (1998:107) göre değerlendirme “programın, istendik davranışı meydana getirme bakımından işgörülük derecesinin belirlenmesi” olarak ifade edilmiştir. Demirel’ e (2003:184) göre değerlendirme, “programın etkililiği hakkında veri toplama, verileri ölçütlerle karşılaştırıp yorumlama ve programın etkililiği hakkında karar verme işidir”.

Program değerlendirme; düzenlendiği, geliştirildiği ve uygulandığı durumlarda bir programın istenilen sonuçları üretip, üretmediği konusuna odaklanmaktadır. Ayrıca, uygulanmadan önce programın güçlü ve zayıf yönleri, uygulandıktan sonra ise etkililiği değerlendirme çalışması ile belirlenmektedir. (Ornstein ve Hunkins, 1998: 324-325).

Posner (1995:222), program değerlendirmeyi, “birey ya da bir grup tarafından programdaki obje, kişi ya da bir takım işlemlerin değeri hakkında karar verme” olarak açıklamaktadır.

Program değerlendirmede farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımlarda, değerlendirilecek programın farklı öğelerine yoğunlaşıldığı görülmektedir. Program anlayışı kişiden kişiye farklılaştığından değerlendirme anlayışı da değişmektedir. Program değerlendirme çalışmalarında eğitim programının hedefleri gerçekleştirip gerçekleştirmediğine ve eğitim programındaki eksiklikleri belirlemeye yönelik araştırmalar yapılmaktadır. Aksaklıkları ve eksiklikleri belirlemek için yapılan

değerlendirmelerde programın tüm öğelerinin incelenmesi gerekmektedir (Erden, 1998:20).

2.1.1.2 Program Değerlendirme

2.1.1.2.1 Genel ve özel hedeflerin değerlendirilmesi: Bu değerlendirmede hedeflerin toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına, öğrenci ihtiyaçlarına, konu alanının özelliklerine uygun olup olmadığına bakılmaktadır. Ayrıca hedeflerin birbiriyle tutarlılığı, hedef ifadelerinin yeterince açık ifade edilip edilmediği, gerçekleştirilebilir nitelikte olup olmadığı da sorgulanmaktadır (Erden, 1998:24).

2.1.1.2.2 Kapsamın (İçerik) değerlendirilmesi: Programın içerik öğesinin değerlendirilmesi sırasında şu soruların cevabı aranmaktadır:

- 1- Kapsam hedeflerle tutarlı mı?
- 2- Kapsamda yer alan bilgiler, önemli dayanaklı ve geçerli mi?
- 3- Kapsam öğrenciler için anlamlı mı?
- 4- Kapsamda yer alan bilgilerin sunuluş sırası öğrenme ilkelerine uygun mu?

(Erden, 2008:30)

2.1.1.2.3 Eğitim durumlarının değerlendirilmesi: Eğitim durumlarının değerlendirilmesinde cevabı aranan sorular şunlardır:

- 1- Hedef davranışların ve kapsamın öğrenilmesinde güçlükler var mı?
- 2- Kullanılan yöntem etkili mi?
- 3- Öğretim programı ve günlük ders planları ile uygulama tutarlı mı?
- 4- Öğretmen davranışları öğretim ilkelerine uygun mu?
- 5- Öğrencilerin derse yönelik duyuşsal özellikleri olumlu mu?
- 6- Öğrenciler kendilerinden beklenen faaliyetleri yerine getiriyor mu?

(Erden,1998:33).

2.1.1.2.4 Sınama durumlarının değerlendirilmesi: Programın bu öğesi değerlendirilirken şu sorulara cevap aranmaktadır:

- 1- Ölçme sonuçları geçerli mi?
- 2- Ölçme sonuçları güvenilir mi?
- 3- Ölçüt uygun mu? (Erden, 1998: 36).

2.1.2 Hayat Bilgisi Dersi

Hayat Bilgisi dersi ilköğretim birinci devrenin ilk 3 sınıfında yer almakta ve diğer derslere temel oluşturmaktadır. Hayat bilgisi dersi, çocukların eğitim süreciyle, iyi bir insan, iyi bir vatandaş olması, çevresine etkin ve pozitif bir biçimde uyum sağlaması için gerekli olan temel davranışları kazanmasına aracılık eden ilk ders olarak tanımlanmaktadır (Öztürk ve Dilek, 2005:2). Bu ders, “öğretimde toplulaştırma” ilkesinden hareketle oluşturulmuş bir derstir. Genel olarak doğa ve toplum bilimleri alanlarına ilişkin, çağın gerektirdiği en temel bilgi beceri, tutum, düşünce ve değerlerin seçilip örgütlenmesiyle “çocukları yaşama hazırlama ve yaşam bilincini oluşturma” işlevini üstlenmektedir (Öztürk ve Dilek, 2005: 2).

Hayat bilgisi dersinin varlığı bütüncül yaklaşımı temel alan Gestalt psikolojisine dayanmaktadır. Bu yaklaşıma göre, çocuklar dünyayı bir bütün olarak gözlemler ve konular da onlara bütün halinde verilmelidir. Aynı zamanda Hayat bilgisi dersi Fen bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinin bir araya gelmesiyle oluşturulan; ev, aile ve okul ile yakın çevre gibi konulardan meydana gelen bir derstir (Kabapınar, 2007:2).

“Hayat bilgisi dersi, çocuğun okula başladığı ilk yıllarda onun bir bütün halinde gelişmesini sağlayan ilk derstir” (Binbaşıoğlu, 2003:36). Çevresiyle, toplumla ilgili sorunlar çocuğa derste yaparak ve yaşayarak öğretilmesi gerektiği için ve de bu dönem çocuğunun gelişim özelliklerine dayanarak, sunulacak konular çocuğun duyu organlarıyla anlayabileceğinin ötesine geçmemelidir (Binbaşıoğlu, 2003).

Güleryüz’e (2008:5) göre hayat bilgisi “çocuğun içinde yaşadığı doğayı, doğanın düzenini deneyime dayalı olarak keşfetmesi, içinde yaşadığı toplumun kültürel değerlerine uyum sağlayarak, kendi kişiliğini oluşturma ve yapılandırma süreci” şeklinde tanımlanmıştır. Çocuğun gelişim sürecine göre hayat bilgisi dersini kitaplarla vermeye çalışmak çocuk için işkence olmaktadır. Bu sebeple, hayat bilgisi dersinin verildiği sınıfları da çocuğa göre düzenlemek gereklidir. Çünkü çocuğu sınıfa, oturma düzenine göre oturtmak çocuk için öğrenmeyi engelleyici olmaktadır (Güleryüz, 2008).

Sönmez (1999:10), hayat bilgisini “doğal ve toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bir bağ kurma süreci ve bu sürenin sonunda elde edilen dirik bilgiler” olarak tanımlamaktadır. Çocuk içinde yaşadığı doğal ve toplumsal olgu ve olayları bilmek, onları anlamak, yorumlamak, kestirmek, ilke, genelleme ve yöntemleri yeni olgularda kullanmak, analiz etmek, yeni çözümler önermek ve değerlendirmek gibi davranışları kazanmalıdır. Bu nedenle hayat bilgisi dersi doğal ve toplumsal bilim alanlarını kapsadığı gibi düşünsel ve sanatsal alanları da içermelidir. Bu alanların her birinin hayat bilgisi dersinin içinde ne oranda yer alacağı öğrencinin içinde yaşadığı ortama, onun hazırbulunuşluk düzeyine, kazandırılacak hedef davranışlara, eğitim biliminin özelliklerine bağlı olmalıdır(Sönmez, 1999:11).

“Hayat bilgisi dersi, öğrencilerin içinden geldikleri toplum hayatının ve doğal çevrenin onlarla ilgili olan tüm yönlerinin gerçek ortamlarındaki doğallığı içerisinde ele alındığı ve onların gelişim düzeylerine uygun bir biçimde düzenlendiği, ilgilerine, meraklarına ve ihtiyaçlarına hitap eden bir derstir” (Bektaş, 2009:15).

Hayat bilgisi dersi ilköğretimin ilk yıllarında yer aldığından, kapsamın düzenlenmesinde bu yaş grubu çocuklarının gelişim özelliklerinin dikkate alınmasını gerektirmektedir. İlköğretimin ilk devresindeki çocuklar ince motor kasların koordinasyonunda sorun yaşamaktadırlar. Bu nedenle çok uzun süreli kalem tutma ve küçük punto ile yazmayı gerektiren ödev ve okul çalışmaları uygun görülmemektedir (Bilgin, 2006; Senemoğlu, 1997). Ayrıca “çocuklar bu dönemde yeni ve hiç bilmediği bir konu alanında eğitim göreceklere mutlaka en somut düzeydeki öğrenme durumundan geçmeli, yani yaparak ve yaşayarak, beş duyu organını işe koşarak öğrenmeye başlamalıdır” (Çilenti, 1988: 41).

Çocuklar bu dönemde somut düşünmekle birlikte sınıflama ve sıralama yeteneği kazanmışlardır. Çocukların mantık yeteneklerini kullanması, çeşitli problemleri çözümlemesi, bu problemlerin somut nesnelere ilişkili olmasına bağlıdır. Çocuklar bu dönemde dili etkin olarak

kullanmakla birlikte vatan, millet, ülke vb. soyut kavramları anlayamazlar. Bu nedenle, soyut kavram ve deyimlerin somut yollarla açıklanması gerekmektedir (Gündoğdu, 2005:96; Küçükkaragöz, 2003: 90; Senemoğlu, 1997:56). Bu yaştaki çocuklar olay ve olguları ayrı ayrı değil bir bütün halinde görürler, bundan dolayı bu sınıflarda derslerin sosyal bilgiler, fen bilgisi, ya da tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi, fizik, kimya, biyoloji gibi bilim alanlarına bölünmesi hem eğitime hem de çocuğun zihinsel ve duygusal gelişimine uygun değildir. Bu durumda hayat bilgisi dersi bir bütün içinde ele alınmalı ve kapsamı bu ilkeye göre düzenlenmelidir (Sönmez, 1999:15).

Hayata hazırlamayı amaçlayan Hayat Bilgisi dersinde öğrenci bu dersle yakın çevresinden uzak çevresine, somut alandan aşamalı bir şekilde gelişen soyut alana doğru bilgi, duygu ve eylem olarak açılım gücü kazanmakta; böylece kendisini, çevresini ve yaşamı keşfetmeyi öğrenmektedir. Çocuğun yaşadığı doğal ve toplumsal çevreye uyumunu sağlamak eğitimin en önemli hedeflerinden birisidir. Hayat Bilgisi Dersi ile öğrencilere doğal ve toplumsal yaşama dair temel bilgilerin aktarılmasının yanı sıra onların bu bilgileri günlük yaşantılarında kullanabilmeleri, yeni durumlara uyum sağlayabilmeleri için gerekli düşünsel beceriler kazandırılmaktadır. Hayat Bilgisi Dersi diğer derslerin merkezinde bulunan yaşantısal özelliği yüksek bir ders olma niteliği taşımaktadır. Sonraki süreçler içinde yerlerini alacak olan öteki dersler ve onlara konu olan bilgi, bilim alanları ve teknoloji disiplinleri, bu dersin içeriğinden kaynak alarak geliştirip serpilecek, bilim ve sanat disiplinlerinin ana çekirdeğini oluşturacaktır (Tanrıverdi ve diğerleri, 2005: 407,408).

Hayat bilgisi dersi 1926 programından itibaren, öğretimde yaşantıya görelilik ilkesini savunmaktadır. Hayat bilgisi dersinin öğretim amaçlarından ilki çocuğun zihninin gelişmesi, nesnel düşünme yeteneği kazanması ve daha sonra da çevresindeki olayları yorumlayabilmesidir. Buradan yola çıkılarak, çocuğun ilgi ve gereksinimlerini esas alan, çocuğun “neden, nasıl, niçin” gibi bol bol soru sorabileceği bir ortamda bulunmasını sağlayan öğretim yöntemlerini tercih etmek gereklidir. Hayat bilgisi dersinin öğretim ilkelerinden biri olan güncellik ilkesine göre, öğretmen zaman ve koşullar ne durumdaysa

buna göre bir öğretim yapmalıdır. Bu yüzden öğretmenin kitapları olduğu gibi takip etmesi gerekmez. Hayat bilgisi dersinin konuları aynı olsa dahi, her çevreye göre ayrı yöntemlerin uygulanmasını gerekli kılmaktadır. Bu sebeple, hayat bilgisi dersi, “okunup ezberlenecek bir ders değil, yaşanacak bir derstir” (Binbaşıoğlu,2003:71).

Hayat bilgisi dersinin tanımlarından ve nasıl işlenmesi gerektiğinden yola çıkılarak hayat bilgisi öğretimine ilişkin ilkeler şöyle sıralanabilir (Nas, 2003: 299-302):

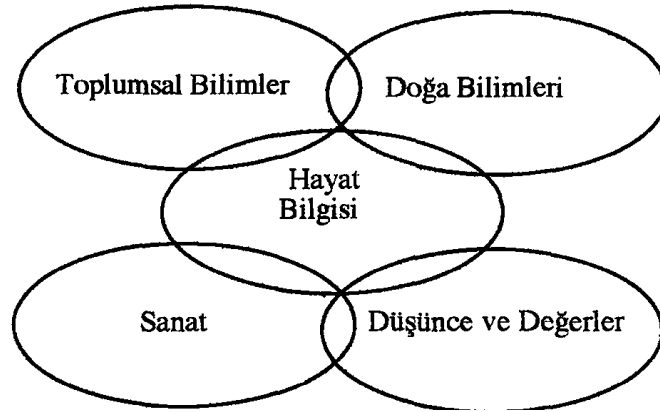
- 1) Çocuğa görelik
- 2) Somuttan soyuta
- 3) Yakından uzağa
- 4) Bilinenden bilinmeyene
- 5) Kolaydan zora
- 6) Yerellik
- 7) Yaşamsallık
- 8) Güncellik

Çocuğa görelik ilkesine göre, çocuğun bedensel, bilişsel, duygusal, toplumsal gelişimine uygun öğrenme-öğretme ortamlarının hazırlanması gerekmektedir. Somuttan soyuta ilkesine göre, çocuğun somut işlemler döneminde olması sebebiyle duyu organlarıyla öğrenme ortamına katılması sağlanmaktadır. Yakından uzağa ilkesine göre, birey bulunduğu çevreden ve zamandan başlayarak kendisine daha uzak çevreleri ve zamanı öğrenmektedir. Bilinenden bilinmeyene ilkesine göre, çocuk yaşantılarından yola çıkarak ön koşul öğrenmelerini gerçekleştirdikten sonra diğer bilgileri öğrenecektir. Kolaydan zora ilkesine göre, çocuk önce kolay olanı kavrayabilecek, sonra zor olana gidecektir. Yerellik ilkesine göre, öncelikle çocuğun yakın çevresinde olup biten ona sunulmalıdır. Yaşamsallık ilkesine göre, çocuk toplum içerisinde yaşadığı için toplumun yapısı ve sorunları ona hayat bilgisi derslerinde tanıtılmalıdır. Güncellik ilkesine göre ise belirli gün ve haftaların kutlanmasıyla çocuk güncel olaylardan haberdar olacaktır (Nas, 2003:299-302).

Hayat bilgisi dersi mihver ders özelliği göstermektedir. Mihver dersler, öğrencilerin konu alanlarının aralarındaki ilişkiyi görmesi ve bütün olarak kavraması amacıyla belirlenmiştir. Öğretim etkinlikleri düzenlenirken diğer

dersler mihver derslerdeki üniteler çevresinde ele alınıp incelenmektedir (Sözer, 1998:11).

İlköğretimin ilk üç sınıfında “aile dersleri” “yurttaşlık bilgisi”, “tabiat bilgisi” dersleri hayat bilgisi etrafında, dördüncü ve beşinci sınıfta ise anılan bu dersler, sosyal bilgiler ve fen ve tabiat bilgileri olmak üzere iki ders etrafında toplanmıştır (Kocaçınar, 1966:113). Hayat bilgisi dersi günümüzde de bu niteliğini korumaktadır. İlköğretimin ilk üç sınıfında diğer dersler hayat bilgisi etrafında toplanmıştır.

Şekil 2.1 Hayat Bilgisi Dersinin Kapsamı (Sönmez,2005:4)

2.1.2.1 Hayat Bilgisi Dersinin Yurtdışında Gelişim Süreci

Hayat Bilgisi Dersinin temelleri Platon (Eflatun)'a dayanmaktadır. Aristo, bilgiye ulaşmak için gerçek hayattan başlanması gerektiğini söylemiştir. Michel de Montaigne, kitaba bağlı kalmak yerine canlı öğrenmeyi savunmuştur. Comenius, 1658'de yazdığı *Orbic Pictus* adlı eserinde Hayat Bilgisi dersinin konularını ortaya koyarak hayatın bilgisinin öğretimini gerekli görmüştür. John Locke, tabiatçı eğitimi vurgulamıştır. François Rabelais, Batı'da hayat bilgisi dersini önemli gören ilk kişilerden biridir. Pestalozzi, John Locke ve Rousseau gibi öğretimin çocuğun ruhi ve fiziksel özelliklerine göre yapılmasını vurgulayarak çocuktaki enerjinin çok iyi değerlendirilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Herbart, çocuğun ilgilerinin üzerinde durulması

gerektiğini söyleyerek, öğrenme konularının birbiriyle ilişkilendirilmesine önem vermiştir. John Dewey, Fröbel'in "çocukları yaşamaya bırakınız" sözünden etkilenerek proje yöntemi ile öğretimi uygulamıştır. O. Decroly'nin "hayat ile ve hayat için" sloganıyla bir uygulama okulu açmıştır. Bu okulda uygulanan "toplu öğretim" esasına göre öğretim yapılması, Türkiye'de 1926 hayat bilgisi dersi programının amaçlarının oluşturulmasında etkili olmuştur (Bektaş, 2009:15-20).

Avrupa'da kilisenin eğitim üzerindeki hâkimiyeti 17.yüzyılda zayıflamıştır. Bu dönemde Almanya'da Andreas Reyber'in 1656'da yayınladığı bir okuma kitabında, dini konular yanında hayat bilgisi konuları da yer almıştır. (Bektaş, 2001:12).

Almanya'da 1921 yılında "yurt bilgisi (heimatkunde)" adı altında öğretim programı hazırlanmıştır. 1966'da hayat bilgisi dersinin (sachunterricht) kapsamı, olumlu ve olumsuz etkileri değerlendirilmiştir. Ayrıca güncel gelişmelere uygun düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin: Teknolojik yeniliklere paralel olarak elektronik ve manyetik alan konuları öne çıkarılmıştır. 1968'de dersin ABD'deki uygulamalarına uyum düzenlemeleri yapılmıştır. 1968–1972 arasında eyaletlerin tümünde ortak program çıkarılmıştır (Katzenberger, 1973, Akt: Uğur, 2008). 1972–1977 yılları arasında dersin içeriği tartışmaya açılmıştır. Tartışma sürecinde; dersin öğretiminde kullanılacak yöntem, çalışma materyalleri, günlük yaşama uygunluğu ele alınmıştır (Beck, 1984, Akt: Uğur, 2008).

2.1.2.2 Türkiye'de Hayat Bilgisi Dersinin Gelişim Süreci

Türk eğitim tarihinde İslamiyetten önce toplumsal ve doğal yaşamla ilgili kurallar gelenek ve göreneğin, inanç sisteminin içinde verilmiştir. İslamiyetten sonra ise İslam dininin esaslarına göre kişi yetiştirilmeye çalışılmış, bunun yanı sıra gelenek ve göreneğin de kuralları öğrenciye kazandırılmıştır (Sönmez, 1999: 17).

Cumhuriyetten önce hayat bilgisi dersinin ilk izlerine 1869 yılında eğitimde yapılan düzenlemelerde rastlanmaktadır. Programlı döneme geçene

kadar hayat bilgisi dersinin Türk eğitim tarihindeki ilerlemesi şöyle gerçekleşmiştir (Güleryüz, 2008:7):

- 1)1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile okullara “Eşya Tedrisatı, Durus-ı Eşya, İlm-i Eşya, Malumat-ı Nafia- Eşyanın öğretimi, eşya ve yarlı nesnelere bilgisi” adı altında değişik sınıflarda okutulmuştur.
- 2) İkinci Meşrutiyet döneminde Fransız İlkokul Programından etkilenecek düzenlenen Tedrisat-ı İptidaiye Kanunu (1913) ve Mekteb-i İptidaiye-i Umumiye Talimatnamesine göre, ilkokullarda (1915), Eşya Dersleri, Ziraat adı altında verilmiştir.
- 3) İlkokul 1924 programında “Tabiat Tetkiki, Ziraat, Hıfzıssıhha” adı altında 1’den 5’e kadar verilen bir dersti. Yukarıda adı geçen talimatnameye, “Çocuğun gördüğü, duyduğu ve söylediği bir şeyi kavrayabilmesi için, o konuda yeteri kadar temrin yapılmalıdır. Bahçe işlerinde tabiata karşı öğrencilerin sevgisi uyandırılmalıdır” şeklinde eklemeler yapılmıştır.
- 4) Hayat bilgisi adı altında, programlı ders olarak 1926 yılında Okullarımızda okutulmaya başlanmıştır. Cumhuriyetin kuruluşuyla, eğitim öğretim alanında da yeni bir yapılanma başlamış, derslerin programları oluşturulmuştur (Güleryüz, 2008: 8).

İlköğretimin 1., 2. ve 3. sınıflarında okutulan Hayat Bilgisi Dersi 1926, 1936, 1948, 1968 ve 1998 ilköğretim programlarında ve 2004–2005 yılı programında da aynı adla yer almaktadır. 1926, 1936, 1948, 1968 ve 1998 programlarına ulaşamadığı için farklı kaynaklardan elde edilen bilgilerle program tanıtımları yapılmıştır.

2.1.2.2.1 1926 Programında Hayat Bilgisi

John Dewey’in 1924 yılında Türkiye’yi ziyaret etmesinden sonra toplu öğretim anlayışı benimsenerek Hayat Bilgisi dersi şekillendirilmiş ve ilköğretimin ilk dönemine 1926 tarihinde girmiştir. Tabiat Tetkiki, Hıfzıssıhha (Sağlık Koruma Bilgisi), Coğrafya, Tarih Başlangıcı, Muhasabahat-ı Ahlakiye (Ahlak Söyleşileri), Malumat-ı Vataniye (Yurt Bilgisi) dersleri Hayat Bilgisi adıyla tek ders haline getirilerek 1926 programında ilk kez yer almıştır (Binbaşoğlu, 2003: 40).

Bu programda hayat bilgisi dersinin amaçları 9 madde olarak belirlenmiştir. Amaçlar şu şekilde ifade edilmiştir (Binbaşoğlu, 2003:41):

- 1) İçinde yaşadığı coğrafi çevrede rastlanan ve herkesçe bilinen taş, maden, bitki ve hayvanları çocuğa tanıttirmek; çevresinde olup biten doğal olayları incelemek ve açıklamak; canlı hayvanların yaşama şartlarını ve bunların birbirlerine karşı olan etkilerini göstermek.

- 2) Bir taraftan suyu, havası ve toprağı ile doğal çevrenin insan üzerine yaptığı etkileri, diğer taraftan, insanın hayvan beslemek, orman yetiştirmek, toprağı işlemek, yollar yapmak, kanallar açmak suretiyle doğa üzerinde oluşturduğu değişiklikleri göstermek.
- 3) Çocuğun içinde bulunduğu toplumsal çevredeki insanların çalışma ve etkinliklerini incelettirmek. Aile, bucak, belediye ve hükümet örgütünü somut bir surette öğretmek.
- 4) Gözleme dayanan incelemelerle çocuklara, insan bedeni ve bedendeki organların görevleri hakkında bilgi vermek. Bununla ilgili sağlık koruma kurallarını, uygulamalı bir surette öğretmek ve özellikle, her hususta, çocukları temizliğe ve düzene alıştırmak.
- 5) Okul hayatında aile ya da kent çevresindeki insanlar arasında sonradan ortaya çıkan gerçek olgular tartışılmak, yahut hayali masallar ve öyküler anlatmak suretiyle, çocuklara ahlaki telkinler yapmak.
- 6) Okulun bulunduğu köy ve kasaba ile çevrenin engebeleri incelettirilerek, coğrafyaya ve yine aynı çevre içinde bulunan ünlü binalarla anıtlar ve onlarla ilgili tarihi kişiler hakkında bilgi verilerek tarihe bir hazırlık yapmak.
- 7) Hayat Bilgisi dersine ilişkin gözlem ve deneyleri ve dersle ilgili resim, el ve toprak işlerini ve koleksiyonları, bizzat çocuklara yaptırmak suretiyle, onları “etkinliğe” sevk etmek, kendilerinde “işlemek” ve “çalışmak” zevk ve hevesini uyandırmak.
- 8) Bir taraftan, çocukların inceleme ve gözlem yeteneklerini arttırmak; diğer taraftan, gördüklerini ve bildiklerini bizzat sözlü, yazılı ve iş aracılığıyla, doğru ve güzel anlatıma hazırlamak.
- 9) Ortak çalışma sayesinde, öğrenci arasında yardımlaşma ve dayanışma duygularını uyandırmak ve kuvvetlendirmek.

Tüm maddeler hayat bilgisi dersinin yöntemleriyle ilgilidir ve “ bu ders, bir söz ya da anlatma dersi değildir” (Binbaşıoğlu, 2003: 42). Çocuk çevresini ve insanları gözlem yaparak ve yaşantı geçirerek öğrenecektir.

Hayat bilgisi dersinin içeriği 1926 programında 1. sınıf, 2. sınıf ve 3. sınıf üniteleri şeklinde oluşturulmuştur. Ünite sayısı birinci sınıfta 7, ikinci ve üçüncü sınıfta 5'tir. Sınıflara göre üniteler şu şekildedir:

1. sınıf üniteleri: Mektebimiz, Evimiz ve Ailemiz, Sonbahar, Cumhuriyet Bayramı, Kış, İlkbahar, Yaz
2. sınıf üniteleri: Sonbahar, Cumhuriyet Bayramı, Kış, İlkbahar, Yaz
3. sınıf üniteleri: Sonbahar, Cumhuriyet Bayramı, Kış, İlkbahar, Yaz (Güleryüz, 2008: 226-227).

2.1.2.2.2 1936 Programında Hayat Bilgisi

İlkokul Hayat Bilgisi Dersinin 1926 programında yer alan bazı amaçlara 1936 programında açıkça yer verilmemiş, bazı amaçlar da

çıkarılarak 9 olan amaç sayısı 5'e düşürülmüştür. Öğretim yöntemine ilişkin maddeler azaltılmış ve sadece "gözlem" üzerinde durulmuştur. Amaçlar arasında "estetik eğitim" ile "yurt ve ulus" sevgisi girmiştir (Binbaşıoğlu, 2003:46). 1936 programındaki amaçlar şu şekildedir:

- 1) Tabii, beyti, iktisadi ve içtimai hayatın; ilk üç sınıf talebesi tarafından kavranması,
- 2) Çocuğun muhit ve yaşama şartlarını, coğrafi bakımından tetkik etmek,
- 3) Önemli tarihi vak'alara dikkatini çekmek, tarihi oluşu kavratmağa temel hazırlamak,
- 4) Tabiatın güzelliklerini duyurmak ve sevdirmek,
- 5) Yurt ve millet severlik için, temel vazifesini göreceğ olan, yakın yurda ve halka karşı bağlılık duygusu ve şuurunu uyandırıp beslemektir (MEB, 1936:135; Akt:Güleryüz, 2008: 227-228).

Bu programda içerik her üç sınıfta da 30 konu olacak şekilde belirlenmiştir:

1. sınıf konuları: Dersanemiz, Okulumuz, Evimiz Ailemiz, Cumhuriyet Bayramı, Çarşıda ve Pazar Yerinde Sonbahar, Bahçelerde Sonbahar, Okula Gelmeden Önce,Okuldan Çıktıktan Sonra, Okulda, Bakkal veya Aktar Dükkanında, Kış Geliyor, Yeni Yıl, Evde Oyun, Dışarıda Kış Eğlenceleri, Gece ve Gündüz, Evimizdeki Hayvanlar, Yangın, Hastalıklar, Vücudumuz, İlkbahar Geliyor, Posta, Ziyaret, İlkbaharda Hayvanlar, Kuşlar ve Öteki Hayvanlar, 23 Nisan Bayramı, Yaz Geliyor, Pazar Yerinde ve Çarşıda Yaz, Ders Yılı Sonu.

2. sınıf konuları: Tatil Yaşayışları, Okula Dönüş, Sonbahar Geldi, Çarşıda, Pazar Yerinde Sonbahar, Cumhuriyet Bayramı, Evde ve Okulda Kış Hazırlıkları, Sıcak Odamızda, Evimiz ve Ailemiz, İlk Kar, Yeni Yıl, Kış Eğlenceleri, Kış, Kış Hastalıkları, Vücudumuz, Vücudumuza İyi Bakalım, Giyeceklerimiz, Temizlik, Sokakta, Caddede Rast Ginen İnsanlar, Evimiz, İlkbahar Geldi, Çarşıda ve Pazaryerinde İlkbahar, Sokakta Bahar, Bağ ve Bahçede, Parkta(varsa) Bahar, 23 Nisan Bayramı, Bahar Bayramı, Askerlik, Yaz Yaklaşıyor, Suyumuz, Tatil Geliyor.

3. sınıf konuları: Yeni Dersanemizde, Okulumuz, Okulumuzun ve Civarı, Cumhuriyet Bayramı, Sonbahar, Okul Yolu, Evimiz ve Ailemiz, Okulumuzun Bulunduğu Mahalle veya Semt, Sokak, Yeni Yıl, Kış, Şehir ve Kasabamızın diğer mahalle ve semtleri, Bedenimiz, Hastalıklarımız, Şehir ve Kasabamızda İyilik Kurumları, Posta, Telgraf, Telefon ve Radyo, Şehir ve Kasabamızın İdari Teşkilatı, Şehir ve Kasabamıza Genel bakış, Okul Bahçesinde Ziraat Tecrübeleri ve Hava Rasatları, 23 Nisan Bayramı, Bahar Bayramı, Çayırdaki ve Tarlada, Ormanda, Deremizin veya Gölümüzün Kenarında, Deniz(varsa), Köy Tetkiki, Suyumuz, Komşu Kasabalar, Gökyüzü (MEB, 1936:135; Akt:Güleryüz, 2008: 228).

2.1.2.2.3 1948 Programında Hayat Bilgisi

Hayat Bilgisi Dersinin hedefleri 1948 programında genel hedefler olarak şu şekilde ifade edilmiştir (İlkokul Programı, 1948:40-41; Akt: Güteryüz, 2008: 229):

- 1) Evde, okulda ve okulun bulunduğu köyde, kasabada ve şehirde ilk üç sınıf öğrencileri tarafından kavranması mümkün olan tabiat, aile, tutum ve toplumsal yaşama ile ilgili gündelik hayat olaylarını çocukların gözleyip incelemelerine yardım ederken:
 - a) Onlara, gündelik tabiat olaylarını doğru bir şekilde yorumlamalarını sağlayacak bilgi, tabiat güzelliklerine karşı sevgi ve tabiat öğelerinin korunması için iyi alışkanlıklar kazandırmak;
 - b) Öğrencilerin, evde, okulda ve çevredeki insanlarla münasebetlerinde sevgi, saygı, doğruluk, işbirliği ve sorumluluk duygularını geliştirmek suretiyle onlarda yurda ve millete bağlılığın temelini kurmak;
 - c) Gündelik olaylardan, her gün kullandığımız eşyadan, yakın yurdun anıtlarından, geleneklerinden ve tanınmış insanların hayatından harekete geçerek öğrencilerde tarihsel oluş fikrini uyandırmak;
 - d) Çocuğa çevresini yaşama şartlarını coğrafya bakımından gözden geçirmek.
- 2) Yavaş yavaş tabiat ve toplumsal yaşayışla ilgili gündelik olayların gözlenip incelenmesi sonucunda varılacak genel kavramların yardımıyla çocukların başka bilim dallarına uygun görüş ve inceleme yolunu hazırlamak (İlkokul Programı, 1948:40-41; Akt: Güteryüz, 2008: 229).

Bu programın içeriği 1936 programında olduğu gibi her üç sınıfta da 30 konu olacak şekilde belirlenmiştir. 1936 programından farklı olarak 2. ve 3. sınıfta konuların bazıları değişmiştir:

1. sınıf konuları: Dersanemiz, Okulumuz, Evimiz Ailemiz, Cumhuriyet Bayramı, Çarşıda ve Pazar Yerinde Sonbahar, Bahçelerde Sonbahar, Okula Gelmeden Önce, Okuldan Çıktıktan Sonra, Sonbaharda Çocuk Oyunları, Okulda, Bakkal veya Aktar Dükkanında, Kış Geliyor, Yeni Yıl, Evde Oyun, Dışarıda Kış Eğlenceleri, Evde Kış Eğlenceleri, Gece ve Gündüz, Evimizdeki Hayvanlar, Hastalıklar, Vücudumuz, İlkbahar Geliyor, Posta, Misafirlik, İlkbahar Geldi, 23 Nisan Bayramı, Bahar Gezintisi, Yaz Geliyor, 19 Mayıs Bayramı, Yaz, Ders Yılı Sonu.
2. sınıf konuları: Okula Dönüş, Tatili Nasıl Geçirdik?, Sonbahar Geldi, Çarşıda, Pazarda Sonbahar, Cumhuriyet Bayramı, Kış Hazırlıkları 1, Kış Hazırlıkları 2, Işık ve Ateş, Artırma ve Yerli Malı Haftası, İlk Kar, Yeni Yıl, Dışarıda Kış Eğlenceleri, Kış Eğlenceleri, Yangın, Kış ve Hastalıkları, Vücudumuz, Vücudumuzu Koruyalım, Çamaşır Günü, Cadde ve Sokakta, Taşıtlar, İlkbahar Geldi, Meyve Bahçelerinde ve Bostanlarda Bahar, Tarlalarda Bahar, Çarşıda ve Pazaryerinde Bahar, 23 Nisan Bayramı, Evimiz, Askerlik, Suyumuz, 19 Mayıs Bayramı, Yaz Başlangıcı.
3. sınıf konuları: Yeni Dersanemiz, Okulumuz, Okulumuzun ve Civarı, Cumhuriyet Bayramı, Okul Bahçesinde Tarım Deneyleri ve Hava Gözlemleri, Okulumuzun Bulunduğu Mahalle veya Semt, Evimiz, Okul Yolu, Taşıtlar, Artırma ve Yerli Malı Haftası, Yeni Yıl, Şehrimiz, Kasabamız Köyümüz, Şehir veya Kasabamızın Yönetim Örgütleri,

Posta-Telgraf-Telefon ve Radyo, Şehir ve Kasabamızda Yardım Kurumları, Çayırdaki ve Tarlada, Ormanda, Dere, Irmak veya Gölün Kenarında(varsa), Deniz kenarında(varsa), Köyü Ziyaret, 23 Nisan Bayramı, Suyumuz, Komşu Kasaba veya Şehirler, 19 Mayıs Bayramı, Yediğimiz Ekmek, Sağlığımızı Koruyalım, Gökyüzü, Ders Yılı Bitti.

Hayat Bilgisi Dersinin çevre özellikleri dikkate alınarak işlenmesi 1948 Programında daha çok önem kazanmıştır. Bu program öğretmene daha çok yetki vermiş ve yöreselleşmiştir(Karagülle, 2003: 6).

2.1.2.2.4 1968 Programında Hayat Bilgisi

“İlkokul Program Taslağı”, 1968 programının hazırlanması sırasında 1965 yılında deneme niteliğinde çıkarılmış, bazı okullarda uygulanmıştır. Bu program taslağında Hayat Bilgisi dersi Sosyal Bilgiler dersi ile birlikte Toplum ve Ülke İncelemeleri adı altında yer almış ancak bu uygulamadan bir verim alınamamıştır (Binbaşoğlu, 2003: 47).

Bu program gerek hazırlanışındaki sistemli çalışmalar, gerekse geçmiş programların birikimlerini taşıması ve uluslararası deneyimlerden yararlanarak yapılması açısından, Tanzimat’tan 1960’lı yıllara kadar hazırlanmış en sistemli programdır (Çağlar, 1999: 138). Bu programda toplu öğretim ilkesinden yola çıkılarak dersler; mihver dersler (1, 2. ve 3. sınıflar için hayat bilgisi, 4 ve 5. sınıflar için fen bilgisi ve sosyal bilgiler) ve ifade ve beceri dersleri (diğer dersler) olarak iki kategoriye ayrılmıştır. Mihver derslerin öğretim programları konular biçiminde değil üniteler biçiminde ayrılaştırılmış, eğitim mihver derslerin üniteleri etrafında öbekleştirilmiştir (Çağlar, 1999: 138).

Hayat Bilgisi dersinin amaçları 1968 programında şu şekilde ifade edilmiştir (İlkokul Programı: 39-40, Akt: Gülyüz, 2008:231-232):

A) Yakın çevreyi tanımayla ilgili yetenek ve becerilerin gelişmesi yönünden:

- 1) Çevresinin tabii olaylarını anlar ve doğru yorumlar, bu olayların insan yaşamına etkisini bilirler.
- 2) Çevreyi ve çevrenin tabii güzelliklerini sever.
- 3) Çevreyi tanır ve çevrenin yaşama imkanlarını inceleyerek daha iyi yaşama yollarını bulmaya çalışır.
- 4) Günlük olayları, her gün kullandığı eşyayı, yakın çevrenin eserlerini, anıtlarını inceleyerek toplumsal gelişme bilinci kazanırlar.

B) Yurttaşlık görevleri ve sorumlulukları yönünden:

- 1) Türk milletine, Türkiye Cumhuriyetine, Atatürk'e ve devrimlerine karşı sevgi duyar, onları ara güvenir.
- 2) Millet ve yurt işlerine karşı yakın ilgi duyar.
- 3) Yakın çevrede yaşayan büyük insanları ve çevrenin gelişim ilerlemesine hizmet etmiş olanları tanır, onları takdir etme ve değerlendirme duygusu kazanırlar.
- 4) Demokratik davranışlara ve inanışlara sahip bir yurttaş olurlar.
- 5) Aileyi, okulu ve yurdu severler, milli duygularını kuvvetlendirirler.
- 6) Ailelerinin ve toplumun mutluluğuna en iyi şekilde nasıl yararlı olabileceklerini araştırırlar; kendi mutluluklarının, toplumun yükselmesine bağlı olduğunu kavrarlar.

C) Toplumda insanların birbirleriyle olan ilişkileri yönünden:

- 1) Evde, okulda ve çevrede beraber yaşadıkları insanlar karşı sevgi ve saygı duyarlar.
- 2) Doğruluk fikri ve işlerini doğru yapma alışkanlığı kazanırlar.
- 3) Dayanışma, işbirliği ve sorumluluk duygularına sahip olurlar.
- 4) Aileyi, okulu ve çevreyi inceleyerek topluluk halinde yaşamının önemini kavramaya ve toplumun istediği davranışları göstermeye başlarlar.

D) Ekonomik yaşama fikri ve yeteneklerini geliştirme yönünden:

- 1) Ailenin geçim ve gelir durumunu dikkate alarak parasını planlı harcamaya, tutumlu olmaya ve yerli malı kullanmaya önem verirler.
- 2) Eşyalarını ve toplumun ortak mallarını iyi kullanır ve gerektiğinde onarırlar.
- 3) Üretim, tüketim ve dağıtım hakkında temel bilgiler kazanırlar.
- 4) İnsanların ve grupların ekonomik yönde birbirlerine bağlı olduklarını bilirler.
- 5) Milli gelir kaynaklarını tanımaya ve gerektiği şekilde değerlendirmeye çalışırlar.

E) Daha iyi yaşama yeteneklerini geliştirme yönünden:

- 1) Beslenme, sağlık ve trafik kurallarını, emniyetli ve sıhhatli yaşama yollarını öğrenirler.
- 2) Ev ve iş hayatlarını daha iyi düzenlemeye, etrafını geliştirip güzelleştirmeye; içinde bulunduğu hayattan daha üstün bir yaşama seviyesine ulaşmaya çalışırlar.
- 3) Çalışmanın, dinlenmenin ve eğlenmenin gereğini ve zamanını kavrarlar.
- 4) Tarım, ticaret ve sanayi faaliyetleriyle ilgilenirler, ürünleri tanımaya ve çevrede bulunanların üretim yollarını öğrenmeye çalışırlar (MEB, 1995: 185-186, Akt: Gülerüz, 2008: 231-232).

"1968 programının amaçları taksonomik olarak yazılmamakla birlikte hedefler, öğrenci düzeyine uygun değildir. Amaçlar saptanırken belirlenen aşamalardan geçilmemiştir. Birbiriyle çelişen ve çakışan hedefler bulunmaktadır. Hayat Bilgisi dersinin amaçları bilişsel, duyuşsal, devinişsel alanlara uygun olarak yazılmamıştır" (Gülerüz,2008:232).

Hayat bilgisi dersi 1968 programında konular birinci sınıfta 7, ikinci ve üçüncü sınıfta 8 ünite içinde yer almıştır.

1. sınıf üniteleri: Okul Hayatımız, Cumhuriyet bayramı ve Atatürk, Evimiz ve Ailemiz, Yeni Yıl, Sağlığımızı Nasıl Koruyalım, Bizim Bayramımız 23 Nisan.
2. sınıf üniteleri: Yeni Ders Yılıımız, Çevremizde Sonbahar, Cumhuriyet Bayramı ve Atatürk, Çevremizde Kış, Taşıtlar ve Trafik, Haberleşme, Çevremizde Bahar, Ders yılı sonu.
3. sınıf üniteleri: Çevremizi Tanıyalım, Cumhuriyet Bayramı ve Atatürk, İlçemizi Tanıyalım, Sağlığımızı Koruyalım, Yeryüzü ve Gökyüzünden Gördüklerimiz, Köyü Tanıyalım, Çevremizde Kullandığımız alet ve makineler, Ders yılı sonu (Güleryüz, 2008:233).

2.1.2.2.5 1998 Programında Hayat Bilgisi

Uygulamaya geçirilen 1968 Hayat Bilgisi Dersi programı uzun yıllar aynı şekilde kullanılmıştır. Okulların, çağın gerekleri doğrultusunda öğrencilerin eğitim gereksinimine yanıt verebilecek nitelikleri taşıması, eğitimin niteliğini geliştirmek ve öğrenci başarısını arttırmak için Milli Eğitim Bakanlığı'nca 1990 yılında "Milli Eğitimi Geliştirme Projesi" başlatılmıştır. Bu proje kapsamında Müfredat Laboratuar Okulları'nda uygulanmak üzere geliştirilen programlardan birisi de İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi programıdır. Program 1993–1994 öğretim yılında pilot bölge olarak seçilen 13 ildeki 147 okulda 1 yıl süre ile deneme sürecinde uygulanmıştır (Belet, 1999: 14) . Öztürk (1999) yaptığı çalışmada, öğretmenlere Müfredat Laboratuar Okullarında geliştirilmek amacıyla uygulanan Hayat Bilgisi program tasarısının diğer program tasarılarından daha nitelikli olup olmadığını sormuştur. Öğretmenlerin %47,5'i "daha nitelikli", %40,8'i ise "kısmen nitelikli" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Deneme sürecinden geçirilen bu program 1997- 1998 eğitim-öğretim yılında uygulanmaya başlanmıştır. Bu programın diğer programlardan farkı ise alanda deneme sürecinden geçirilerek uygulanmaya başlamış olmasıdır (Belet,1999:15).

Hayat Bilgisi programının hedefleri, 1998 programında, genel hedefler ve derslerin özel hedefleri şeklinde verilmiştir. Hayat bilgisi dersi programının genel hedefleri 26 tane olup şu şekilde belirtilmiştir (Öztürk ve Dilek, 2002: 68, Binbaşıoğlu, 2003:51):

1. Türk milletinin bir bireyi olmaktan gurur duyuş
2. Türkiye cumhuriyeti devletinin bütünlüğünün bilincinde oluş
3. Türk milletinin kültürel değerlerini benimseyiş
4. Atatürk'e sevgi ve saygı duyuş

5. İnsanlara sevgi ve saygı duygusu
6. Kendine güven duygusu
7. Dayanışma ve işbirliği içinde olmayı alışkanlık haline getiriş
8. Yaratıcı ve eleştirici düşünmeyi alışkanlık haline getiriş
9. Aile hayatının önemini farkında oluş
10. Okulun kendine kazandırdıklarının farkında oluş
11. Planlı çalışmayı alışkanlık haline getirme
12. Ülke ve dünya olaylarına duyarlı oluş
13. Işığın duyma ve görme ile ilgisini seziş
14. Atatürk ilke ve inkılaplarını temel özellikleri ile tanıyabilme
15. Çevresindeki maddeleri tanıyabilme
16. Uzay tanıyabilme
17. Turizmin önemini kavrayabilme
18. Doğa olaylarının etkilerini kavrayabilme
19. Demokrasinin temel kurallarını kavrayabilme
20. Sorumluluğunu yerine getirebilme
21. Toplu yaşama kurallarına uyabilme
22. Sağlığını koruyabilme
23. Canlı ve cansız varlıkları koruyabilme
24. Bilinçli bir tüketici olabilme
25. Çevreyi koruyabilme
26. Teknolojik yeniliklerden yararlanabilme

Hayat Bilgisi dersinin konuları 1998 programında birinci ve ikinci sınıfta 10, üçüncü sınıfta 8 ünite olacak şekilde oluşturulmuştur. Üniteler; o ünitenin özel hedefleri, konular ve belirli gün ve haftalardan oluşturulmuştur. Bu programda ünite sayısı önceki programlara göre fazlaştırılmıştır.

1. sınıf üniteleri: Okula Başlıyorum, Sınıf Etkinliklerine Katılım ve Görev Paylaşımı, Cumhuriyet Bayramı ve Atatürk, Ben ve Ailem, Yılın Bölümleri, Güneş ve Dünyamız, Sağlıklı Büyüyelim, Bizim Bayramımız 23 Nisan, Çevremizdeki Canlılar, Tatile Girerken, Çevremizdeki Canlılar, Tatile Girerken
2. sınıf üniteleri: Okulumuz Açıldı, Okulda ve Evde Dayanışma, Cumhuriyet Bayramı ve Atatürk, Sağlıklı Büyüyelim, Taşıtlar ve Trafik, İletişim, Görüyorum Duyuyorum, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, Çevremizdeki Canlılar, Dünya ve Uzay- Tatile Giderken- Deprem ve Korunma Yolları
3. sınıf üniteleri: Okulumuz Açıldı, Bilinçli Tüketim ve Verimlilik, Cumhuriyet Bayramı ve Atatürk, Yaşadığımız Yer, Toplum Hayatımız, Sağlıklı Büyüyelim, Çevremizdeki Canlılar- Dünya ve Uzay, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ve Çevremizdeki Maddeler (Güleryüz,2008:243-244).

Geliştirilen 1998 Hayat Bilgisi Dersi programının bir önceki programdan en önemli farkı çağdaş program geliştirme ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olmasıdır. Bu programda derslere ilişkin genel hedeflerin yanı sıra her derse ilişkin özel hedeflere ve davranışsal hedeflere de yer verilmiştir. (Acat, Anılan ve Girmen, 2005: 396).

2.1.2.2.6 2005 Programında Hayat Bilgisi

Anayasa, yasa ve yönetmeliklere göre Türk Milli Eğitiminin amaçları ve ilköğretimin amaçları yoluyla bireylere kazandırılmaya çalışılan nitelikler, Atatürk'ün öngördüğü eğitimsel amaçlar, uluslararası kuruluşlara göre, eğitimle bireylere kazandırılmak istenen özellikler, çeşitli ülkelerde eğitim süreciyle bireylere kazandırılmak istenen özellikler, kalkınma planlarına göre (DPT) eğitim süreciyle bireylere kazandırılmak istenen özellikler, MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığına 1998 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı hakkında illerden gelen öğretmen görüşleri ve daha önceki Hayat Bilgisi dersi öğretim programlarının incelenmesiyle geliştirilen öneriler, MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı özel ihtisas komisyonları (hayat bilgisi, fen ve teknoloji, sosyal bilgiler, Türkçe, matematik) tarafından belirlenen beceriler açısından 1998 Hayat Bilgisi dersi programı gözden geçirilmiştir (MEB, 2005: 6-7).

Tüm öğretim programlarında olduğu gibi, hayat bilgisi dersi programlarında da zaman zaman değişikliğe gidilmek zorunda kalındığı görülmüştür. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığında geliştirilmekte olan diğer derslerin programlarıyla Hayat Bilgisi Dersi Programı'nın bütünleştirilmesi için çalışmalar yapılmıştır.

Öğrenenin merkeze alındığı yapılandırmacı yaklaşım temel alınarak 2005 hayat bilgisi dersi programı hazırlanmıştır. Yapılandırmacılık, bilginin öğrenenin kendisi tarafından oluşturulduğu ve anlamlandırıldığı görüşünü savunan bir felsefi yaklaşımdır (Açıkgöz, 2007; Yurdakul, 2007). Yapılandırmacılığa göre, bilgi öğrenenin kendine özgü yapılardan oluştuğu için öğretmenin veya bir başkasının bu yapıları öğrenciye aktarması söz konusu değildir. Yapılandırmacılığa göre öğretmenin bu süreçte yapması gereken, "öğrenci ile eğitim programı arasında aracılık etmek, öğrencinin bilgiyi yapılandırma sürecini yanlış öğrenmeleri önleyerek kolaylaştırmaktır" (Açıkgöz, 2007:65).

Yapılandırmacı program tasarılarında, hedefler öğrencinin üst düzeylerde düşünmesini gerektirecek şekilde ve esnek olarak

düzenlenmektedir. İçerik, yaşamın içinden gerçek problemleri ele alacak şekilde bütüncül yaklaşımla oluşturulmaktadır. Yapılandırmacı öğrenme süreçleri ise bireylerin çevreleriyle daha fazla etkileşim içinde bulunmasını sağlayacak şekilde çoklu ortamlara göre düzenlenmektedir. Değerlendirme süreci ise, öğretimden ayrı bir şekilde sadece süreç sonunda değil, sürekli bilgi almayı sağlayacak şekilde tüm öğrenme süreci boyunca yapılmaktadır (Yurdakul,2007:47-53).

Yapılandırmacı yaklaşıma dayalı bir öğretim sürecinin nasıl olması gerektiğinden yola çıkılarak, yapılandırmacı öğretim tasarımlarının genel özellikleri şöyle özetlenmektedir (Açıkgöz,2007:66):

- Öğrenci, öğretmenin yapılarına ulaşmak yerine kendi yapılarını oluşturur.
- Her öğrenciye hitap edilebilmesi için bilginin biçimine ve etkinliklere çeşitlilik getirilir.
- Öğretirken gerçek durumlara, gerçek nesnelere mümkün olduğu kadar çok yer verilir.
- Planlar esnek ve seçenektir. Öğrenme süreciyle ilgili kararlar öğrenciyle birlikte alınır.
- Öğrencilerin değerlendirilmesi; günlük olarak, dosyalara ve öğrencilerin ürettiklerine bakılarak, öğrenme-öğretme süreçlerinin akışı içinde yapılır.
- Öğrenciye bilgiyi yeniden düzenleyebileceği zengin ortamlar sağlanmalıdır.
- Öğrencinin problem çözmesine olanak sağlanmalıdır.
- Öğretmen, öğrencinin çözüm yolları bulmasında ona rehberlik etmelidir.
- Hazırlanan ders planları esnek ve seçenekli olmalıdır.
- Öğrencilerin soru sormaları, duygularını ifade etmeleri, yanlışlarını düzeltmeleri, birbirleriyle etkileşimde bulunmaları sağlanmalıdır.

Yapılandırmacı yaklaşım esas alınarak hazırlanmış olan 2005 İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim programının vizyonunun öğrencilerin kendi girişimleriyle gerçekleştirecekleri, öğretmenlerin sadece yol göstereceği etkinlikler aracılığıyla,

- Öğrenmekten keyif alan,
- Kendisiyle, toplumsal çevresiyle ve doğa ile barışık,
- Kendini, milletini, vatanını ve doğayı tanıyan, koruyan ve geliştiren,
- Gündelik yaşamda gereksinim duyulan temel bilgilere, yaşam becerilerine ve çağın gerektirdiği donanıma sahip,
- Değişikliklere dinamik bir biçimde uyum sağlayabilecek kadar esnek,
- Mutlu bireyler yetiştirmek (MEB, 2005: 10) olduğu belirtilmiştir.

Programda insan, biyolojik, psikolojik, sosyal ve kültürel yönleriyle bir bütün olarak ve değişimin hem öznesi hem de nesnesi olarak ele alınmıştır. Bu noktadan hareketle “birey”, “toplum” ve “doğa” olmak üzere üç ana öğrenme alanı belirlenmiş, değişim de bütün bu öğrenme alanlarını kuşatan daha genel bir boyut olarak düşünülmüştür.. Hayat bilgisi dersi için özellikle benimsenen toplu öğretim yaklaşımının da bir gereği olarak, bu öğrenme alanlarını aynı anda kuşatabilen üç tema belirlenmiştir. Programda tema adları; “Okul Heyecanım”, “Benim Eşsiz Yuvam” ve “Dün, Bugün, Yarın” olarak kararlaştırılmıştır (MEB, 2005 :12).

1. sınıfta “Okul Heyecanım” temasında 39 kazanım, “Benim Eşsiz Yuvam” temasında 30 kazanım, “Dün,Bugün,Yarın” temasında 16 kazanım yer almaktadır.

2. sınıfta “Okul Heyecanım” temasında 33 kazanım, “Benim Eşsiz Yuvam” temasında 37 kazanım, “Dün,Bugün,Yarın” temasında 24 kazanım yer almaktadır.

3. sınıfta “Okul Heyecanım” temasında 34 kazanım, “Benim Eşsiz Yuvam” temasında 46 kazanım, “Dün,Bugün,Yarın” temasında 33 kazanım yer almaktadır.

Programda kazandırılmak istenen beceriler, kişisel nitelikler; ayrıca programda yer alan kavramlar ve ara disiplinler, öğrenme- öğretme süreci ve ölçme-değerlendirme süreci 2009 Hayat bilgisi dersi programında da aynı olduğu için tanıtlarına 2009 programında yer verilmiştir.

2.1.2.2.7 2009 İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı

2005 Hayat Bilgisi dersi programı ile ilgili birçok değerlendirme çalışması yapılmıştır. Bunlardan bazıları şöyle sıralanmaktadır (MEB, 2010: 6):

- a) 21-23 Mayıs 2008 tarihleri arasında gerçekleştirilen “İlköğretim Programları ile Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi ve Değerlendirme Sonuçlarının Ortaöğretim ile Paylaşılması Çalıştayı”,
- b) Programın uygulamasını yapan öğretmenlerden alınan değerlendirme raporları,

- c) MEB tarafından düzenlenen toplantıya katılan öğretmenlerden alınan görüşler,
- ç) MEB uzmanlarının katılımıyla gerçekleştirilen okul ziyaretlerindeki gözlem ve öğretmenlerden alınan görüşler,
- d) Ulusal düzeyde yapılan bilimsel kongrelerde sunulan ders ile ilgili bildiriler,
- e) Ders ile ilgili üniversitelerde yapılmış yüksek lisans ve doktora tezleri
- f) Bilimsel dergilerde ders ile ilgili yayımlanmış makaleler,
- g) Sivil toplum kuruluşlarından alınan ders ile ilgili görüş ve öneriler.

“MEB program geliştirme çalışmalarında katılımcılık ilkesine dayalı dinamik bir yaklaşımı esas almaktadır. Bu olgu, hızlı sosyal değişme süreçlerini yaşayan toplumların kendi eğitim sistemlerini küresel rekabete karşı sürekli canlı tutma hedefi açısından bir zorunluluktur” (MEB, 2010:7). Bu sebeple, 4 sene boyunca yapılan değerlendirme çalışmaları sonucunda, 2005 hayat bilgisi dersi programının gözden geçirilerek yenilenmesi gerektiğine karar verilmiş, değişiklikler yapılarak Talim Terbiye Kurulu'nun 14/05/2009 tarih ve 70 sayılı kararı ile 2009 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı kabul edilmiştir (<http://ttkb.meb.gov.tr>).

Programın boyutlarıyla ilgili bulgular sunulurken, 2005 hayat bilgisi dersi öğretim programının çeşitli açılardan incelenmesi ve değerlendirilmesiyle ilgili çalışmalara atıfta bulunulmuştur. Atıflarda bulunulmadan önce, 2005 hayat bilgisi dersi öğretim programı incelenmiş ve 2009 hayat bilgisi dersi öğretim programıyla karşılaştırılmıştır. 2009 Hayat Bilgisi Dersi programında;

1. sınıfta “Okul Heyecanım” temasında 41, “Benim Eşsiz Yuvam” temasında 25, “Dün, Bugün, Yarın” temasında 16 kazanım yer almaktadır.
2. sınıfta “Okul Heyecanım” temasında 34, “Benim Eşsiz Yuvam” temasında 37, “Dün, Bugün, Yarın” temasında 24 kazanım yer almaktadır.
3. sınıfta “Okul Heyecanım” temasında 34, “Benim Eşsiz Yuvam” temasında 45, “Dün, Bugün, Yarın” temasında 32 kazanım yer almaktadır.

Bir önceki programda üç sınıfta yer alan toplam kazanım sayısı 292 iken, 2009 programında 289'a düşürülmüştür. 2005 programında yer alıp yeni programda yer almayan kazanımlar şunlardır:

1. sınıf : Benim Eşsiz Yuvam

- Evdeki alet ve makineleri çıkardıkları seslere göre ayırt eder.

3. sınıf : Okul Heyecanım

- Bir yere ulaşabilmek için ihtiyaç duyduğu işaret ve levhaları tasarlar.

- Evin kullanım alanları ile ilgili sorunları yaratıcı bir biçimde çözmek için alternatifler üretir.

Yukarıda bahsedilen kazanımlar haricinde iki programda sadece kazanımların temalar içerisinde dağılımlarında bazı değişiklikler yapılmıştır. Bunlardan yola çıkarak, iki programın kazanımlar boyutunda kayda değer fark bulunamamıştır.

Program kazanımları öğrencilere kazandırılmak istenen temel yaşam becerilerini, olumlu kişisel nitelikleri, ara disiplinlerle bağlantılar ve diğer derslerle yapılan ilişkilendirilmeleri kapsamaktadır. Programın içeriği temalar şeklinde oluşturulmuştur. Temalar; kazanımlar, etkinlikler ve açıklamalar kısımlarından meydana gelmektedir. Etkinlikler kısmında, öğretmene her bir kazanım için hangi tür etkinlikleri yaptırabileceğine dair örnekler bulunmaktadır. Açıklamalar kısmında, hangi kazanımın ne tür bir beceriyi geliştirmeye yönelik olduğu ve bu kazanımı değerlendirmek için hangi ölçme-değerlendirme tekniğinin kullanılabileceği ile kısa bilgiler yer almaktadır. Yapılandırmacı yaklaşıma göre, öğrencinin etkin bir şekilde öğrenme-öğretme sürecinde yer alması gerektiğinden hareketle programda öğrenme-öğretme süreci, farklı zeka alanlarına ve farklı öğrenme stillerine göre yapılabilecek etkinlikler tanıtılmıştır. Programın ölçme-değerlendirme boyutunda ise Hayat Bilgisi dersinde kullanılabilecek klasik ölçme-değerlendirme teknikleri ve alternatif teknikler yer almaktadır.

2.1.2.2.7.1 Beceriler

Beceri, “1) Elinden iş gelme durumu, maharet. 2) Kişinin yatkınlık ve öğrenime bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği, maharet. 3) Vücudun, yapılması güç alıştırmalara yatkın olması durumu.” şeklinde tanımlanmıştır (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>). Beceriler, içlerinde yer alan öğelerin ağırlığına göre, düşünme becerileri,

sosyal/duyuşsal beceriler, psiko-motor beceriler olarak sınıflandırılmaktadır (Karabağ & İnal,2009: 271). Hayat Bilgisi dersi öğretim programında öğrencilere kazandırılmak istenilen bu ortak beceriler şöyle sıralanmaktadır (MEB, 2010:14) :

- 1. Eleştirel düşünme**
- 2. Yaratıcı düşünme**
- 3. Araştırma**
- 4. İletişim**
- 5. Problem çözme**
- 6. Bilgi teknolojilerini kullanma**
- 7. Girişimcilik**
- 8. Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma**
- 9. Karar verme**
- 10. Kaynakları etkili kullanma**
 - 10.1. Zaman, para ve materyal kullanma
 - 10.2. Bilinçli tüketici olma
 - 10.3. Çevre bilinci Geliştirme ve çevredeki kaynakları etkili kullanma
 - 10.4. Planlama ve üretim
- 11. Güvenlik ve korunmayı sağlama**
 - 11.1. Sağlık ve güvenlik kurallarına/ prosedürlerine uyma
 - 11.2.Doğal afetlerden korunma
 - 11.3. Trafikte güvenliğini sağlama
 - 11.4. Hayır diyebilme
 - 11.5. Sağlığını koruma
- 12. Öz yönetim**
 - 12.1. Etik davranma
 - 12.2. Eğlenme
 - 12.3. Öğrenmeyi öğrenme
 - 12.4. Amaç belirleme
 - 12.5. Kendini tanıma ve kişisel gelişimini izleme
 - 12.6. Duygu yönetimi
 - 12.7. Kariyer planlama
 - 12.8. Sorumluluk
 - 12.9. Zamanı ve mekânı doğru algılama)
 - 12.10.Katılım, paylaşım, işbirliği ve takım çalışması yapma
 - 12.11.Liderlik
 - 12.12.Farklılıklara saygı duyma
- 13. Bilimin temel kavramlarını tanıma**
 - 13.1. Değişim
 - 13.2. Etkileşim
 - 13.3. Neden – sonuç ilişkisi
 - 13.4. Değişkenlik/benzerlik
 - 13.5. Karşılıklı bağımlılık
 - 13.6. Süreklilik
 - 13.7. Korunum
- 14. Temalarla ilgili temel kavramları tanıma**

Hayat Bilgisi dersi öğretim programında bu beceriler, öğrencilere tüm yaşamları boyunca kullanabilmeleri ve farklı durumlara transfer edebilmeleri için “ortak beceriler” olarak tanımlanmıştır (Karabağ & İnal,2009: 284).

2.1.2.2.7.2 Kişisel Nitelikler

Değer, “1) Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü. 2) Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, kıymet, para. 3) Üstün nitelik, meziyet. 4) Üstün, yararlı nitelikleri olan kimse. 5) Kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey. 6) Bir değişkenin veya bilinmeyenin sayı ile anlatımı. 7) Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” şeklinde tanımlanmaktadır (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>). Değer, 2005 ilköğretim programında ise “ bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğu tarafından doğru ve gerekli kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlar” olarak tanımlanmaktadır (Baysal, 2006). Değer eğitimiyle, öğrencilerde ahlak kurallarını geliştirmek, sosyal sorumluluk düşüncesini oluşturmak, hareketlerinde ve kararlarında haklı gerekçeler sağlayabilmek, etik değerlerle donanık iyi bir hayat sürebilmesini sağlamak amaçlanmıştır.

Hayat Bilgisi Dersi Programı ile öğrencilerin aşağıdaki kişisel nitelikleri ve değerleri geliştirmelerine yardımcı olunmaktadır:

- Öz saygı
- Öz güven
- Toplumsallık
- Sabır
- Hoşgörü
- Sevgi
- Saygı
- Barış
- Yardımseverlik
- Doğruluk
- Dürüstlük
- Adalet
- Yeniliğe açıklık
- Vatanseverlik
- Kültürel değerleri koruma ve geliştirme (MEB,2010:15).

2.1.2.2.7.3 Ara Disiplinler

“Ara disiplinler, ana disiplinlere açık ve kapsayıcı biçimde örtüşen ders dışı disiplinler olup, insan yaşamında son derece önemli olan ve birden fazla bilim dalını ilgilendiren bilgi ve beceri kazanımlarıdır” (Karabağ & İnal, 2009: 73).

Hayat Bilgisi dersi öğretim programının kazanımları aşağıda belirtilen ara disiplinlerle bütünleştirilmiştir (MEB, 2010: 15):

- Afetten korunma ve güvenli yaşam
- Girişimcilik
- İnsan hakları ve vatandaşlık
- Kariyer bilinci geliştirme
- Özel eğitim
- Rehberlik ve psikolojik danışma
- Sağlık kültürü
- Spor kültürü ve olimpik eğitim

2.1.2.2.7.4 Temalar

Hayat Bilgisi dersinin içeriği 2005 ve 2009 programlarında temalar şeklinde oluşturulmuştur. Temalar “Okul Heyecanım; Benim Eşsiz Yuvam; Dün,Bugün,Yarın” başlıkları altında olup sarmal yapıda hazırlanarak, kazanımların pekiştirilmesi ve önceki öğrenmelerin üzerine yenilerinin eklenmesi sağlanmıştır (Karabağ & İnal, 2009:43). “Okul Heyecanım” temasıyla öğrencinin aile ortamından yeni bir ortam olan okula geçişinde uyum sağlamasını ve okulunu sevdirmek amaçlanmaktadır. “Benim Eşsiz Yuvam” temasında öğrencilere ailelerinin, evlerinin, yaşadıkları yerin, yurtlarının eşsiz ve değerli olduğunun öğretilmesi amaçlanmaktadır. “Dün,Bugün,Yarın” adlı temada ise, öğrencilere hayatın her alanındaki “değişim” kavramı verilmeye çalışılmakta ve Sosyal Bilgiler ile Fen Bilgisi derslerine temel oluşturulmaktadır (Karabağ & İnal, 2009:43).

Hayat Bilgisi Dersi Programı’nda temalar seçilirken aşağıda belirtilen özellikler göz önünde bulundurulmuştur:

1. Öğrencinin ilgisini çekmesi
2. Öğrencilerde merak ve araştırma isteği yaratması
3. Öğrencilerin yeni çalışmaları denemelerine ve beceri kazanmalarına fırsat vermesi
4. Öğrencilerin doğal öğrenme yolunu izlemelerine fırsat vermesi
5. Kişisel niteliklerin kazanılmasına olanak sağlaması
6. Derslerin temelini teşkil eden bir yapı taşıması
7. Çeşitli öğrenme yaklaşımlarına uygun olması
8. Birçok alana uygulanabilmesi
9. Diğer disiplinlerle bütünleşecek kadar genel, eğitim yoluyla ulaşabilecek kadar sınırlı olması
10. Öğrenmede derinliği ve genişliği teşvik etmesi (MEB, 2010:40).

2.1.2.2.7.5 Öğrenme- Öğretme Süreci

Öğrenme ortamı her çocuk için hiçbir zaman mükemmel değildir. Mükemmel yakın bir öğrenme ortamı sağlanabilmesi için, öğrenme ortamı düzenlenirken öğrencilerin farklı öğrenme biçimleri olduğu ve farklı zeka türlerine sahip oldukları ile öğrenme stratejileri göz önünde bulundurulmalıdır (MEB,2010:63).

2.1.2.2.7.6 Öğrenme Stilleri

Öğrenme stillerine göre öğrenciler; hayalci, düşünür, karar veren, aktör, görsel, işitsel, kinestetik, dokunsal olarak gruplanabilirler. Buna göre öğrencilere aşağıdaki öğrenme ortamları sağlanmalıdır (MEB,2010:65).

Hayalci öğrenciye;

- Deneyimini ve duygularını göstermesi ve paylaşması için fırsat verilmeli,
- Yeni deneyimini içselleştirmesi için zaman tanınmalı,
- Bir grubu tanıması ve fikir alışverişinde bulunması için olanak sağlanmalı,
- Farklı görüşlerle karşılaşma imkânı verilmeli,
- Güvenli bir ortam sağlanmalı,
- Görsel sunum imkânı tanınmalıdır.

Düşünür öğrenciye;

- Belirgin hedefler sunulmalı,
- Geçmiş hakkında soru sorma olanağı sağlanmalı,
- Bireysel çalışma zamanı tanınmalı,
- Karmaşık durumlarla karşı karşıya kalacağı durumlar oluşturulmalı,
- Düzenli ve huzurlu çalışma ortamı sunulmalıdır.

Karar veren öğrenciye;

- Pratik sonuçlar çıkarma fırsatı tanınmalı,
- Kendi pratikleri ve program arasında açık ilişkiler kurma olanağı sağlanmalı,
- Problemleri kendisinin çözebilmesi için gerekli becerileri edinmesine fırsat verilmeli,
- Kendi çözümlerini test etme fırsatı tanınmalıdır.

Aktör öğrenciye;

- Etkinliklerde çeşitlilik sağlanmalı,
- Eğlenmesi, rahatlama ve oyun oynaması için imkân verilmeli,
- İyi atmosfer ve kişisel ilişkiler kurması için olanak sağlanmalıdır.

Görsel öğrenciye;

- Bilgisayar grafiklerini, görsel yap-bozları, posterleri, grafikleri, şemaları, karikatürleri, ilân panolarını inceleme ve çizme fırsatı tanınmalı,
- Sessiz okuma fırsatı verilmeli,
- Resimli kitapları okuması için yönlendirilmeli,
- Yazılı posterler sunumu yapma imkânı verilmelidir.

İşitsel öğrenciye;

- Konuşma, mülakat yapma fırsatı tanınmalı,
- Panele katılma imkanı sunulmalı,
- Soru sormasına ve cevap vermesine olanak sağlanmalı,
- Yüksek sesle okumasına ve seslendirme yapmasına imkân verilmeli,
- Masal ve kitap kasetleri dinletilmeli,

- Olay ve öyküler hakkında sohbet etmesi için uygun ortam sağlanmalıdır.
- Kinestetik öğrenciye;
- Oyun oynamasına, hoplayıp zıplamasına imkân verilmeli,
- Eşyaları yapıp bozma ve model inşa etme ortamları oluşturulmalı,
- Deney kurmasına ve yapmasına olanak sağlanmalı,
- Rol yapmasına fırsat tanınmalıdır.
- Dokunsal öğrenciye;
- Karalama, eskiz yapma olanağı sağlanmalı,
- Model inşa etmesi için imkân verilmeli,
- Kabartma yazıları ve haritaları incelemesine fırsat tanınmalı,
- Deney kurmasına ve yapmasına olanak sağlanmalı,
- Oyun kurallarını okuyup oynaması sağlanmalıdır.

2.1.2.2.7.7 Zekâ Alanları

Zeka, Gardner tarafından “yaşam boyu karşılaşılan farklı durumlarda problemleri çözme ve yeni ürünler ortaya çıkarma kapasitesidir. Zeka, değişen dünyada yaşamak ve değişime uyum sağlamak amacıyla her insanda kendine özgü bulunan yetenekler ve beceriler bütünüdür” şeklinde tanımlanmıştır (Akt: Yavuz, 2005a:9, Bektaş, 2009:227). Gardner, zekayı sadece sözel ve sayısal zeka olarak iki gruba ayırmak yerine farklı yetenekleri de zeka alanları olarak tanımlayarak bu yeteneklerin de gelişmelerine katkı sağlamayı amaçlamıştır (Akt: Saban, 2002:5, Bektaş, 2009:228). Bu farklı zeka alanları; sözel-dilsel, mantıksal/matematiksel, görsel/uzamsal, müziksel/ritmik, bedensel/kinestetik, kişiler arası, içsel, doğa olarak gruplanmaktadır. Bireyler bu zeka alanlarından sadece birine değil, birden fazla zeka alanının baskın özelliklerine sahiptirler.

Hayat Bilgisi dersi öğretim programı hazırlanırken, öğrencilerde farklı zeka alanlarının baskın olduğu temelinden yola çıkılarak, bu zeka alanlarına yönelik etkinlikler şöyle sıralanmaktadır (MEB: 2010: 67-69):

1) Sözel /Dil zekası etkinlikleri:

Verilen bilgileri betimleme, araştırma projeleri hazırlama ve rapor yazma, şiir,masal, efsane, hikaye, kısa oyun veya makale yazma, günlük yazma, sözlük kullanma, kavramlar dizisi kullanma, kelime bankası oluşturma, bulmaca hazırlama, yüksek sesle okuma, sınıf sekreteri olma, röportaj yapma, tartışma yaratma, mektup yazma, slogan yaratma, bülten, kitapçık ya da sözlük yazma, radyo veya TV programı yapma, konuyla ilgili sunu yapma, konuyla ilgili bir hikayeyi, romanı, şiiri ilişkilendirme.

2) Mantıksal/ Matematiksel zeka etkinlikleri:

Çizelgeler hazırlama, sınıflama yapma, zaman çizelgesi hazırlama, seçenek ve adımların gösterildiği tablo geliştirme, problemi, harita ya da akış şeması haline getirme, etkinlik planı hazırlama, örgütlenme şeması hazırlama, problemin adımlarını şekil çizerek gösterme, yapı kurma ve açıkça ifade edilmiş hedefler belirleme, anahtar kelimeleri belirleme, öğrenilenleri matematiksel bir formüle dönüştürme, konuyla ilgili bir strateji oyunu kurma, karşılaştırma yapma, konuyu açıklamak için analogi oluşturma, şifre tasarlama.

3) Görsel/Uzamsal zeka etkinlikleri:

Karikatür çizme, hikaye ya da notları renklerle kodlama, fikirleri tablo haline getirme, yap-boz hazırlama, hikaye panosu tasarlama, konuşulan ya da okunan şeyin resmini yapma, yazmayı seven bir arkadaşla resim kitabı hazırlama, hikayenin resmini çizme, konuyla ilişkili veya konuyu açıklayan resimler bulma, farklı renklerle yazıların altını çizme, zihin haritası veya kavram haritası yapma, harita, tablo ve şekil inceleme, kamerayla kayıt yapma, video izleme, resimlerden yararlanarak tahminde bulunma, benzer kelimeleri kartlara yazarak benzerlik ve farklılıklarını hatırlama, çevrede, kelime veya sayılara benzeyen şekiller bulma, slayt hazırlama, fotoğraf albümü yapma, duvar resimleri tasarlama, poster hazırlama, reklam veya ilan hazırlama.

4) Müziksel /Ritmik zeka etkinlikleri:

Dinlenen müziğin yarattığı duyguları ifade etme, tekerlemeler söyleme, ritim yaratma, konuyla ilişkili ya da konuya benzer temada şarkı bulma, konuyla ilgili müzik dinleme, mırıldanma, okurken ya da yazarken tempo tutma, kitap kaseti dinleme, kelimeleri, kavramları ya da formülleri ritimlere yerleştirme, notaları sesli okuma, dil kuralları ve müzik kurallarını ilişkilendirme, şarkı söyleme, sesli okuduklarını teybe kaydedip dinleme, konudaki duygu ya da düşüncelerle ilgili beste yapma veya şarkı sözü yazma, fonda müzik dinleme, konuyu müzik eşliğinde sunma, müzik aleti yapma veya kullanma.

5) Bedensel /Kinestetik zeka etkinlikleri:

Göstererek yaptırma, heykel yapma, koreografi hazırlama, sanat projesi hazırlama, dans etme, pandomim ya da taklit yapma, drama yapma, gezi yapma, beden dilini kullanma, okunan bir şeyi canlandırma, konuyu açıklayıcı hareket zinciri yaratma, tahta ve yer oyunları yaratma, görev veya bulmaca kartları yapma.

6) Sosyal zeka etkinlikleri:

Öğrendiğini drama ile gösterme, başkalarıyla beyin fırtınası yapma, tartışma, görüşme yapma, başkalarının yaşantılarından ders alma, dinleme, yardım derneklerine üye olma, grup çalışmalarına katılma, rol yapma, birine bir şeyler öğretme, okuduklarını anlatma, sınıf mitingi düzenleme, toplantı düzenleme, grupla birlikte ödev yapma.

7) İçsel zeka etkinlikleri:

Senaryo yazma, günlük tutma, fonda klasik müzik ya da doğa sesleri dinleme, sınıf etkinliklerini ve öğrenilen bilgileri özetleyerek ne anlama geldiğini açıklama, soru üretme, kişisel sözlük geliştirme, öğretme yolları geliştirme, okumanın amacını belirleme, "neden" sorusunu sorma, gün veya dönem içinde kendini değerlendirme, bilinenler ile bilinmeyenleri ayırt etme, konuyu başarıyla tamamlamak için gerekli nitelikleri belirleme ve bunların ne derecede mevcut olduğunu açıklama, konuyla ilgili hisleri/ düşünceleri yazma, konuyla ilgili bir makale yazma.

8) Doğacı zeka etkinlikleri:

Yakın çevre ile öğrenilenler arasında ilişki kurma, taş, yaprak vb. biriktirme, öğrenilen yeni bilgilerle doğal nesnelere arasında ilişki kurma,

öğrenilen bilgilerle ağaçlar, nehirler veya okyanuslar arasında ilişki kurma, doğada zaman geçirme, doğal zenginliklere geziler düzenleme, deneyler hazırlama, hava durumunu iyi takip etme, belgesel izleme, doğa sesleri dinleme, bitki yetiştirme, konuyu öğrenen kişinin bir kuş, bir balık ya da bir volkan olduğunu hayal ederek empati kurma, konuyla ilgili doğa fotoğrafları bulma.

2.1.2.2.7.8 Kavramlar

Hayat bilgisi dersinin temel amacı, öğrencilerin günlük yaşamda ihtiyaç duydukları ve kullanabilecekleri yaşam becerilerini kazanmalarına yardımcı olmaktır. Bunun yanı sıra çocukların ileride alacakları fen bilgisi ve sosyal bilgiler derslerine temel oluşturabilmeleri için bazı kavramlar da tanıtılmaktadır. Böylece çocukların temel bilgi ve becerilerle donanmış, istenen kişisel niteliklere sahip birer yurttaş olarak yetişmeleri sağlanacaktır. Bu kavramların doğrudan tanımını yapmak yerine öğrencilere buldurulmaya çalışılmaktadır (MEB, 2010:72).

Hayat Bilgisi Dersi Programı'nda bu amaçla aşağıdaki kavramlara yer verilmiştir (MEB, 2010: 70):

Tema: Okul Heyecanım

1. Sınıf: Fiziksel özellik, Plan, Arkadaş, Oyun, Ders araç ve gereci, Kişisel bakım, Okul, Sınıf, Kural, Seçme/seçilme, Oy, Oy pusulası, Türk Bayrağı, İstiklal Marşı, Gençliğe Hitabe, Öğretmen, Benzer, Farklı, Beslenme, Temizlik, Görgü kuralları, Eğlenme, Özel gün, Kutlama, Eşya, Millî bayram, Aşı, Kulüp, Grup çalışması, Görev, İş birliği, Sorun, Çözüm, Meslek, Acil durum, İletişim aracı, Doğal afet Trafik, Ses, Görme/görülme, Yaya, Kaynak, Bilinçli tüketim, Duyu organı, Çevre, Sorumluluk
2. Sınıf: Ders programı, Yardım, Şekil, Saygı, Duygu, Ulaşım araçları, Vücut, Sağlık, İletişim, Nezaket, Görsel materyal, Bilinçli tüketici, Dinî bayram, Paylaşım, Kaynak kitap, Proje, Cesaret
3. Sınıf: Sevgi, Barış, Doğruluk, İhtiyaç, İstek, Görüş, Yanlı davranış, Kroki, Tarih, İyimserlik, Tutumluluk, Kaza, Toplumsal paylaşım, Hak, Öğrenme tekniği, Yönerge, Bilgi teknolojisi, İşaret, Levha, Duyarlılık, Dürüstlük, Yeterlilik

Tema: Benim Eşsiz Yuvam

- 1.Sınıf: Canlı, Yuva, Adres, Donma, Erime, Buharlaştırma, Kaynama, Aile, Birey, Yardımlaşma, Dayanışma, Akkraba, Hata, Para, Bütçe, Alet, Makine
2. Sınıf: Eşsizlik, Güneş, Doğu, Batı, Yer, Organ, Sağlıklı yaşam, Büyüme, Gelişme, Spor, İş, Ortam, Güven, Öneri, Reddetme, Hak, Hürriyet, Liderlik, Tasarruf, Güvenlik, Gezi, Tatil, Vatan, Ülke
3. Sınıf: Barınma, Bitki, Hayvan, Sanat, Yön, Kuzey, Güney, Beden imgesi, Hizmet, Sözsüz iletişim, Ön yargı, Adalet, Madde, Reklâm, İmkân, Mizah, Grup, Toplum, Deprem, Yangın, Harita, Küre, Gezegen

Tema: Dün, Bugün, Yarın

1. Sınıf: Geçmiş, Şimdi, Gelecek, Oyuncak, Öz geçmiş, Anı, Kılık-kıyafet, Değişiklik, Mevsim, Takvim, Hava durumu, Yeryüzü, Gökyüzü, Renk, Dünya, Gün

2. Sınıf: Değişim, Karşılaştırma, Aile büyüğü, Hayat, Katı-sıvı-gaz, Neden-sonuç, Hava, Su, Toprak, Gök cismi, Bina, Doğal çevre, Yapay çevre

3. Sınıf: Cumhuriyet, Teknolojik ürün, Bilgisayar, İletişim teknolojisi, Yerleşim birimi, Müze, Kültürel değer, Karşılıklı bağımlılık, Karşılıklı etkileşim, Cansız varlık, Zaman, Doğa, Su döngüsü, Grafik, Meteoroloji, Tahmin, Ay, Süreklilik

2.1.2.2.7.9 Ölçme ve Değerlendirme

Öğretim programlarında bilgi ve becerilerin kazanılıp kazanılmadığının ve ne oranda kazanıldığının değerlendirilmesinde çoktan seçmeli, boşluk doldurma, eşleştirme, doğru-yanlış vb. madde türlerinden oluşan geleneksel ölçme ve değerlendirme araçlarının yanı sıra, öğrencilerin bu tür kazanımlara sahip olup olmadıklarına ilişkin doğrudan gözlem yapma imkanı sağlayan performansa dayalı alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımının kullanılmasını zorunlu kılmaktadır (MEBa, 2005). Hayat bilgisi dersi için yapılacak değerlendirme etkinliklerinde öğrencilerin Hayat Bilgisi dersi programının tüm boyutlarında sağladığı gelişme ve başarı ölçülmeye ve kaydedilmeye çalışılır. Öğretmenler, öğrencilerin kazanımlar, kavramlar ve becerilerle ilgili bireysel gelişimlerini izlerken, eksiklerini belirlerken, karşılaştıkları zorlukları tanımlarken, öğrencileri öğrenmeye ve becerilerini geliştirmeye özendirirken değerlendirme yaparlar. Böylece değerlendirme, öğrencilerin eğitiminde yapılandırıcı ve geliştirici bir rol oynar. Öğrencilerin öğrenmesi ve gelişimiyle ilgili elde edilen bilgiler, öğretmenler tarafından kullanılabilmesi gibi öğrencinin kendini değerlendirmesine ve kişisel hedefler belirlemesine de yardım eder (MEB,2010:79).

Hayat bilgisi dersi öğretim programında çoktan seçmeli, boşluk doldurma, eşleştirme, doğru – yanlış gibi madde türlerinden oluşan geleneksel ölçme ve değerlendirme araçlarıyla birlikte performans ödevleri, dereceli puanlama anahtarı, portfolyo, proje, kontrol listeleri, tutum ölçekleri, öz değerlendirme, akran değerlendirme, grup değerlendirme, gözlem, görüşme gibi alternatif ölçme- değerlendirme teknikleri yer almaktadır (MEB, 2010).

2.2 İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Uğur (2006) yaptığı çalışmada, Uşak ilinde 2005 ilköğretim 1-2 ve 3. sınıf hayat bilgisi dersi öğretim programıyla ilgili öğretmen görüşlerine başvurmuştur. Örneklemini Uşak il merkezi, ilçe merkezleri, beldeler ve köylerde görev yapmakta olan 612 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmanın amacı, 2005 ilköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının; genel durum düzeyi, beceri ve kazanım düzeyi, tema düzeyi, etkinlikler düzeyi, ölçme-değerlendirme düzeyi bakımından öğretmenlerin hizmet yıllarına, cinsiyetlerine, çalıştıkları yere, en son mezun oldukları okula, çalışma durumlarına, okuttukları sınıfın durumuna, çalıştıkları okulun öğretim biçimine göre öğretmen görüşlerine başvurarak programı değerlendirmek, analizini yapmak ve programa katkı sağlamaktır. Araştırmanın sonuçlarına göre; öğretmenler programla ilgili genel olarak olumlu görüş belirtmişlerdir. Bilim ve teknolojideki gelişmelere paralel olarak Hayat Bilgisi Dersi Öğretim programının sürekli geliştirilmesi önerilmiştir.

Narin (2007), "İlköğretim hayat bilgisi dersi öğretimi programının vatandaşlık bilgi, beceri ve değerlerini kazandırmasına ilişkin öğretmen görüşleri"ne yer verdiği çalışmada, örneklem olarak Eskişehir ilinde 2005-2006 yılında görev yapmakta olan 42 ilköğretim okulundaki sınıf öğretmenini kullanmıştır. Araştırmanın nitel verilerinin toplanmasında ise; kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmış, nicel verilerin toplandığı 42 ilköğretim okulundan 13 ilköğretim okulundaki 20 öğretmen örnekleme alınmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğretmenler büyük ölçüde Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının vatandaşlık bilgi, beceri ve değerlerini kazandırmada yeterli olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Aynı zamanda öğretmenler, hayat bilgisi dersi öğretim programının bireysel bir program olduğunu ve milli değerlere yeterince önem verilmediğini dile getirmişlerdir.

Demir (2007) araştırmasında, Kayseri ilini evren olarak seçmiştir. Örneklemini ise 2006-2007 öğretim yılında Kayseri il ve ilçe merkezlerinde görev yapmakta olan 430 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmanın amacı, "Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı"nın uygulanmasında karşılaşılan

sorunları, programın olumlu ve olumsuz yanlarını, aksayan yönlerini, öğretmen görüşlerine göre değerlendirmektir. Araştırma sonuçlarına göre; öğretmenler; hayat bilgisi öğretim programının kazanımlarının öğrencilere problem çözme becerisi kazandıracak nitelikte olmadığını, temalarda ise sadece belirli gün ve haftalara yeteri derecede yer verilmediğini, sanat ve estetik eğitimle ilgili etkinliklere yeterince yer verilmediğini, ölçme ve değerlendirme sistemini karmaşık bulduklarını belirtmişlerdir.

Türkeş (2008)'in 1-3. sınıf hayat bilgisi dersinde “okul heyecanım” temasının kazanımlarının gerçekleşme düzeyine ilişkin öğretmen görüşleri” isimli araştırmasında, Balıkesir ilinde görev yapmakta olan 168 sınıf öğretmenini örneklem olarak belirlenmiştir. Araştırma için gerekli bilgiler anket ile toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; 1. sınıf öğretmenleri, öğrencilerin kazanımları yeterli sıklıkta ve yeterince göstermediklerini, 3. sınıf öğretmenleri ise öğrencilerin kazanımları yeterli düzeyde gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir.

Baysal (2008) yaptığı çalışmada, 2005 ilköğretim Hayat Bilgisi dersi öğretim programındaki öğrenci etkinliklerine yönelik öğretmen görüşlerini belirlemiştir. Bu amaç doğrultusunda öğretmenlerin etkinliklerin dersin içeriğine uygunluğuna, öğrenci düzeylerine uygunluğuna, kazanımları kapsamasına, çevredeki imkanlara uygunluğuna ilişkin görüşleri, bu görüşlerin cinsiyet, hizmet yılı, öğrenim düzeyi, mezun oldukları bölüm, okuttıkları sınıf ve çalıştıkları yere göre değişip değişmediği ve öğretmenlerin etkinlikleri uygularken karşılaştıkları sorunlar ve sorunları çözme yöntemleri saptamaya çalışmıştır. Araştırmanın örneklemini Muğla ili merkez okullarında görev yapmakta olan 1., 2. ve 3. sınıf öğretmenleri oluşturmuştur. Bu araştırmanın sonuçlarına göre; öğretmenler öğrenci etkinliklerine yönelik olumlu görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin etkinliklerin kazanılmasına yardımcı olduğu ilk 3 beceri sırasıyla araştırma, yaratıcı düşünme ve iletişimdir. Etkinliklerin kazanılmasına en az yardımcı olduğunu düşündükleri beceriler ise sırasıyla bilimin temel kavramlarını tanıma, güvenlik ve korumayı sağlama, Türkçe’yi doğru, etkili ve güzel kullanmadır.

Tunalı (2009) çalışmasında, ilköğretim okullarında uygulanan yeni ilköğretim 1.,2.,3. Sınıf Hayat Bilgisi programının uygulanmasında karşılaştıkları sorunların ne olduğuna ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşlerini belirlemiştir. Araştırmanın örneklemini, 2008–2009 Eğitim-Öğretim Yılında Konya İli merkez ilçe okullarında görev yapan, tabakalı örnekleme yoluyla tespit edilen verilere uygun olarak rastlantısal örnekleme yoluyla seçilmiş okullardaki 1.,2.ve 3. sınıf öğretmenleri ve okul yöneticileri oluşturmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre, programın uygulanmasında karşılaşılan sorunlarla ilgili yönetsel, öğretmen, kazanım ve içerik kaynaklı sorunlar boyutunda öğretmen ve yöneticiler kısmen katıldıklarını belirtmişlerdir. Öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme kaynaklı sorunlar boyutunda ise yönetici ve öğretmenler çok az katıldıklarını belirtmişlerdir.

Çetin (2009) çalışmasını, 2006-2007 eğitim- öğretim yılı bahar döneminde İstanbul ili Anadolu yakasında öğrenim gören 4. ve 5. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirmiştir. Araştırmanın amacı, yapılandırmacı öğrenme kuramına dayalı yeni ilköğretim programı uygulamaları (2005) hakkında ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin görüşleri cinsiyetlerine, öğrenim gördükleri okul türüne ve sınıfa göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemektir. Araştırma sonuçları 4. sınıf öğrencilerinin 5. sınıf öğrencilerine göre programın uygulanması hakkında daha olumlu görüş belirttiklerini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerinin öğrenim gördükleri okul türüne göre farklılaşma durumuyla ilgili bulgularda ise; “ders amaçlı olarak bilgisayarı daha çok kullanıyoruz; daha çok deney yapıyoruz; daha çok aktif (öğrenci merkezli) ders işliyoruz; arkadaşlarımızla daha çok iletişim kuruyoruz”; sorularında özel okulda öğrenim gören öğrenciler lehine anlamlı fark saptanmıştır. Özel okulların imkanları devlet okullarına göre daha fazla olmasına rağmen, her iki tür okulda da öğrenim gören öğrenciler programın uygulanmasıyla ilgili benzer görüşleri paylaşmaktadırlar.

Gömleksiz ve Bulut (2007)'un yaptıkları çalışmanın amacı 2004-2005 öğretim yılında pilot olarak uygulanan ilköğretim birinci kademe yeni Hayat Bilgisi Dersi (1-3. Sınıflar) Öğretim Programının uygulamadaki etkililiğini belirlemeye yöneliktir. Bu genel amaca yönelik olarak da Yeni Hayat Bilgisi

Dersi Öğretim Programında öngörülen kazanımlar, kapsam, eğitim durumu ve değerlendirme ile programın geneline ilişkin öğretmen görüşleri, görev yaptıkları il, okuttukları sınıf düzeyi, cinsiyetleri, mesleki kıdemleri, eğitim düzeyleri ve sınıf mevcutlarına göre manidar bir farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenler programda öngörülen kazanımların uygulamada “çok” düzeyinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca araştırmada, cinsiyet değişkenine göre erkek öğretmenlerin lehine anlamlı bir farklılık ortaya çıkarken, il, sınıf, kıdem, eğitim düzeyi ve sınıf mevcudu değişkenlerine göre ise anlamlı bir farklılığın ortaya çıkmadığı görülmüştür. Öğretmenler programda öngörülen kapsam ve değerlendirmenin uygulamada “çok” düzeyinde etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Acat ve Uzunkol (2007) 2006-2007 öğretim yılında Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilköğretim okullarında görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin ilköğretim programının değerlendirme ögesine ilişkin görüşlerini ve bu görüşlerin öğretmenlerin kıdemlerine, okuttukları sınıf düzeylerine, mezuniyet durumlarına ve görev yaptıkları okulların konumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonuçları, öğretmenlerin alternatif değerlendirme teknikleri ile ilgili olumlu görüş belirttiklerini; fakat zaman darlığı, kaynak yetersizliği ve kalabalık sınıflar gibi sorunlardan dolayı olumsuzluklar yaşandığını ortaya çıkarmıştır.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanması yer almaktadır.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırma ilköğretim hayat bilgisi dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi amacıyla veri toplamaya yönelik tarama modeli ile birlikte betimsel nitelikte bir çalışmadır.

Karasar (2008)'a göre "*tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır*". Bu çalışmada araştırma konusu kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılmaktadır.

3.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Balıkesir il merkezindeki ilköğretim okulları oluşturmaktadır. Balıkesir İl Millî Eğitim Müdürlüğü İstatistik Biriminden elde edilen bilgilere göre, il merkezinde 35'i merkezde, 64'ü köylerde olmak üzere toplam 99 ilköğretim okulu bulunmaktadır. Bu okullarda görev yapan 1., 2. ve 3. sınıf öğretmenlerinin toplam sayısı 478'dir. Evrenin tümüne ulaşılabilecek olması nedeniyle, örneklem seçimine gidilmemiştir.

3.3 Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi, Uygulanması ve Analizi

Veri toplama aracı, ilköğretim 1.,2. ve 3. sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersi öğretim programıyla ilgili görüşlerini belirlemeye yönelik olarak geliştirilmiştir. Araç geliştirilirken ilgili alanyazın taranmış, daha önce yapılan araştırmalar incelenmiştir. İçerik programın temalarında yer almaktadır. Yine programın öğrenme-öğretme durumları bölümünde etkinlikler önemli yer kaplamaktadır. Bu şekilde, her biri kazanımlar, temalar, etkinlikler ve ölçme-değerlendirme durumlarını belirlemeye yönelik maddeler yazılmıştır. Ankette yer alan maddeler hazırlandıktan sonra uzman görüşlerine gidilerek, gelen öneriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Daha sonra, ön uygulama için Balıkesir ilini sosyo-ekonomik özellikleri ve gelişmişliği

açısından en iyi temsil ettiği düşünölen Bandırma ilçesine gidilerek 6 ilköğretim okulunda görev yapan toplam 50 sınıf öğretmenine anket uygulanmıştır. Anketin geçerlik ve güvenirlik çalışması bu verilerle yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, anketin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0.977, kazanımlar alt boyutu için 0.895, temalar alt boyutu için 0.966, etkinlikler alt boyutu için 0.966, ölçme-değerlendirme alt boyutu için 0.899 bulunmuştur.

Anket 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, araştırmaya katılanların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik maddeler, ikinci bölümde ise programın öğeleriyle ilgili sorular yer almaktadır. Ankette; hayat bilgisi programının kazanımlarıyla ilgili 22 soru, temalarla ilgili 18 soru, etkinlikleriyle ilgili 23 soru, ölçme-değerlendirme öğesiyle ilgili 16 soru olmak üzere toplam 79 soru bulunmaktadır. Anket, “Tamamen Katılıyorum, Kısmen Katılıyorum, Katılıyorum, Katılmıyorum, Hiç Katılmıyorum” seçeneklerinden oluşmaktadır (Ek:2).

Gerek ön uygulama gerekse uygulama için, Balıkesir Valiliği’nden alınan izinle (Ek: 1) Balıkesir il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan 478 öğretmene anket uygulanmaya çalışılmıştır. Ancak öğretmenlerin raporlu olmaları, yapılan çalışmaları anlamsız ve gereksiz buldukları için çalışmaya katılmaya gönüllü olmamaları sebebiyle hemen hemen her okulda veri kaybı yaşanmıştır. Sonuç olarak ulaşılabilen toplam öğretmen sayısı 380’dir. Geriye dönen anketlerden 25 tanesinde tüm alt boyutlarda aynı seçenek işaretlendiği için bu anketler değerlendirme dışı tutulmuştur. Sonuç olarak, değerlendirilen toplam anket sayısı 355’tir. Büyüköztürk (2010:139) sağlıklı yorum yapabilmek için anketlerin geri dönüş oranının %70-%80 civarında olması gerektiğini belirtmiştir. Bu çalışmada kullanılan anketlerden yaklaşık %74 oranında bir dönüş sağlanmıştır.

Verilerin analizi bilgisayarda SPSS 17.0 istatistik programı kullanılarak yapılmıştır. Analiz için veriler programa girildikten sonra öncelikle dağılımın normallik varsayımını karşılayıp karşılamadığına bakılmıştır. Bunun için dağılımın aritmetik ortalamasına, standart sapmasına, çarpıklık ve basıklık

katsaylarına bakılmıştır. Dağılımın normallik varsayımlarını karşıladığı görüldükten sonra analizlere geçilmiştir.

Anketteki soruların analizinin yapılabilmesi için maddeler 1'den 5'e kadar kodlanmıştır. Kodların dereceleri şöyle değişmektedir: 1= "Hiç Katılmıyorum", 2="Katılmıyorum", 3= "Kısmen Katılıyorum", 4= "Katılıyorum", 5= "Tamamen Katılıyorum".

Aralıkların eşit olduğu varsayımından hareketle puan aralığı şöyle hesaplanmıştır: **Puan aralığı = En yüksek puan- En düşük puan / Aralık katsayısı** Puan aralığı = $5-1/5 = 4/5 = 0,8$. Bu sonuca göre de verilerin analizi için elde edilen aritmetik ortalamalar için değerlendirme aralığı,

1,00-1,80'e kadar "Hiç Katılmıyorum"

1,81-2,60'a kadar "Katılmıyorum"

2,61- 3,40'a kadar "Kısmen Katılıyorum"

3,41- 4,20'ye kadar "Katılıyorum"

4,21- 5,00'a kadar "Tamamen Katılıyorum" şeklindedir.

Öğretmenlerin cinsiyetlerine ve kıdemlerine göre programın öğelerine yönelik görüşlerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için t-testi, eğitim durumları ve okuttukları sınıflara göre programın öğelerine yönelik görüşlerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonucu elde edilen veriler tablolaştırılmış ve .05 düzeyine göre anlamlılığına bakılmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetleri, meslekteki hizmet süreleri (kıdemleri), eğitim durumları, okuttukları sınıf düzeylerine ilişkin frekans ve yüzdelerini gösteren tablolarla birlikte; araştırmanın alt problemleri olan öğretmenlerin hayat bilgisi programının öğelerine yönelik görüşleri ve öğretmenlerin cinsiyet, hizmet süresi, eğitim durumu, okuttukları sınıf düzeyine göre hayat bilgisi dersi öğretim programının öğelerine yönelik görüşleri arasında farklılığın olup olmadığını gösteren tablolara ve tablolarda sunulan bulgulara ilişkin kişisel yorumlara yer verilmiştir.

4.1 Öğretmenlerin Kişisel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 4.1’de öğretmenlerin cinsiyetlerine ilişkin dağılım yer almaktadır.

4.1.1 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Tablo 4.1 Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımları

Cinsiyet	f	%
Kadın	168	47,3
Erkek	187	52,7
Toplam	355	100

Tabloda görüldüğü gibi araştırmada yer alan öğretmenlerin 168’i (% 47,3’ü) kadın, 187’si (% 52,7’si) erkektir.

4.1.2 Öğretmenlerin Kıdem Durumlarına Göre Dağılımları

Tablo 4.2’de öğretmenlerin kıdem durumlarına ilişkin dağılım yer almaktadır.

Tablo 4.2 Öğretmenlerin kıdem durumlarına göre dağılımları

Kıdem	f	%
1-5 yıl	8	2,3
6-10 yıl	22	6,2
11-15 yıl	51	14,4
16-...	274	77,2
Toplam	355	100

Tabloda görüldüğü gibi araştırmada yer alan öğretmenlerden 8'inin hizmet süresi (%2,3'ü) 1-5 yıl, 22'sinin hizmet süresi (%6,2'si) 6-10 yıl, 51'inin hizmet süresi (% 14,4'ü) 11-15 yıl, 274'ünün hizmet süresi (% 77,2'si) 16 yıl ve üzeri şeklinde değişmektedir. Dağılımdan anlaşıldığı gibi, şehir merkezi ve merkez köylerde çalışan öğretmenlerin çoğunun hizmet süreleri 16 yıl ve üzeridir.

4.1.3 Öğretmenlerin eğitim durumlarına göre dağılımları

Tablo 4.3'te öğretmenlerin eğitim durumlarına ilişkin dağılımları yer almaktadır.

Tablo 4.3 Öğretmenlerin eğitim durumlarına göre dağılımları

Eğitim durumu	f	%
Ön lisans	105	29,6
Lisans	236	66,5
Yüksek lisans	14	3,9
Toplam	355	100

Tabloda görüldüğü gibi araştırmada yer alan öğretmenlerin 105'i (% 29,6'sı) ön lisans, 236'sı lisans (% 66,5'i), 14'ü yüksek lisans (% 3,9'u) mezunudur.

4.1.4 Öğretmenlerin okuttukları sınıf düzeylerine göre dağılımları

Tablo 4.4'te öğretmenlerin okuttukları sınıf düzeylerine ilişkin dağılımları yer almaktadır.

Tablo 4.4 Öğretmenlerin okuttukları sınıf düzeylerine göre dağılımları

Sınıf düzeyi	f	%
1. sınıf	111	31,3
2.sınıf	115	32,4
3.sınıf	111	31,3
Birleştirilmiş	18	5,1
Toplam	355	100

Tabloda görüldüğü gibi araştırmada yer alan öğretmenlerin 111'i (% 31,3'ü) 1. sınıf, 115'i (%32,4'ü) 2. sınıf, 111'i (31,3'ü) 3. sınıf, 18'i (% 5,1'i) birleştirilmiş sınıf okutmaktadır.

4.2 Alt Problemlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

4.2.1 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Kazanımlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmenlerin hayat bilgisi dersi öğretim programının öğelerine ilişkin görüşleri ve öğretmen görüşlerinin cinsiyet, hizmet süresi, eğitim durumu ve okuttukları sınıf düzeyi değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Tablo 4.5'te hayat bilgisi dersi öğretim programının kazanımlarına ilişkin görüşlerin dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4.5 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Kazanımlarına İlişkin Dağılımlar

Maddeler Kazanımlar	Tamamen katılıyor	Katılıyor	Kısmen katılıyor	Katılmıyor	Hiç katılmıyor	\bar{X}
	f %	f %	f %	f %	f %	
1) Hayat bilgisi dersinin genel amaçlarına uygundur.	76 21,4	205 57,7	63 17,7	11 3,1	---- ----	3,93
2) Programın kaynakları olan birey, toplum ve bilim temel alınarak hazırlanmıştır	63 17,7	203 57,2	75 21,1	13 3,7	1 3	3,84
3) Öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyesine uygundur.	40 11,3	153 43,1	128 36,1	31 8,7	3 8	3,53
4) Öğrencilerin eleştirel düşüncelerini sağlayabilecek niteliktedir.	1 12,1	2 45,9	125 35,2	22 6,2	2 6	3,59
5) Öğrencilerin yaratıcı düşüncelerini sağlayabilecek niteliktedir.	43 12,1	146 41,1	144 40,6	19 5,4	3 8	3,57
6) Öğrencilerin problem çözme becerisi kazanmalarını sağlayacak niteliktedir.	32 9	162 45,6	131 36,9	28 7,9	2 6	3,54
7) Öğrencilere bilgi teknolojilerini kullanma becerisi kazandıracak niteliktedir.	33 9,3	141 39,7	144 40,6	37 10,4	---- ---	3,38
8) Öğrencilere bilgi teknolojilerinden faydalanma becerisi kazandıracak niteliktedir	34 9,6	149 42	133 37,5	39 11	---- --	3,50
9) Öğrencilere iletişim kurabilme becerisi kazandıracak niteliktedir.	59 16,6	194 54,6	83 23,4	17 4,8	2 6	3,80
10) Öğrencilere girişimcilik becerisi kazandıracak niteliktedir.	42 11,8	154 43,4	124 34,9	33 9,3	2 6	3,56
11) Öğrencilerde özgüven duygusunun oluşmasını sağlayabilecek niteliktedir.	48 13,5	172 48,5	109 30,7	24 6,8	2 6	3,66
12) Öğrencilerde özsaygı duygusunun oluşmasını sağlayabilecek niteliktedir.	35 9,9	188 53	105 29,6	27 7,6	--- ---	3,63
13) İlişkili olduğu temalarla örtüşmektedir.	66 18,6	187 52,7	86 24,2	16 4,5	--- ----	3,80
14) Öğrencilerin Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanmalarını sağlayabilecek niteliktedir.	64 18	171 48,2	99 27,9	20 5,6	1 3	3,76
15) Öğrencilerin kaynakları etkili kullanma alışkanlığı kazanmalarını sağlayabilecek niteliktedir.	44 12,4	175 49,3	105 29,6	31 8,7	-- ---	3,64
16) Öğrencilerin öz yönetim becerisi kazanmalarını sağlayabilecek niteliktedir.	42 11,8	165 46,5	125 35,2	22 6,2	1 3	3,62
17) Öğrencilerin bilimin temel kavramlarını tanımlarını sağlayabilecek niteliktedir.	31 8,7	161 45,4	119 33,5	43 12,1	1 3	3,49
18) Ara disiplinlerle yeterince ilişkilendirilmiştir.	42 11,8	169 47,6	110 31	31 8,7	3 8	3,59
19) Atatürkçülük konularıyla yeterince ilişkilendirilmiştir.	54 15,2	140 39,4	103 29	40 11,3	18 5,1	3,50
20) Öğrencilerin araştırma becerisi kazanmalarını sağlayabilecek niteliktedir.	62 17,5	150 42,3	108 30,4	33 9,3	2 6	3,67
21) Açık ve anlaşılır ifade edilmiştir.	61 17,2	158 44,5	91 25,6	35 9,9	10 2,8	3,66
22) İçin önerilen süre yeterlidir.	47 13,2	107 30,1	114 32,1	62 17,5	25 7	3,27
Genel Toplamlar	1019 %13,4	3452 %45,37	2424 %31,86	634 %8,33	78 %1,02	3,61

1.madde olan “kazanımlar hayat bilgisi dersinin genel amaçlarına uygundur” ifadesine öğretmenlerin %21,4’ü “tamamen katılıyorum”, %57,7’si “katılıyorum”, % 17,7’si “kısmen katılıyorum”, % 3,1’i, “katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x}=3,93$ ’tür. Elde edilen sonuçlara göre, öğretmenler kazanımların hayat bilgisi dersinin genel amaçlarına uygunluğu konusunda “katılıyorum” seviyesinde görüş belirtmişlerdir.

2. madde olan “kazanımlar programın kaynakları olan birey, toplum ve bilim temel alınarak hazırlanmıştır” ifadesine öğretmenlerin %17,7’si, “tamamen katılıyorum”, %57,2’si “katılıyorum”, %21,1’i “kısmen katılıyorum”, %3,7’si “katılmıyorum”, %3’ü “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x}=3,84$ ’tür. Öğretmenler görüşlerini “katılıyorum” seviyesinde belirtmişlerdir. Elde edilen sonuçlara göre, öğretmenler kazanımların programın temel kaynakları göz önünde bulundurulurken hazırlandığını düşünmektedirler.

3. madde olan “kazanımlar öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyesine uygundur” ifadesine öğretmenlerin %11,3’ü “tamamen katılıyorum”, %43,1’i “katılıyorum”, %36,1’i “kısmen katılıyorum”, %8,7’si “katılmıyorum”, %8’i “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x}=3,53$ ’tür. Öğretmenler görüşlerini “katılıyorum” seviyesinde belirtmişlerdir. Bu duruma göre, öğretmenler kazanımları öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygun bulmaktadırlar. Ancak “kısmen katılıyorum”, “katılmıyorum”, “hiç katılmıyorum” seviyesinde görüş belirten öğretmenlerin oranı %52,8’dir. Bu duruma göre, öğretmen görüşleri her ne kadar “katılıyorum” seviyesinde olsa da, toplu olarak bakıldığında bu maddeye katılmayanların oranının oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

4. madde olan “kazanımlar öğrencilerin eleştirel düşüncelerini sağlayabilecek niteliktedir” ifadesine öğretmenlerin %12,1’i “tamamen katılıyorum”, % 45,9’u “katılıyorum”, %35,2’si “kısmen katılıyorum”, %6,2’si “katılmıyorum”, %6’sı “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3,59$ 'dur. Öğretmenlerin görüşleri "katılıyorum" seviyesinde yoğunlaştığından kazanımların öğrencilerin eleştirel düşüncelerini sağlayabilecek nitelikte olduğu görüşündedirler.

5. madde olan "kazanımlar öğrencilerin yaratıcı düşüncelerini sağlayabilecek niteliktedir" ifadesine öğretmenler %12,1 "tamamen katılıyorum", %41,1 "katılıyorum", % 40,6 "kısmen katılıyorum", %5,4 "katılmıyorum", % 8 "hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3,57$ 'dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşlerinin "katılıyorum" seviyesinde yoğunlaştığı görülmektedir. Ancak toplu olarak bakıldığında öğretmenlerin %54'ünün "kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum" seviyelerinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu durum, programda yaratıcı düşünme becerisi ile ilgili kazanımların gözden geçirilerek düzenlenmesi gerektiğini göstermektedir.

6. madde olan "kazanımlar öğrencilerin problem çözme becerisi kazanmalarını sağlayabilecek niteliktedir" ifadesine öğretmenlerin % 9'u "tamamen katılıyorum", % 45,6'sı "katılıyorum", % 36,9'u "kısmen katılıyorum", %7,9'u "katılmıyorum", % 6'sı "hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3,54$ 'tür. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri "katılıyorum" seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

7.madde olan "kazanımlar öğrencilere bilgi teknolojisi kullanma becerisi kazandıracak niteliktedir" ifadesine öğretmenlerin %9,3'ü "tamamen katılıyorum", %39,7'si "katılıyorum", %40,6'sı "kısmen katılıyorum", % 10,4'ü "katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3,38$ 'dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri "kısmen katılıyorum" seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

8.madde olan “kazanımlar öğrencilere bilgi teknolojilerinden faydalanma becerisi kazandıracak niteliktedir” ifadesine öğretmenlerin % 9,6’sı “tamamen katılıyorum”, %42’si “katılıyorum”, %37,5’i “kısmen katılıyorum”, %11’i “katılmıyorum” şeklinde görüş belirttiklerini görmekteyiz. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3,50$ ’dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır. “Kısmen katılıyorum ve katılmıyorum” seviyesinde görüş belirten öğretmenlerin yüzdesi %48,5’tir. Bu durum, bilgi teknolojileri ile ilgili kazanımların yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini göstermektedir.

9. madde olan “kazanımlar öğrencilere iletişim becerisi kazandırabilecek niteliktedir” ifadesine öğretmenlerin %16,6’sı tamamen katılıyorum”, %54,62’si “katılıyorum”, %23,4’ü “kısmen katılıyorum”, %4,8’i “katılmıyorum”, %6’sı “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3,80$ ’dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

10. madde olan “kazanımlar öğrencilere girişimcilik becerisi kazandıracak niteliktedir” ifadesine öğretmenlerin %11,8’i “tamamen katılıyorum”, % 43,4’ü “katılıyorum”, % 34,9’u “kısmen katılıyorum”, %9,3’ü “katılmıyorum”, %6’sı “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3,56$ ’dır. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır. “Kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum” seviyesinde görüş belirten öğretmenlerin yüzdesi %50,2’dir. Bu durum, girişimcilik ile ilgili kazanımların gözden geçirilmesi gerektiğini göstermektedir.

11. madde olan “kazanımlar öğrencilerde özgüven duygusunun oluşmasını sağlayacak niteliktedir” ifadesine öğretmenlerin % 13,5’i “tamamen katılıyorum”, % 48,5’i “katılıyorum”, %30,7’si “kısmen katılıyorum”, %6,8’i “katılmıyorum”, %6’sı “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3,66$ ’dır. Elde edilen sonuçlara göre

öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Öğretmenlerin %43,5’inin “kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum” seviyesinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu durum, özgüven duygusunun kazandırılmasıyla ilgili kazanımların yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini göstermektedir.

12. madde olan “kazanımlar öğrencilerde özsaygı duygusunun gelişmesini sağlayabilecek niteliktedir” ifadesine öğretmenlerin %9,9’u “tamamen katılıyorum”, %53 “katılıyorum”, %29,6 “kısmen katılıyorum”, %7,6 “katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,63$ ’tür. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

13. madde olan “kazanımlar ilişkili olduğu temalarla örtüşmektedir” ifadesine öğretmenlerin %18,6’sı “tamamen katılıyorum”, %52,7’si “katılıyorum”, %24,2’si “kısmen katılıyorum”, %4,5’i “katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,80$ ’dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşlerinin “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

14. madde olan “kazanımlar öğrencilerin Türkçe’yi doğru, etkili ve güzel kullanmalarını sağlayabilecek niteliktedir” ifadesine öğretmenlerin %18’i “tamamen katılıyorum”, %48,2’si “katılıyorum”, %27,9’u “kısmen katılıyorum”, %5,6’sı “katılmıyorum”, %3’ü “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,76$ ’dır. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

15. madde olan “kazanımlar öğrencilerin kaynakları etkili kullanma alışkanlığı kazanmalarını sağlayabilecek niteliktedir” ifadesine öğretmenlerin %12,4’ü “tamamen katılıyorum”, %49,3’ü “katılıyorum”, %29,6’sı “kısmen katılıyorum”, %8,7’si “katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,64$ ’tür. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri

“katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

16. madde olan “kazanımlar öğrencilerin öz yönetim becerisi kazanmalarını sağlayabilecek niteliktedir” ifadesine öğretmenlerin % 11,8’i “tamamen katılıyorum”, %46,5’i “katılıyorum”, %35,2’si “kısmen katılıyorum”, %6,2’si “katılmıyorum”, %3’ü “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,62$ ’dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Öğretmenlerin % 44,4’ünün de “kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum” seviyesinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu durum, öz yönetim becerisiyle ilgili kazanımların yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini göstermektedir.

17. madde olan “kazanımlar öğrencilerin bilimin temel kavramlarını tanımlarını sağlayabilecek niteliktedir” ifadesine öğretmenlerin %8,7’si “tamamen katılıyorum”, %45,4’ü “katılıyorum”, %33,5’i “kısmen katılıyorum”, %12,1’i “katılmıyorum”, %3’ü “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,49$ ’dur. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır. “Kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum” seviyesinde görüş belirten öğretmenlerin yüzdesi %48,6’dır. Bu durum, bilimin temel kavramlarının tanıtılmasıyla ilgili kazanımların yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini göstermektedir.

18. madde olan “kazanımlar ara disiplinlerle yeterince ilişkilendirilmiştir” ifadesine öğretmenlerin %11,8’i “tamamen katılıyorum”, %47,6’sı “katılıyorum”, %31’i “kısmen katılıyorum”, %8,7’si “katılmıyorum”, %8’i “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması

$\bar{X} = 3,59$ ’dur. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Öğretmenlerin % 47,7’si “kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum” seviyesinde görüş belirttiklerini göstermektedir. Bu durum, kazanımların ara disiplinlerle yeterince ilişkilendirilemediğini göstermektedir.

19. madde olan “kazanımlar Atatürkçülük konularıyla yeterince ilişkilendirilmiştir” ifadesine öğretmenlerin %15,2’si “tamamen katılıyorum”, %39,4’ü “katılıyorum”, %29’u “kısmen katılıyorum”, %11,3’ü “katılmıyorum”, %5,1’i “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3,50$ ’dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

20. madde olan “kazanımlar öğrencilerin araştırma becerisi kazanmalarını sağlayabilecek niteliktedir” ifadesine öğretmenlerin %17,5’i “tamamen katılıyorum”, %42,3’ü “katılıyorum”, %30,4’ü “kısmen katılıyorum”, %9,3’ü “katılmıyorum”, %6’sı “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3,67$ ’dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

21. madde olan “kazanımlar açık ve anlaşılır ifade edilmiştir” ifadesine öğretmenler %17,2’si “tamamen katılıyorum”, %44,5’i “katılıyorum”, %25,6’sı “kısmen katılıyorum”, %9,9’u “katılmıyorum”, %2,8’i “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3,66$ ’dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

22. madde olan “kazanımlar için önerilen süre yeterlidir” ifadesine öğretmenlerin %13,2’si “tamamen katılıyorum”, %44,5’i “katılıyorum”, %25,6’sı “kısmen katılıyorum”, %17,5’i “katılmıyorum”, %7’si “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3,27$ ’dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “kısmen katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Öğretmenlerin %50,1’i “kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum” seviyesinde görüş belirtmişlerdir. Bu durum kazanımlar için önerilen sürenin istenilen miktarda olmadığını göstermektedir.

Sonuç olarak, hayat bilgisi dersi programının kazanımlar boyutunda aritmetik ortalaması en düşük madde ($\bar{X} = 3,27$) “kazanımlar için önerilen süre yeterlidir” ifadesidir. Aritmetik ortalaması en yüksek olan madde ($\bar{X} = 3,93$) ise “kazanımlar, genel amaçlara uygundur” ifadesidir. Bu durumda, öğretmenlerin en az kazanımlar için önerilen sürenin yeterli olduğu, en çok ise kazanımların hayat bilgisi dersinin genel amaçlarına uygun olduğu konusunda birleştiği görülmektedir. Aritmetik ortalamaların ortalaması ise $\bar{X} = 3,61$ 'tir. Yani öğretmenler genel olarak programın kazanım boyutuna “katılıyorum” seviyesinde görüş belirtmişlerdir. Kazanımlarla ilgili tüm maddelere verilen yanıtların toplamı incelendiğinde öğretmenlerin %58,77'sinin “tamamen katılıyorum ve katılıyorum”, % 41,23'ünün “kısmen katılıyorum, katılmıyorum ve hiç katılmıyorum” şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu sonuçlara bakılarak, her ne kadar öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde birleşse de, olumsuz görüşlerin fazla olmasından dolayı kazanımların genel olarak, yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.

4.2.2 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Temalarına İlişkin

Öğretmen Görüşleri

Tablo 4.6'da hayat bilgisi dersi öğretim programının temalarına ilişkin görüşlerin dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4.6 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Temalarına İlişkin Dağılımlar

Maddeler Temalar	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum	\bar{X}
	F %	F %	F %	F %	F %	
1)Kazanımların gerçekleştirilebilmesi için uygundur	46 13	180 50,7	111 31,3	18 5,1	---	3,70
2)Öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyesine göre hazırlanmıştır.	30 8,5	174 49	109 30,7	38 10,7	4 1,1	3,52
3) Öğrencilerin ilgisini çekmektedir.	46 13	151 42,5	129 36,3	23 6,5	6 1,7	3,58
4) Öğrencilerin araştırma yapma isteğini arttıracak niteliktedir.	38 10,7	121 34,1	148 41,7	44 12,4	4 1,1	3,40
5)Kapsamındaki temaların 3 yıl boyunca aynı adlandırmayla devam etmesi olumludur.	57 16,1	159 44,8	95 26,8	37 10,4	7 2	3,61
6) Öğrencilerin içinde buldukları çevreye uygun olabilecek şekilde esnek olarak organize edilmiştir.	43 12,1	136 38,3	118 33,2	49 13,8	9 2,5	3,45
7)Öğretmenin farklı etkinlikler yapmasını sağlayabilecek şekilde düzenlenmiştir.	43 12,1	158 44,5	112 31,5	38 10,7	4 1,1	3,54
8) Basitten-karmaşığa olacak şekilde düzenlenmiştir.	52 14,6	177 49,9	94 26,5	27 7,6	5 1,4	3,69
9)Somuttan soyuta olacak şekilde düzenlenmiştir.	45 12,7	179 50,4	103 29	21 5,9	7 2	3,66
10)Yakın çevreden uzak çevreye olacak şekilde düzenlenmiştir.	47 13,2	170 47,9	103 29	29 8,2	6 1,7	3,63
11) Çağdaş bilimsel bilgiye uygundur.	41 11,5	178 50,1	107 30,1	24 6,8	5 1,4	3,62
12)Öğrencilerin kendi kendilerine öğrenme isteklerini destekleyici niteliktedir.	35 9,9	128 36,1	142 40	46 13	4 1,1	3,39
13)Diğer derslerin temelini teşkil eden bir yapıda oluşturulmuştur.	42 11,8	158 44,5	109 30,7	41 11,5	5 1,4	3,56
14)Öğrencilerde merak uyandıracak niteliktedir.	37 10,4	130 36,6	146 41,1	39 11	3 8	3,46
15)Öğrencilere programda öngörülen kişisel nitelikleri kazandırmak için yeterlidir.	28 7,9	142 40	142 40	36 10,1	7 2	3,43
16)Öğrencileri işbirlikli çalışma yapmaya özendirir.	32 9	147 41,4	137 38,6	35 9,9	4 1,1	3,49
17)Öğrencilerin yeni çalışmalarını denemelerine fırsat verecek niteliktedir.	29 8,2	144 40,6	140 39,4	38 10,7	4 1,1	3,45
18)Öğrencilerin beceri kazanmalarına fırsat verecek niteliktedir.	33 9,3	147 41,4	138 38,9	34 9,6	3 8	3,49
Genel Toplamlar	724 %11,15	2779 %42,8	2286 %35,20	617 %9,50	87 %1,33	3,54

1.madde olan “temalar kazanımların gerçekleştirilebilmesi için uygundur” ifadesine öğretmenlerin %13’ü “tamamen katılıyorum”, %50,7’si “katılıyorum”, %31,3’ü “kısmen katılıyorum”, %5,1’i “katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,70$ 'dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

2.madde olan “temalar öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyesine göre hazırlanmıştır” ifadesine öğretmenlerin %8,5’i “tamamen katılıyorum”, %49’u “katılıyorum”, %30,7’si “kısmen katılıyorum”, %10,7’si “katılmıyorum”, %1,1’i “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik

ortalaması $\bar{X} = 3,52$ 'dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri "katılıyorum" seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Öğretmenlerin % 42,5'i "kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum" seviyesinde görüş belirtmişlerdir. Bu durum, temaların hazır bulunuşluk seviyesine uygun olarak düzenlenip düzenlenmediği konusunda yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini göstermektedir.

3.madde olan "temalar öğrencilerin ilgisini çekmektedir" ifadesine öğretmenlerin %13'ü "tamamen katılıyorum", %42,5'i "katılıyorum, %36,3'ü "kısmen katılıyorum", %6,5'i "katılmıyorum", %1,7'si "hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,58$ 'dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşlerinin "katılıyorum" seviyesinde yoğunlaştığı görülmektedir. Öğretmenlerin %44,5'i "kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum" seviyesinde görüş belirtmişlerdir. Bu durum, temaların öğrencilerin ilgilerini çekecek şekilde düzenlenip düzenlenmediğine göre yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini göstermektedir.

4.madde olan "temalar öğrencilerin araştırma yapma isteğini arttıracak niteliktedir" ifadesine öğretmenlerin %10,7'si "tamamen katılıyorum", %34,1'i "katılıyorum", %41,7'si "kısmen katılıyorum", %12,4'ü "katılmıyorum", %1,1'i "hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,40$ 'tır. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri "kısmen katılıyorum" seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

5.madde olan "temaların 3 yıl boyunca aynı adlandırmayla devam etmesi olumludur" ifadesine öğretmenlerin % 16,1'i "tamamen katılıyorum", %44,8'i "katılıyorum", %26,8'i "kısmen katılıyorum", %10,4'ü "katılmıyorum", %2'si "hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,61$ 'dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri "katılıyorum" seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

6.madde olan “temalar öğrencilerin içinde buldukları çevreye uygun olabilecek şekilde esnek organize edilmiştir” ifadesine öğretmenlerin %12,1’i “tamamen katılıyorum”, %38,3’ü “katılıyorum”, %33,2’si “kısmen katılıyorum”, %13,8’i “katılmıyorum”, %2,5’i “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3,45$ ’tir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır. “Kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum” seviyesinde görüş belirten öğretmenlerin yüzdesi ise %49,5’tir. Bu durum, temaların çevreye uygun olacak şekilde esnek organize edilmesi gerektiği ilkesi göz önünde tutularak yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini göstermektedir.

7.madde olan “temaların öğretmenin farklı etkinlikler yapmasını sağlayabilecek şekilde düzenlenmiştir” ifadesine öğretmenlerin %12,1’i “tamamen katılıyorum”, %44,5’i “katılıyorum”, %31,5’i “kısmen katılıyorum”, %10,7’si “katılmıyorum”, %1,1’i “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3,54$ ’tür. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Öğretmenlerin % 43,3’ü “kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum” seviyesinde görüş belirtmişlerdir. Bu durum, temaların farklı etkinlikler yapmayı sağlayacak şekilde esnek hazırlanması ilkesine göre yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini göstermektedir.

8.madde olan “temalar basitten-karmaşığa olacak şekilde düzenlenmiştir” ifadesine öğretmenlerin %14,6’sı “tamamen katılıyorum”, %49,9’u “katılıyorum”, %26,5’i “kısmen katılıyorum”, %7,6’sı “katılmıyorum”, %1,4’ü “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3,69$ ’dur. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

9.madde olan “temalar somuttan soyuta olacak şekilde düzenlenmiştir” ifadesine öğretmenlerin %12,7’si “tamamen katılıyorum”, %50,4’ü “katılıyorum”, %29’u “kısmen katılıyorum”, %5,9’u “katılmıyorum”, %2’si “hiç

katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,66$ 'dır. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

10.madde olan “temalar yakın çevreden uzak çevreye olacak şekilde düzenlenmiştir” ifadesine öğretmenlerin %13,2'si “tamamen katılıyorum”, %47,9'u “katılıyorum”, %29'u “kısmen katılıyorum”, %8,2'si “katılmıyorum”, %1,7'si “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,63$ 'tür. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

11.madde olan “temalar çağdaş bilimsel bilgiye uygundur” ifadesine öğretmenlerin % 11,5'i “tamamen katılıyorum”, %50,1' “katılıyorum”, %30,1'i “kısmen katılıyorum”, %6,8'i “katılmıyorum”, %1,4'ü “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,62$ 'dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

12.madde olan “temalar öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmelerini sağlayacak niteliktedir” ifadesine öğretmenlerin %9,9'u “tamamen katılıyorum”, %36,1'i “katılıyorum”, %40'ı “kısmen katılıyorum”, %13'ü “katılmıyorum”, %1,1'i “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,39$ 'dur. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “kısmen katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

13.madde olan “temalar diğer derslerin temelini teşkil eden bir yapıda oluşturulmuştur” ifadesine öğretmenlerin %11,8'i “tamamen katılıyorum”, %44,5'i “katılıyorum”, % 30,7'si “kısmen katılıyorum”, % 11,5'i “katılmıyorum”, %1,4'ü “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,56$ 'dır. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Öğretmenlerin %43,6'sı “kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu

durum, mihver ders niteliğinde olan hayat bilgisi ders içeriğinin diğer derslerin temelini oluşturabilmesi için yeniden gözden geçirilerek düzenlenmesi gerektiğini göstermektedir.

14.madde olan “temalar öğrencilerde merak uyandıracak niteliktedir” ifadesine öğretmenlerin %10,4’ü “tamamen katılıyorum”, %36,6’sı “katılıyorum”, %41,1’i “kısmen katılıyorum”, %11’i “katılmıyorum”, %8’i “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,46$ ’dır. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşlerinin “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Ancak öğretmenlerin %60,1’i “kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Sonuçta, temaların öğrencilerin merakını arttırmada yeterli olmadığı görülmektedir. Bu durum, içeriğin öğrencilerde merak duygusunu uyandıracak şekilde yeniden düzenlenmesi gerektiğini göstermektedir.

15.madde olan “temalar öğrencilere programda öngörülen kişisel nitelikleri kazandırmak için yeterlidir” ifadesine öğretmenlerin %7,9’u “tamamen katılıyorum”, %40’ı “katılıyorum”, %40’ı “kısmen katılıyorum”, %10,1’i “katılmıyorum”, %2’si “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,43$ ’tür. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Öğretmenlerin % 52,1’i ise “kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum” seviyesinde görüş belirtmişlerdir. Bu durum, içeriğin öğrencilere kazandırılmak istenen kişisel niteliklere uygun biçimde düzenlenmediğini göstermektedir.

16.madde olan “temalar öğrencileri işbirlikli çalışma yapmaya özendirilmektedir” ifadesine öğretmenlerin %9’u “tamamen katılıyorum”, %41,4’ü “katılıyorum”, %38,6’sı “kısmen katılıyorum”, %9,9’u “katılmıyorum”, %1,1’i “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,49$ ’dur. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Öğretmenlerin %49,6’sı “kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu

durum, temaların öğrencileri işbirlikli çalışma yapmaya özendirerek şekilde yeniden organize edilmesi gerektiğini göstermektedir.

17.madde olan “temalar öğrencilerin yeni çalışmaları denemelerine fırsat verecek niteliktedir” ifadesine öğretmenlerin %8,2’si “tamamen katılıyorum”, %40,6’sı “katılıyorum”, %39,4’ü “kısmen katılıyorum”, %10,7’si “katılmıyorum”, %1,1’i “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3,45$ 'tir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Ancak öğretmenlerin %51,2’si “kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum” seviyesinde görüş belirtmişlerdir. Bu durum, temaların öğrencilerin farklı çalışmalarda bulunabilecek şekilde yeniden organize edilmesi gerektiğini göstermektedir.

18.madde olan “temalar öğrencilerin beceri kazanmalarına fırsat verecek niteliktedir” ifadesine öğretmenlerin %9,3’ü “tamamen katılıyorum”, %41,4’ü “katılıyorum”, %38,9’u “kısmen katılıyorum”, %9,6’sı “katılmıyorum”, %8’i “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3,49$ 'dur. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “ katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Ancak öğretmenlerin %56,5’i “kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu sonuç, temaların öğrencilere kazandırılmak istenen becerilere göre organize edilmediğini göstermektedir.

Sonuç olarak; hayat bilgisi dersi programının temalar boyutunda aritmetik ortalaması en düşük madde ($\bar{x} = 3,39$) “Öğrencilerin kendi kendilerine öğrenme isteklerini destekleyici niteliktedir” ifadesidir. Aritmetik ortalaması en yüksek madde ise ($\bar{x} = 3,70$) “Kazanımların gerçekleştirilebilmesi için uygundur” ifadesidir. Bu durumda, öğretmenler en az temalar öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmelerini destekleyici nitelikte olduğu görüşünde, en çok ise temalar kazanımların gerçekleştirilebilmesi için uygundur görüşünde birleşmişlerdir. Aritmetik ortalamaların ortalaması ise

$\bar{x} = 3,54$ 'tür. Öğretmenler programın temalar boyutuyla ilgili maddelere genel olarak “ katılıyorum” seviyesinde görüş belirtmişlerdir. Temalarla ilgili tüm maddelere verilen yanıtların toplamı incelendiğinde öğretmenlerin %53,95'i “tamamen katılıyorum, katılıyorum”, %46,05'i “kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum” şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Programın temalar boyutuyla ilgili olumsuz görüşler fazla olduğundan, programın temalar boyutunda yer alan temalar yeniden gözden geçirilmelidir.

4.2.3 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Etkinliklerine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Tablo 4.7’de hayat bilgisi dersi öğretim programının etkinliklerine ilişkin görüşlerin dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4.7 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Etkinliklere İlişkin Dağılımlar

Maddeler Etkinlikler	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç katılmıyorum	\bar{X}
	F %	F %	F %	F %	F %	
1) Kazanımlarla örtüşmektedir.	51 14,4	206 50,8	88 24,8	9 2,5	1 3	3,79
2) Öğrencilerin derse aktif olarak katılmalarını sağlayabilecek niteliktedir.	57 16,1	179 50,4	96 27	22 6,2	1 3	3,73
3) Kapsamında önerilen etkinlikler yapılabilir özelliktedir.	45 12,7	193 54,4	93 26,2	21 5,9	3 8	3,69
4) Öğrencilerin ilgisini çekebilmektedir.	46 13	155 43,7	128 36,1	24 6,8	2 6	3,60
5) Öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirecek niteliktedir	46 13	180 50,7	106 29,9	22 6,2	1 3	3,68
6) Öğrencilerin aktif katılımlarını sağlayarak etkili öğrenmelerini sağlayabilecek niteliktedir.	52 14,6	157 44,2	120 33,8	25 7	1 3	3,64
7) Öğretmene sınıf içinde farklı yöntem ve teknikler kullanma imkanı vermektedir.	49 13,8	179 50,4	103 29	23 6,5	1 3	3,69
8) Farklı öğrenme stillerine (görsel, işitsel, dokunsal,vb.) sahip öğrenciler olduğu göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır	53 14,9	148 41,7	116 32,7	35 9,9	3 8	3,58
9) Öğrencilerin farklı zeka alanlarına (sözel, matematiksel, görsel, müziksel, vb.) hitap etmektedir.	39 11	142 40	135 38	36 10,1	3 8	3,50
10) Öğrencinin kendi öğrenmesinden sorumlu olduğunu gösteren nitelikte örneklenmiştir.	31 8,7	165 46,5	119 33,5	37 10,4	3 8	3,51
11) İçin önerilen süre yeterlidir.	47 13,2	117 33	102 28,7	74 20,8	15 4,2	3,31
12) Bölgesel ve yöresel farklılıklar göz önünde bulundurularak düzenlenmiştir	18 5,1	111 31,3	123 34,6	92 25,9	11 3,1	3,11
13) Öğrencileri işbirlikli çalışmaya yönlendirmektedir.	30 8,5	158 44,5	132 37,2	31 8,7	4 1,1	3,51
14) Öğrencilerin eleştirel düşünme becerisini geliştirecek niteliktedir.	33 9,3	163 45,9	123 34,6	30 8,5	6 1,7	3,51
15) Sınıfın fiziksel şartlarında gerçekleştirilebilecek niteliktedir.	30 8,5	154 43,4	117 33	45 12,7	9 2,5	3,40
16) Okulun teknolojik imkanları ve materyalleri farklı etkinliklerin yapılabilmesi için yeterlidir.	41 11,5	171 48,2	108 30,4	31 8,7	4 1,1	3,58
17) Önerilen araç gereçler temalara uygundur.	39 11	166 46,8	111 31,3	35 9,9	4 1,1	3,56
18) Temalar ile tutarlıdır.	47 13,2	183 51,5	103 30,8	19 5,4	3 8	3,69
19) Gerçek dünyada ilk elden deneyim kazanmaya yönelik planlanmıştır.	38 10,7	166 46,8	109 30,7	36 10,1	6 1,7	3,53
20) Öğrencilerin oyun,drama vb. sanatsal deneyimlerde bulunmasını sağlayacak niteliktedir.	51 14,4	164 46,2	108 30,4	28 7,9	4 1,1	3,66
21) Ve ara disiplinler(rehberlik, afetten korunma,girişimcilik,vb...) arasında bağlantı kurulmuştur.	58 16,3	180 50,7	98 27,6	17 4,8	2 6	3,76
22) Okul dışı etkinliklere de yeterince zaman ayrılacak şekilde düzenlenmiştir.	38 10,7	142 40	131 36,9	40 11,3	4 1,1	3,48
23) Boyunca ailelerle iletişim içerisinde bulunulacak şekilde düzenlenmiştir.	45 12,7	148 41,7	125 35,2	34 9,6	3 8	3,57
Genel Toplamlar	984 %12,97	3627 %47,82	2594 %34,20	285 %3,75	94 %1,23	3,56

1.madde olan “etkinlikler kazanımlarla örtüşmektedir” ifadesine öğretmenlerin %14,4’ü “tamamen katılıyorum”, %50,8’i “katılıyorum”, %24,8’i “kısmen katılıyorum”, %2,5’i “katılmıyorum”, %3’ü “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş

belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,79$ 'dur. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri "katılıyorum" seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

2.madde olan "etkinlikler öğrencilerin derse aktif olarak katılmalarını sağlayabilecek niteliktedir" ifadesine öğretmenlerin %16,1'i "tamamen katılıyorum", %50,4'ü "katılıyorum", %27'si "kısmen katılıyorum", %6,2'si "katılmıyorum", %3'ü "hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,73$ 'tür. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri "katılıyorum" seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

3.madde olan "etkinlikler kapsamında önerilen etkinlikler yapılabilir özelliktedir" ifadesine öğretmenlerin %12,7'si "tamamen katılıyorum", %54,4'ü "katılıyorum", %26,2'si "kısmen katılıyorum", %5,9'u "katılmıyorum", %8'i "hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,69$ 'dur. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri "katılıyorum" seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

4.madde olan "etkinlikler öğrencilerin ilgisini çekebilmektedir" ifadesine öğretmenlerin %13'ü "tamamen katılıyorum", %43,7'si "katılıyorum", %36,1'i "kısmen katılıyorum", %6,8'i "katılmıyorum", %6'sı "hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,60$ 'tır. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri "katılıyorum" seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Öğretmenlerin %48,9'u "kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu sonuca göre, etkinliklerin öğrencilerin ilgisini çekebilmek için yeniden gözden geçirilmesi gerektiği görülmektedir.

5.madde olan "etkinlikler öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirebilecek niteliktedir" ifadesine öğretmenlerin %13'ü "tamamen katılıyorum", %50,7'si "katılıyorum", %29,9'u "kısmen katılıyorum", %6,2'si "katılmıyorum", %3'ü "hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması

$\bar{X} = 3,68$ 'dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

6.madde olan “etkinlikler öğrencilerin aktif katılımlarını sağlayarak etkili öğrenmelerini sağlayabilecek niteliktedir” ifadesine öğretmenlerin %14,6’sı “tamamen katılıyorum”, %44,2’si “katılıyorum”, %33,8’i “kısmen katılıyorum”, %7’si “katılmıyorum”, %3’ü “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,64$ 'tür. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

7.madde olan “etkinlikler öğretmene sınıf içinde farklı yöntem ve teknikler kullanma imkanı vermektedir” ifadesine öğretmenlerin %13,8’i “tamamen katılıyorum”, %50,4’ü “katılıyorum”, %29’u “kısmen katılıyorum”, %6,5’i “katılmıyorum”, %3’ü “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,69$ 'dur. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

8.madde olan “etkinlikler, farklı öğrenme stillerine (görsel, işitsel, dokunsal, vb.) sahip öğrenciler olduğu göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır” ifadesine öğretmenlerin %14,9’u “tamamen katılıyorum”, %41,7’si “katılıyorum”, %32,7’si “kısmen katılıyorum”, %9,9’u “katılmıyorum”, %8’i “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması

$\bar{X} = 3,58$ 'dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Öğretmenlerin %50,6’sı ise “kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu sonuca göre, etkinliklerin çeşitli öğrenme stillerine hitap edecek şekilde gözden geçirilmesi gerektiği görülmektedir.

9.madde olan “etkinlikler, öğrencilerin farklı zeka alanlarına (sözel, matematiksel, görsel, müziksel, vb.) hitap etmektedir” ifadesine öğretmenlerin %11’i “tamamen katılıyorum”, %40’ı “katılıyorum”, %38’i “kısmen katılıyorum”, %10,1’i “katılmıyorum”, %8’i “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,50$ 'dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri "katılıyorum" seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Öğretmenlerin %56,1'i ise "kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu sonuca göre, etkinliklerin farklı zeka alanlarına hitap edecek şekilde yeniden gözden geçirilmesi gerektiği görülmektedir.

10.madde olan "etkinlikler öğrencinin kendi öğrenmesinden sorumlu olduğunu gösteren nitelikte örneklendirilmiştir" ifadesine öğretmenlerin %8,7'si "tamamen katılıyorum", %46,5'i "katılıyorum", %33,5'i "kısmen katılıyorum", %10,4'ü "katılmıyorum", %8'i "hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,51$ 'dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşlerinin "katılıyorum" seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Öğretmenlerin %51,9'u "kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu sonuca göre, öğrenciyi merkeze alarak hazırlanan hayat bilgisi dersi programında yer alan etkinliklerin öğrenciye kendi öğrenmesinden sorumlu olduğunu gösteremediği görülmektedir. Bu sebeple, etkinliklerin yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.

11.madde olan "etkinlikler için önerilen süre yeterlidir" ifadesine öğretmenlerin %13,2'si "tamamen katılıyorum", %33'ü "katılıyorum", %28,7'si "kısmen katılıyorum", %20,8'i "katılmıyorum", %4,2'si "hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,31$ 'dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri "kısmen katılıyorum" seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

12.madde olan "etkinlikler, bölgesel ve yöresel farklılıklar göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır" ifadesine öğretmenlerin %5,1'i "tamamen katılıyorum", %31,3'ü "katılıyorum", %34,6'sı "kısmen katılıyorum", %8,5'i "katılmıyorum", %1,7'si "hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,11$ 'dir. Elde edilen sonuçlara göre

öğretmen görüşleri “kısmen katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Aykaç (2007)'nin “İlköğretim Programında Yer Alan Etkinliklerin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi (Sinop İli Örneği) adlı çalışmasının bulguları da bu görüşü destekler niteliktedir. Aykaç (2007)'nin çalışmasında, önerilen etkinliklerin çevresel koşulları ve bölgesel farklılıkları dikkate alarak hazırlandığı görüşüne öğretmenler “kısmen katılıyorum” seviyesinde görüş belirtmişlerdir.

13.madde olan “etkinlikler öğrencileri işbirlikli çalışmaya yönlendirmektedir” ifadesine öğretmenlerin %8,5'i “tamamen katılıyorum”, %44,5'i “katılıyorum”, %37,2'si “kısmen katılıyorum”, %8,7'si “katılmıyorum”, %1,1'i “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,51$ 'dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

14.madde olan “etkinlikler, öğrencilerin eleştirel düşünme becerisini geliştirecek niteliktedir” ifadesine öğretmenlerin %9,3'ünün “tamamen katılıyorum”, %45,9'unun “katılıyorum”, %34,6'sının “kısmen katılıyorum”, %8,5'inin “katılmıyorum”, %1,7'sinin “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,51$ 'dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

15.madde olan “etkinlikler sınıfın fiziksel şartlarında gerçekleştirilebilecek niteliktedir” ifadesine öğretmenlerin %8,5'i “tamamen katılıyorum”, %43,4'ü “katılıyorum”, %33'ü “kısmen katılıyorum”, %12,7'si “katılmıyorum”, %2,5'i “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,40$ 'tır. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “kısmen katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Bu sonuca göre, etkinliklerin tüm sınıf ortamlarında gerçekleştirilebilecek şekilde gözden geçirilerek yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

16.madde olan “etkinlikler okulun teknolojik imkanları ve materyalleri farklı etkinliklerin yapılabilmesi için uygundur” ifadesine öğretmenlerin %11,5’i “tamamen katılıyorum”, %48,2’si “katılıyorum”, %30,4’ü “kısmen katılıyorum”, %8,7’si “katılmıyorum”, %1,1’i “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,58$ ’dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

17.madde olan “önerilen araç-gereçler temalara uygundur” ifadesine öğretmenlerin %11’i “tamamen katılıyorum”, %46,8’i “katılıyorum”, %31,3’ü “kısmen katılıyorum”, %9,9’u “katılmıyorum”, %1,1’i “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,56$ ’dır. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Aykaç (2007)’nin “İlköğretim Programında Yer Alan Etkinliklerin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi (Sinop İli Örneği) adlı çalışmasının bulguları da bu görüşü destekler niteliktedir.

18.madde olan “etkinlikler temalar ile tutarlıdır” ifadesine öğretmenlerin %13,2’si “tamamen katılıyorum”, %51,5’i “katılıyorum”, %21,9’u “kısmen katılıyorum”, %5,4’ü “katılmıyorum”, %8’i “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,69$ ’dur. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

19.madde olan “etkinlikler, gerçek dünyada ilk elden deneyim kazanmaya yönelik planlanmıştır” ifadesine öğretmenlerin %10,7’si “tamamen katılıyorum”, %46,8’i “katılıyorum”, %30,7’si “kısmen katılıyorum”, %10,1’i “katılmıyorum”, %1,7’si “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,53$ ’tür. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

20.madde olan “etkinlikler, öğrencilerin oyun, drama vb. sanatsal deneyimlerde bulunmasını sağlayacak niteliktedir” ifadesine öğretmenlerin %14,4’ü “tamamen katılıyorum”, %46,2’si “katılıyorum”, %30,4’ü “kısmen katılıyorum”, %7,9’u “katılmıyorum”, %1,1’i “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,66$ ’dır. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

21.madde olan “etkinlikler ve ara disiplinler (rehberlik, afetten korunma, girişimcilik,vb.) arasında bağlantı kurulmuştur” ifadesine öğretmenlerin %16,3’ü “tamamen katılıyorum”, %50,7’si “katılıyorum”, %27,6’sı “kısmen katılıyorum”, %4,8’i “katılmıyorum”, %6’sı “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,76$ ’dır. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

22. madde olan “etkinlikler, okul dışı etkinliklere de yeterince zaman ayrılacak şekilde düzenlenmiştir” ifadesine öğretmenlerin %10,7’si “tamamen katılıyorum”, %40’ı “katılıyorum”, %36,9’u “kısmen katılıyorum”, %11,3’ü “katılmıyorum”, %1,1’i “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,48$ ’dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Öğretmenlerin %49,3’ü “kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu sonuca göre, etkinliklerin okul dışında da yapılabilecek şekilde gözden geçirilmesi gerekmektedir.

23.madde olan “etkinlikler boyunca ailelerle iletişim içerisinde bulunulacak şekilde düzenlenmiştir” ifadesine öğretmenlerin %12,7’si “tamamen katılıyorum”, %41,7’si “katılıyorum”, %35,2’si “kısmen katılıyorum”, %9,7’si “katılmıyorum”, %8’i “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,57$ ’dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

Öğretmenlerin %52,9'u "kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Sonuç olarak, hayat bilgisi dersi programının etkinlikler boyutunda aritmetik ortalaması en düşük olan madde ($\bar{x} = 3,11$) "Bölgesel ve yöresel farklılıklar göz önünde bulundurularak düzenlenmiştir" ifadesidir. Aritmetik ortalaması en yüksek olan madde ($\bar{x} = 3,79$) ise "Etkinlikler kazanımlarla örtüşmektedir" ifadesidir. Bu durumda, öğretmenlerin en az etkinliklerin bölgesel ve yöresel farklılıklar göz önüne alınarak hazırlandığı, en çok ise kazanımlarla örtüştüğü görüşünde birleştiği görülmektedir. Aritmetik ortalamaların ortalaması ise $\bar{x} = 3,56$ 'dır. Öğretmenler programın etkinlikleriyle ilgili maddelere genel olarak "katılıyorum" seviyesinde görüş belirtmişlerdir. Her bir maddeyle ilgili görüşler toplu olarak incelendiğinde öğretmenlerin %60,79'u "tamamen katılıyorum", %39,21'i "kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum" şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Etkinlikler boyutuyla ilgili olumsuz görüş oranı fazla olduğu için, programda önerilen etkinlikler gözden geçirilerek yeniden düzenlenmelidir.

4.2.4 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Ölçme-Değerlendirme Durumuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Tablo 4.8'de hayat bilgisi dersi öğretim programının ölçme-değerlendirme durumlarına ilişkin görüşlerin dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4.8 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Ölçme-Değerlendirme Ögesine İlişkin Dağılımlar

Maddeler Ölçme-Değerlendirme	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç katılmıyorum	\bar{X}
	F %	F %	F %	F %	F %	
1)Performans ödevleri kullanılmaktadır.	56 15,8	198 55,8	74 20,8	23 6,5	4 1,1	3,76
2)Grup ve akran değerlendirme formları kullanılmaktadır.	40 11,3	146 41,1	106 29,9	50 14,1	13 3,7	3,44
3)Öğrenci öz değerlendirme formları kullanılmaktadır.	45 12,7	155 43,7	100 28,2	44 12,4	11 3,1	3,51
4) Tutum ölçekleri kullanılmaktadır.	29 8,2	139 39,2	115 32,4	58 16,3	14 3,9	3,32
5) Gözlem formu kullanılmaktadır.	39 11	171 48,2	97 27,3	38 10,7	10 2,8	3,55
6) Kontrol Listesi Kullanılmaktadır.	32 9	155 43,7	109 30,7	51 14,4	8 2,3	3,46
7) Proje ödevleri kullanılmaktadır.	54 15,2	190 53,5	80 22,5	25 7	6 1,7	3,71
8)Öğrencilerin performansını değerlendirmek için kullanılan teknikler yeterlidir.	45 12,7	151 42,5	122 34,4	29 8,2	8 2,3	3,54
9)Öğrenciler hem süreç hem de ortaya koydukları ürün açısından değerlendirilmektedir.	44 12,4	184 51,8	99 27,9	23 6,5	5 1,4	3,66
10)Öğrenci performansını değerlendirmek uzun zaman almaktadır.	68 19,2	161 45,4	95 26,8	28 7,9	3 8	3,71
11)Sadece öğrenci etkinlikleri değerlendirilmektedir.	20 5,6	153 43,1	137 38,6	40 11,3	5 1,4	3,39
12)Alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerinin nasıl uygulanacağı programda açıkça belirtilmiştir.	27 7,6	164 46,2	131 36,9	25 7	8 2,3	3,49
13)Alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerinin nasıl uygulanacağıyla ilgili örnekler programda yer almaktadır.	23 6,5	168 47,3	144 40,6	15 4,2	5 1,4	3,52
14)Programın kazanımları değerlendirilmektedir.	34 9,6	189 53,2	109 30,7	17 4,8	6 1,7	3,63
15) Yer alan klasik testler, öğrenciler için sıkıcı olmaktadır.	18 5,1	92 25,9	130 36,6	96 27	19 5,4	2,98
16)Yer alan değerlendirme teknikleri öğrencilerin tüm becerilerinin değerlendirilmesini sağlamaktadır.	15 4,2	109 30,7	164 46,2	52 14,6	15 4,2	3,17
Genel Toplamlar	589 %10,37	2525 %44,45	1812 %31,90	614 %10,80	140 %2,46	3,49

1.madde olan “performans ödevleri kullanılmaktadır” ifadesine öğretmenlerin %15,8’i “tamamen katılıyorum”, %55,8’i “katılıyorum”, %20,8’i “kısmen katılıyorum”, %6,5’i “katılmıyorum”, %1,1’i “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,76$ ’dır. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

2.madde olan “grup ve akran değerlendirme formları kullanılmaktadır” ifadesine öğretmenlerin %11,3’ü “tamamen katılıyorum”, %41,1’i “katılıyorum”, %29,9’u “kısmen katılıyorum”, %14,1’i “katılmıyorum”, %3,7’si “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik

ortalaması $\bar{X} = 3,44$ 'tür. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri "katılıyorum" seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Öğretmenlerin %47,7'si "kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu sonuca göre, ölçme- değerlendirme sürecinde grup ve akran değerlendirme formlarının istenilen düzeyde kullanılmadığı görülmektedir.

3.madde olan "öğrenci öz değerlendirme formları kullanılmaktadır" ifadesine öğretmenlerin %12,7'si "tamamen katılıyorum", %43,7'si "katılıyorum", %28,2'si "kısmen katılıyorum", %12,4'ü "katılmıyorum", %3,1'i "hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,51$ 'dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri "katılıyorum" seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

4.madde olan " tutum ölçekleri kullanılmaktadır" ifadesine öğretmenlerin %8,2'si "tamamen katılıyorum", %39,2'si "katılıyorum", %32,4'ü "kısmen katılıyorum", %16,3'ü "katılmıyorum", %3,9'u "hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,32$ 'dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri "kısmen katılıyorum" seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

5.madde olan "gözlem formu kullanılmaktadır" ifadesine öğretmenlerin %11'i "tamamen katılıyorum", %48,2'si "katılıyorum", % 27,3'ü "kısmen katılıyorum", %10,7'si "katılmıyorum", %2,8'i "hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,55$ 'tir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri "katılıyorum" seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

6.madde olan "kontrol listesi kullanılmaktadır" ifadesine öğretmenlerin %9'u "tamamen katılıyorum", %43,7'si "katılıyorum", %30,7'si "kısmen katılıyorum", %14,4'ü "katılmıyorum", %2,3'ü "hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,46$ 'dır. Elde edilen

sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

7.madde olan “proje ödevleri kullanılmaktadır” ifadesine öğretmenlerin %15,2’si “tamamen katılıyorum”, %53,5’i “katılıyorum”, %22,5’i “kısmen katılıyorum”, %7’si “katılmıyorum”, %1,7’si “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3,71$ ’dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

8.madde olan “öğrencilerin performansını değerlendirmek için kullanılan teknikler yeterlidir” ifadesine öğretmenlerin %12,7’si “tamamen katılıyorum”, %42,5’i “katılıyorum”, %34,4’ü “kısmen katılıyorum”, %8,2’si “katılmıyorum”, %2,3’ü “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3,54$ ’tür. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Öğretmenlerin %44,9’u “kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu sonuca göre, öğrenci performansını değerlendirmede kullanılan tekniklerin yeterli olmadığı görülmektedir.

9.madde olan “öğrenciler hem süreç hem de ortaya koydukları ürün açısından değerlendirilmektedir” ifadesine öğretmenlerin %12,4’ünün “tamamen katılıyorum”, %51,8’inin “katılıyorum”, %27,9’unun “kısmen katılıyorum”, %6,5’inin “katılmıyorum”, %1,4’ünün “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3,66$ ’dır. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri “katılıyorum” seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

10.madde olan “öğrenci performansını değerlendirmek uzun zaman almaktadır” ifadesine öğretmenlerin %19,2’si “tamamen katılıyorum”, %45,4’ü “katılıyorum”, %26,8’i “kısmen katılıyorum”, %7,9’u “katılmıyorum”, %8’i “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması

$\bar{X} = 3,71$ 'dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri "katılıyorum" seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Bu bulgular, Acat ve Uzunkol (2010) 'un "Sınıf Öğretmenlerinin İlköğretim Programlarındaki Değerlendirme Sürecine İlişkin Görüşleri" isimli çalışmaları ile Ataman (2007)'nin "Benzeşen ve Ayrışan Yönleriyle 1998 ve 2004 İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında (4. ve 5. sınıflar) Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Teknikleri ve Bunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri" isimli tez çalışmasının bulgularıyla da paralellik göstermektedir. Her iki çalışmada da, öğretmenlerin öğrenci performansını değerlendirmede kullandıkları alternatif yöntem ve tekniklerin yararlı ancak uzun zaman alıcı olduğu ve bu yöntem/teknikleri kullanmak için sınıfların çok kalabalık olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

11.madde olan " sadece öğrenci etkinlikleri değerlendirilmektedir" ifadesine öğretmenlerin %5,6'sı "tamamen katılıyorum", %43,1'i "katılıyorum", %38,6'sı "kısmen katılıyorum",%11,3'ü "katılmıyorum", %1,4'ü "hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,39$ 'dur. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri "katılıyorum" seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Bu sonuca göre, ölçme-değerlendirme sürecinde sadece öğrenci etkinliklerinin değerlendirilmediği görülmektedir.

12. madde olan "alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerinin nasıl uygulanacağı programda açıkça belirtilmiştir" ifadesine öğretmenlerin %6,5'i "tamamen katılıyorum"; %47,3'ü "katılıyorum, %40,6'sı "kısmen katılıyorum", %4,2'si "katılmıyorum", % 1,4'ü "hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,49$ 'dur. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri "katılıyorum" seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

13.madde olan "alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerinin nasıl uygulanacağıyla ilgili örnekler programda yer almaktadır" ifadesine öğretmenlerin %6,5'i "tamamen katılıyorum",%47,3'ü "katılıyorum", %40,6'sı "kısmen katılıyorum", %4,2'si "katılmıyorum", %1,4'ü "hiç katılmıyorum"

şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3,52$ 'dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri "katılıyorum" seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

14.madde olan "programın kazanımları değerlendirilmektedir" ifadesine öğretmenlerin %9,6'sı "tamamen katılıyorum", %53,2'si "katılıyorum", %30,7'si "kısmen katılıyorum", %4,8'i "katılmıyorum", %1,7'si "hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3,63$ 'tür. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri "katılıyorum" seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

15.madde olan "yer alan klasik testler, öğrenciler için sıkıcı olmaktadır" ifadesine öğretmenlerin %5,1'i "tamamen katılıyorum", %25,9'u "katılıyorum", %36,6'sı "kısmen katılıyorum", %27'si "katılmıyorum", %5,4'ü "hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x} = 2,98$ 'dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri "kısmen katılıyorum" seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Yani, öğrenciler ölçme-değerlendirme boyutunda yer alan klasik testlerden sıkılmamaktadır.

16.madde olan "yer alan değerlendirme teknikleri öğrencilerin tüm becerilerinin değerlendirilmesini sağlamaktadır" ifadesine öğretmenlerin %15'i "tamamen katılıyorum", %30,7'si "katılıyorum", %46,2'si "kısmen katılıyorum", %14,6'sı "katılmıyorum", %4,2'si "hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3,17$ 'dir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen görüşleri "kısmen katılıyorum" seviyesinde yoğunlaşmaktadır.

Sonuç olarak, hayat bilgisi dersinin ölçme-değerlendirme boyutunda aritmetik ortalaması en düşük madde ($\bar{x} = 2,98$) "Yer alan klasik testler, öğrenciler için sıkıcı olmaktadır" ifadesidir. Aritmetik ortalaması en yüksek olan madde ise ($\bar{x} = 3,76$) "Performans ödevleri kullanılmaktadır" ifadesidir.

Bu durumda, öğretmenlerin en az ölçme-değerlendirme sürecinde yer alan klasik testlerin öğrenciler için sıkıcı olduğu, en çok ise performans ödevleri kullanıldığı görüşünde birleştiği görülmektedir. Aritmetik ortalamaların ortalaması ise $\bar{X} = 3,49$ 'dur. Öğretmenlerin programın ölçme-değerlendirme boyutuyla ilgili görüşleri "katılıyorum" seviyesinde birleşmiştir. Her bir maddeyle ilgili görüşlerin toplam oranları incelendiğinde, öğretmenlerin %54,82'si "tamamen katılıyorum, katılıyorum", %45,18'i "kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum" şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu sonuca göre, görüşler "katılıyorum" seviyesinde birleşmiş olsa bile olumsuz görüşlerin fazla olmasından dolayı, programın ölçme-değerlendirme boyutunun incelenmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir.

Tablo 4.9'da hayat bilgisi dersi öğretim programının tüm boyutlarının genel bir değerlendirilmesine yer verilmiştir.

Tablo 4.9 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Öğelerine İlişkin Genel Yorum

Hayat Bilgisi Dersi Programının Öğeleri	Genel Toplamlar						Genel Aritmetik Ortalamalar (\bar{X})				
	Tam. Kat.		Kat.		Kis. Kat.			Katılm.		Hiç Katılm.	
	%		%		%		%		%		
Kazanımlar	13,4	- 1018	45,37	- 3452	31,86	- 2424	8,33	- 634	1,02	- 78	3,61
Temalar	11,15	- 724	42,8	- 2779	35,20	- 2286	9,50	- 617	1,33	- 87	3,54
Etkinlikler	12,96	- 984	47,82	- 3627	34,20	- 2594	3,75	- 285	1,23	- 94	3,56
Ölçme-Değerlendirme	10,37	- 589	44,45	- 2525	31,90	- 1812	10,80	- 614	2,46	- 140	3,49
Genel Toplamlar	12,11	- 3315	45,25	- 12383	33,31	- 9116	7,85	- 2150	1,45	- 399	3,55

Tabloda görüldüğü üzere, öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersi programına ilişkin görüşleri "katılıyorum" seviyesindedir. Ancak öğretmenlerin %42,61'i "kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin en az olumlu görüş belirttikleri boyut ise programın ölçme-değerlendirme boyutu olmuştur. Bu sonuca göre Hayat Bilgisi dersi programının tüm boyutlarının özellikle de ölçme-değerlendirme boyutunun kesinlikle gözden geçirilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir.

4.2.5 Hayat Bilgisi Programının Öğelerine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırılması

Bu bölümde 1., 2. ve 3. sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersi öğretim programının öğelerine yönelik görüşlerinin cinsiyet, eğitim durumu, kıdem, okuttukları sınıf düzeyi açısından fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

4.2.5.1 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Kazanımlara İlişkin İstatistiksel Analiz

Tablo 4.10'da öğretmenlerin cinsiyetlerine göre programın kazanımlarına ilişkin görüşlerinin analizine yer verilmiştir.

Tablo 4.10 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Kazanımlara İlişkin t-testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	Sd	T	P
Kadın	168	54,11	13,51	353	2,75	.006
Erkek	187	50,22	13,05			

Araştırmaya katılan kadın ve erkek öğretmenlerin kazanımlara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < .05$). Bu sonuca göre araştırmaya katılan kadın öğretmenlerin ($\bar{X} = 54,11$), erkek öğretmenlere ($\bar{X} = 50,22$) oranla programın kazanımlarıyla ilgili ifadelerle daha çok katıldıkları söylenebilir.

4.2.5.2 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Temalara İlişkin İstatistiksel Analiz

Tablo 4.11'de öğretmenlerin cinsiyetlerine göre programın temalarına ilişkin görüşlerinin analizine yer verilmiştir.

Tablo 4.11 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Temalara İlişkin t-testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	Sd	T	P
Kadın	168	46,19	12,24	353	2,79	.005
Erkek	187	42,64	11,70			

Araştırmaya katılan kadın ve erkek öğretmenlerin temalara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < .05$). Buna göre, araştırmaya katılan kadın öğretmenlerin ($X_{ort} = 46,19$) erkek öğretmenlere göre ($X_{ort} = 42,64$) içerikle ilgili ifadelerle daha çok katıldıkları söylenebilir.

4.2.5.3 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Etkinliklere İlişkin İstatistiksel Analiz

Tablo 4.12’de öğretmenlerin cinsiyetlerine göre programın etkinliklerine ilişkin görüşlerinin analizine yer verilmiştir.

Tablo 4.12 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Etkinliklere İlişkin t-testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	Sd	T	P
Kadın	168	57,53	14,69	353	2,29	.022
Erkek	187	53,94	14,75			

Araştırmaya katılan kadın ve erkek öğretmenlerin etkinliklere ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < .05$). Buna göre, araştırmaya katılan kadın öğretmenlerin ($X_{ort} = 57,53$), erkek öğretmenlere göre ($X_{ort} = 53,94$) etkinliklerle ilgili ifadelerle daha çok katıldıkları söylenebilir.

4.2.5.4 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Ölçme-Değerlendirme Durumuna İlişkin İstatistiksel Analiz

Tablo 4.13’te öğretmenlerin cinsiyetlerine göre programın ölçme-değerlendirme ögesine ilişkin görüşlerinin analizine yer verilmiştir.

Tablo 4.13 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Ölçme-Değerlendirme Durumuna İlişkin t-testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	Sd	T	P
Kadın	168	40,88	9,57	353	1,61	.108
Erkek	187	39,36	8,17			

Araştırmaya katılan kadın ve erkek öğretmenlerin ölçme-değerlendirme ögesine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>.05$). Buna göre kadın ve erkek öğretmenlerin ölçme-değerlendirme ögesiyle ilgili benzer görüşlere sahip olduğu söylenebilir.

4.2.6.1 Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Kazanımlara İlişkin İstatistiksel Analiz

Tablo 4.14'te öğretmenlerin kıdemlerine göre programın kazanımlarına ilişkin görüşlerinin analizine yer verilmiştir.

Tablo 4.14 Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Kazanımlara İlişkin t-testi Sonuçları

Kıdem durumu	N	\bar{X}	S	Sd	T	P
...-15 yıl	274	51,48	14,02	353	1,50	,133
16-... yıl	81	54,03	10,85			

Araştırmaya katılan öğretmenler hizmet sürelerine göre 8 kişi (1-5 yıl), 22 kişi (6-10 yıl), 51 kişi (11-15 yıl), 274 kişi (16 yıl ve üzeri) olarak dağılım göstermektedirler. Bu gruplar üzerinde tek faktörlü varyans analizi yapılarak farka bakılmış ancak anlamlı bir fark elde edilememiştir. Gruplardaki yığılmalara bakıldığında 1-5, 6-10 ve 11-15 yıla kadar hizmet süresi olanların sayısının 16 yıl ve sonrası olanlara göre oldukça az olduğu görülmüştür. Bu sebeple grup, hizmet süresi 15 yıla kadar olanlar (15 yıl dahil) ve 16 yıl sonrası şeklinde ikiye bölünmüştür. Hizmet sürelerine göre karşılaştırmalar bu iki grup üzerinden yapılmıştır.

Hizmet süresi 15 yıla kadar olanlar ile hizmet süresi 16 yıl ve sonrası olanlar arasında kazanımlara ilişkin görüşlerine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>.05$). Bu sonuca göre hizmet süresi 15 yıla kadar olanlar ile 16 yıldan fazla olanların kazanımlar boyutuyla ilgili paralel görüşlere sahip olduğu söylenebilir. Gömleksiz ve Bulut (2007)'un "Yeni Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Uygulamadaki Etkililiğinin Değerlendirilmesi" adlı çalışmalarının bulguları da bu sonucu destekler niteliktedir. Bu araştırmanın örneklemini İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli, Van, Hatay, Samsun ve Bolu illerindeki 64 ilköğretim okullarında çalışmakta olan 591 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Kıdem durumu 1-5, 6-10, 11-15, 16-20, 21 yıl ve üzeri olacak şekilde sınıflandırılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kıdem durumlarına göre programın öğelerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.2.6.2 Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Temalara İlişkin İstatistiksel

Analiz

Tablo 4.15'te öğretmenlerin kıdemlerine göre programın içeriğine ilişkin görüşlerinin analizine yer verilmiştir.

Tablo 4.15 Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Temalara İlişkin t-testi

Sonuçları

Kıdem durumu	N	\bar{x}	S	Sd	T	P
...-15 yıl	274	43,72	12,75	353	1,72	.086
16 yıl-...	81	46,34	9,23			

Tabloya göre hizmet süresi 15 yıla kadar olanlar ile 16 yıl sonrası olanlar arasında temalara ilişkin görüşlerinde anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>.05$). Buna göre, hizmet süresi 15 yıla kadar olanlar ile 16 yıl sonrası olanların temalar ile ilgili görüşlerinin paralel olduğu söylenebilir.

4.2.6.3 Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Etkinliklere İlişkin İstatistiksel Analiz

Tablo 4.16'da öğretmenlerin kıdemlerine göre programın etkinliklerine ilişkin görüşlerinin analizine yer verilmiştir.

Tablo 4.16 Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Etkinliklere İlişkin t-testi Sonuçları

Kıdem durumu	N	\bar{X}	S	Sd	T	P
...-15 yıl	274	59,02	15,55	353	2,35	.019
16-... yıl	81	54,64	11,42			

Tabloya göre hizmet süresi 15 yıla kadar olanlar ile 16 yıl sonrası olanlar arasında etkinliklere ilişkin görüşlerine göre anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < .05$). Hizmet süresi 15 yıla kadar olanlar ($X_{ort}=59,02$), hizmet süresi 16 yıl ve sonrası ($X_{ort}=54,64$) olanlara göre etkinliklerle ilgili ifadelerle ilişkin daha fazla olumlu görüş bildirmişlerdir. Bu sonuca göre, hizmet süresi daha az olan öğretmenlerin öğretmenlerin derslerinde etkinliklere daha fazla yer verdiği, etkinlikler için daha fazla çaba harcadıkları, programdaki etkinliklerin hangi amaçla yer aldığı konularında daha bilinçli oldukları düşünülebilir.

4.2.6.4 Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Ölçme-Değerlendirme Durumuna İlişkin İstatistiksel Analiz

Tablo 4.17'de öğretmenlerin kıdemlerine göre programın ölçme-değerlendirme ögesine ilişkin görüşlerinin analizine yer verilmiştir.

Tablo 4.17 Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Ölçme-Değerlendirme Durumuna İlişkin t-testi Sonuçları

Kıdem durumu	N	\bar{X}	S	Sd	T	P
...-15 yıl	274	39,88	9,15	353	0,79	.427
16-... yıl	81	40,77	7,90			

Tabloya göre hizmet süresi 15 yıla kadar olanlar ile 16 yıl ve sonrası olanlar arasında ölçme-değerlendirme ögesine ilişkin görüşlerine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>.05$). Bu sonuca göre öğretmenlerin hizmet sürelerine göre programın ölçme-değerlendirme ögesine ilişkin görüşlerinin değişmediği söylenebilir.

4.2.7.1 Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Kazanımlara İlişkin İstatistiksel Analiz

Tablo 4.18'de öğretmenlerin eğitim durumlarına göre programın kazanımlarına ilişkin görüşlerinin analizine yer verilmiştir.

Tablo 4.18 Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Kazanımlara İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P	Anlamlı fark
Gruplararası	108,688	2	54,344	,302	.740	Yok
Gruplarıçi	63432,551	352	180,206			
Toplam	63541,239					

Tabloya göre öğretmenlerin eğitim durumları ve programın kazanımlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>.05$). Nitekim bu bulgu, Demir'in (2006) araştırmasıyla da paralellik göstermektedir.

4.2.7.2 Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Temalara İlişkin İstatistiksel Analiz

Tablo 4.19'da öğretmenlerin eğitim durumlarına göre programın içeriğine ilişkin görüşlerinin analizine yer verilmiştir.

Tablo 4.19 Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Temalara İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P	Anlamlı fark
Gruplararası	83,342	2	41,671	,284	.753	Yok
Gruplarıçi	51582,049	352	146,540			
Toplam	51665,392					

Tabloya göre öğretmenlerin eğitim durumları ile programın içeriğine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$).

4.2.7.3 Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Etkinliklere İlişkin İstatistiksel Analiz

Tablo 4.20'de öğretmenlerin eğitim durumlarına göre programın etkinliklerine ilişkin görüşlerinin analizine yer verilmiştir.

Tablo 4.20 Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Etkinliklere İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P	Anlamlı fark
Gruplararası	777,701	2	388,851	1,779	.170	Yok
Gruplarıçi	76943,578	352	218,590			
Toplam	77721,729					

Tabloya göre öğretmenlerin eğitim durumları ile programın etkinliklerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$).

4.2.7.4 Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Ölçme-Değerlendirme Durumlarına İlişkin İstatistiksel Analiz

Tablo 4.21'de öğretmenlerin eğitim durumlarına göre programın ölçme-değerlendirme ögesine ilişkin görüşlerinin analizine yer verilmiştir.

Tablo 4.21 Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Ölçme-Değerlendirmeye İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P	Anlamlı fark
Gruplararası	36,463	2	18,232	,230	.795	Yok
Gruplarıçi	27907,830	352	79,284			
Toplam	27944,293					

Tabloya göre öğretmenlerin eğitim durumları ile programın ölçme-değerlendirme ögesine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$).

4.2.8.1 Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfa Göre Kazanımlara İlişkin İstatistiksel Analiz

Tablo 4.22'de öğretmenlerin okuttukları sınıfa göre programın kazanımlarına ilişkin görüşlerinin analizine yer verilmiştir.

Tablo 4.22 Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfa Göre Kazanımlara İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P	Anlamlı fark
Gruplararası	182,478	3	60,826	,377	.799	Yok
Gruplarıçi	63358,762	351	150,509			
Toplam	63542,24					

Tabloya göre öğretmenlerin okuttukları sınıf ve kazanımlara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$).

4.2.8.2 Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfa Göre Temalara İlişkin İstatistiksel Analiz

Tablo 4.23'te öğretmenlerin okuttukları sınıfa göre programın içeriğine ilişkin görüşlerinin analizine yer verilmiştir.

Tablo 4.23 Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfa Göre Temalara İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P	Anlamlı fark
Gruplararası	137,981	3	45,994	,313	.816	Yok
Gruplarıçi	51527,411	351	146,802			
Toplam	51665,392					

Tabloya göre öğretmenlerin okuttukları sınıf ve temalara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$).

4.2.8.3 Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfa Göre Etkinliklere İlişkin İstatistiksel Analiz

Tablo 4.24'te öğretmenlerin okuttukları sınıfa göre programın etkinliklerine ilişkin görüşlerinin analizine yer verilmiştir.

Tablo 4.24 Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfa Göre Etkinliklere İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P	Anlamlı fark
Gruplararası	152,937	3	50,979	,231	.875	Yok
Gruplarıçi	77568,342	351	220,992			
Toplam	77721,279					

Tabloya göre öğretmenlerin okuttukları sınıf ve etkinliklere ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$).

Tablo 6.4'te öğretmenlerin okuttukları sınıfa göre programın ölçme-değerlendirme durumlarına ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

4.2.8.4 Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfa Göre Ölçme-Değerlendirme Durumuna İlişkin İstatistiksel Analiz

Tablo 4.25'te öğretmenlerin okuttukları sınıfa göre programın ölçme-değerlendirme ögesine ilişkin görüşlerinin analizine yer verilmiştir.

Tablo 4.25 Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfa Göre Ölçme-Değerlendirme Durumuna İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P	Anlamlı fark
Gruplararası	541,057	3	180,352	2,310	.076	Yok
Gruplarıçi	27403,351	351	78,072			
Toplam	27944,293					

Tabloya göre öğretmenlerin okuttukları sınıf ve ölçme-değerlendirme ögesine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$).

Tablo 4.26'da öğretmenlerin program öğeleriyle ilgili görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığıyla ilgili genel durum sunulmuştur.

Tablo 4.26 Programın Öğelerine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Öğretmenlerin Cinsiyetlerine, Kıdem Durumlarına, Eğitim Durumlarına, Okuttukları Sınıfa Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Genel Yorum

	Cinsiyetlerine Göre		Hizmet Sürelerine Göre		Eğitim Durumlarına Göre		Okuttukları Sınıfa Göre	
	Fark var	Fark yok	Fark var	Fark yok	Fark var	Fark yok	Fark var	Fark yok
Kazanımlar	Kadın öğretmenler lehine			X		X		X
Temalar	Kadın öğretmenler lehine			X		X		X
Etkinlikler	Kadın öğretmenler lehine		Hizmet süresi 15 yıla kadar olanlar lehine			X		X
Ölçme-Değerlendirme		X		X		X		X

Tabloda görüldüğü üzere, programın öğelerine ilişkin öğretmen görüşlerinde cinsiyete göre kazanımlar, temalar ve etkinlikler boyutunda kadın öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır. Yani kadın öğretmenler programın bu boyutlarıyla ilgili ifadelerle daha fazla katıldıklarını belirtmişlerdir. Hizmet süresi değişkenine göre ise, programın etkinlikler boyutunda hizmet süresi 15 yıla kadar olan lehine anlamlı fark bulunmuştur. Yani hizmet süresi 15 yıldan daha az olan öğretmenler programın etkinlikler boyutundaki ifadelerle daha fazla katıldıklarını belirtmişlerdir.

BÖLÜM 5

SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgularından ulaşılan sonuçlar ve uygulayıcılar ile araştırmacılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1.1 Hayat Bilgisi Dersi Programının Kazanımlarına İlişkin Sonuçlar

Öğretmen görüşlerine göre elde edilen bulgular çerçevesinde ulaşılan sonuçlar:

Hayat Bilgisi Dersi Programının kazanımları,

- 1) Programın genel amaçlarına uygundur.
- 2) Programın kaynakları olan birey, toplum ve doğa temel alınarak hazırlanmıştır.
- 3) Öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyesi göz önünde tutularak hazırlanmamıştır.
- 4) Öğrencilerin eleştirel düşünme, problem çözme ve bilgi teknolojilerini kullanma becerilerini kazanmalarını sağlayabilecek niteliktedir.
- 5) Öğrencilerin yaratıcı düşünme ve bilgi teknolojilerinden faydalanma becerilerini kazanmalarını sağlayacak yeterlikte hazırlanmamıştır.
- 6) Öğrencilerin iletişim becerisi kazanmalarını ve öğrencilerde özsaygı duygusunun oluşmasını sağlayacak nitelikte hazırlanmıştır.
- 7) Öğrencilerin girişimcilik becerisi kazanmalarını ve öğrencilerde özgüven duygusu oluşturmalarını sağlayacak yeterlikte hazırlanmamıştır.
- 8) Temalarla ilişkili olacak şekilde hazırlanmıştır.
- 9) Öğrencilerin Türkçe'yi doğru, etkili ve güzel konuşmalarını sağlayacak nitelikte hazırlanmıştır.
- 10) Öğrencilerin kaynakları etkili kullanma becerisi kazanmalarını sağlayacak nitelikte hazırlanmıştır.
- 11) Öğrencilerin özyönetim becerisi kazanmalarını ve bilimin temel kavramlarını tanımlarını sağlayabilecek nitelikte hazırlanmıştır.
- 12) Ara disiplinlerle yeterince ilişkilendirilememiştir.
- 13) Atatürkçülük konularıyla yeterince ilişkilendirilerek hazırlanmıştır.

- 14) Öğrencilerin araştırma becerisi kazanmalarını sağlayabilecek nitelikte hazırlanmıştır.
- 15) Açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmiştir.
- 16) İçin programda önerilen kısmen yeterli bulunmuştur.

5.1.2 Hayat Bilgisi Dersi Programının Temalarına İlişkin Sonuçlar

Öğretmen görüşlerine göre elde edilen bulgular çerçevesinde ulaşılan sonuçlar:

Hayat Bilgisi Dersi Programının temaları,

- 1) Kazanımların gerçekleştirilebilmesi için uygun bir şekilde hazırlanmıştır.
- 2) Öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyesi göz önünde tutularak hazırlanmamıştır.
- 3) Öğrencilerin yeteri kadar ilgisini çekmemektedir.
- 4) Öğrencilerin araştırma yapma becerisi kazanmalarını sağlayabilecek yeterlikte hazırlanmamıştır.
- 5) 3 yıl boyunca aynı adlandırmayla devam ettiğinden (okul heyecanı, dün-bugün-yarın, benim güzel evim) öğretmenler tarafından olumlu karşılanmaktadır.
- 6) Öğrencilerin yaşadıkları çevreye göre uyarlanabilmesi için esnek olarak hazırlanmamıştır.
- 7) Öğretmenlerin farklı etkinlikler yapmasına olanak sağlayacak şekilde hazırlanmamıştır.
- 8) Hazırlanırken basitten-karmaşığa, somuttan-soyuta, yakın çevreden-uzak çevreye ilkeleri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.
- 9) Çağdaş ve bilimsel bilgiye uygun olacak şekilde hazırlanmıştır.
- 10) Öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmelerini sağlayacak yeterlikte hazırlanmamıştır.
- 11) Diğer derslerin temelini teşkil eden nitelikte hazırlanmamıştır.
- 12) Öğrencilerde merak duygusunu uyandırmak için yeterli değildir.
- 13) Öğrencilere programda öngörülen kişisel nitelikleri kazandırmak için yeterli değildir.
- 14) Öğrencilerin işbirlikli çalışma yapmalarına ve yeni çalışmalar yapmalarına fırsat verecek yeterlikte hazırlanmamıştır.

- 15) Öğrencilere programda öngörülen becerileri kazanmalarını sağlayabilecek yeterlikte değildir.

5.1.3 Hayat Bilgisi Dersi Programındaki Etkinliklere İlişkin Sonuçlar

Öğretmen görüşlerine göre elde edilen bulgular çerçevesinde ulaşılan sonuçlar:

Hayat Bilgisi Dersi Programının etkinlikleri,

- 1) Kazanımlarla örtüşecek şekilde hazırlanmıştır.
- 2) Gerçekleştirilebilir özelliktedir ve öğrencilerin derse aktif olarak katılmalarını sağlayabilecek şekilde hazırlanmıştır.
- 3) Öğrencilerin ilgilerini istenilen düzeyde çekememektedir.
- 4) Öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirecek şekilde hazırlanmıştır.
- 5) Öğretmene sınıf içerisinde farklı yöntem ve teknikler kullanmasını sağlayabilecek şekilde hazırlanmıştır.
- 6) Öğrencilerin farklı zeka alanları ve farklı öğrenme stilleri olduğu göz önünde bulundurularak hazırlanmamıştır.
- 7) Öğrencilerin kendi öğrenmelerinden sorumlu oldukları duygusunu kazandırabilecek nitelikte hazırlanmamıştır.
- 8) İçin programda önerilen süre kısmen yeterli bulunmuştur.
- 9) Farklı bölge ve yöreler olduğu göz önünde tutularak hazırlanmamıştır.
- 10) Öğrencilerin işbirlikli çalışma yapmalarını sağlayacak şekilde hazırlanmıştır.
- 11) Öğrencilerin eleştirel düşünme becerisi kazanmalarını sağlayacak şekilde hazırlanmıştır.
- 12) Sınıfların fiziksel şartları göz önünde tutularak hazırlanmamıştır.
- 13) İçin önerilen araç gereçler ve okulların teknolojik imkanları yeterlidir.
- 14) Program içeriği ile tutarlılık göstermektedir.
- 15) Öğrencilerin drama, oyun gibi sanatsal deneyimlerde bulunmalarını sağlayacak nitelikte hazırlanmıştır.
- 16) İle ara disiplinler arasında bağlantı kurularak hazırlanmıştır.
- 17) Hazırlanırken okul dışı etkinlikler yeterince göz önünde bulundurulmamıştır.
- 18) Boyunca aile ile iletişim içerisinde bulunulması göz ardı edilmiştir.

5.1.4 Hayat Bilgisi Dersi Ölçme- Değerlendirme Durumlarına İlişkin

Sonuçlar

Öğretmen görüşlerine göre elde edilen bulgular çerçevesinde ulaşılan sonuçlar:

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının ölçme-değerlendirme sürecinde,

- 1) Performans ödevleri, öğrenci öz değerlendirme formları, gözlem formları, kontrol listeleri ve proje ödevleri kullanılmaktadır.
- 2) Grup ve akran değerlendirme formları ile tutum ölçekleri çok fazla kullanılmamaktadır.
- 3) Öğrenci performansını değerlendirmek için kullanılan teknikler öğretmenler tarafından kısmen yeterli bulunmuştur.
- 4) Öğrenciler hem süreç boyunca hem de ortaya koydukları ürünler ile değerlendirilmektedir.
- 5) Öğrencilerin performanslarını değerlendirmek uzun zaman almaktadır.
- 6) Alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerinin nasıl uygulanacağı ve bunlarla ilgili örneklerle programda yer verilmiştir.
- 7) Program kazanımlarıyla birlikte etkinlikler de değerlendirilmektedir.
- 8) Yer alan klasik testler öğrenciler için bir miktar sıkıcı olmaktadır.
- 9) Yer alan değerlendirme teknikleri öğrencilerin tüm becerilerinin değerlendirilmesini sağlayamamaktadır.

Sonuç olarak; programın kazanımları ve temaları öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyelerine göre ve ilgi uyandıracak şekilde yeniden hazırlanmalıdır. Etkinlikler sınıfların fiziksel şartları göz önünde bulundurularak farklı öğrenme stilleri ve farklı zeka alanlarına sahip öğrenciler olduğuna dikkat edilerek gözden geçirilmelidir. Ölçme-değerlendirme sürecinde tüm becerilerin değerlendirilebilmesi için kullanılan teknikler ve formlar çeşitlendirilmelidir.

5.1.5 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Programın Öğelerine İlişkin

Görüşlerine Dair Sonuçlar

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre hayat bilgisi dersi programının kazanımlarına ilişkin görüşlerde kadınlar lehine anlamlı fark bulunmuştur. Programın temalarına ve etkinliklere ilişkin görüşlerde kadınlar lehine anlamlı

fark bulunmuştur. Programın ölçme-değerlendirme sürecine ilişkin ise cinsiyete göre anlamlı fark bulunamamıştır.

5.1.6 Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Programın Öğelerine İlişkin Görüşlerine Dair Sonuçlar

Öğretmenlerin kıdemlerine göre hayat bilgisi dersi programının kazanımlarına, temalarına ve ölçme-değerlendirme durumlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Sadece etkinliklere ilişkin görüşler karşılaştırıldığında, kıdem yılı 15 yıla kadar olanlar ile 15 yıldan sonrası olanlar arasında 15 yıla kadar hizmet süresi olanlar lehine anlamlı fark bulunmuştur.

5.1.7 Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Programın Öğelerine İlişkin Görüşlerine Dair Sonuçlar

Öğretmenlerin eğitim durumlarına göre hayat bilgisi dersi programının kazanımlarına, temalarına, etkinliklerine ve ölçme-değerlendirme durumlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

5.1.8 Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfa Göre Programın Öğelerine İlişkin Görüşlerine Dair Sonuçlar

Öğretmenlerin okuttukları sınıflara göre hayat bilgisi dersi programının kazanımlarına, temalarına, etkinliklerine ve ölçme-değerlendirme durumlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı fark bulunamamıştır.

Tüm sonuçlar çerçevesinde, Hayat Bilgisi Dersi programının özellikle kazanımlar ve temalar boyutlarının öğrencilerin seviyesine uygun olma ilkesi ve içeriğin esnek olması ilkesi göz önünde bulundurularak yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Programda önerilen etkinliklerin sınıf ortamlarında ve farklı öğrenci gruplarında uygulanabilecek şekilde çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Ölçme-değerlendirme boyutunda kullanılan tekniklerle ilgili olumlu görüşlerin az olması yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan programın öğretmenler tarafından sindirilemediğini göstermektedir. Bu sebeple, programın dayandırıldığı felsefeye göre yeniden gözden geçirilmesi ve alt boyutlarında gerekli değişikliklerin yapılması gerekmektedir.

5.2 ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmadan çıkan sonuçlara göre uygulamaya ve araştırmacılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.2.1 Uygulamaya Yönelik Öneriler

- 1) Kazanımlar ve temalar öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyelerine göre gözden geçirilerek yeniden düzenlenmelidir.
- 2) Kazanımlar ara disiplinlerle ilişkilendirilerek yeniden düzenlenmelidir.
- 3) Kazanımlar öğrencilerde yaratıcı düşünme, bilgi teknolojilerinden yararlanma gibi becerilerin ve özsaygı-özgüven duygularının gelişmesini sağlayabilecek şekilde hazırlanmalıdır.
- 4) Kazanımlar için önerilen süre yeniden gözden geçirilmelidir.
- 5) Temalar öğrencilerin ilgisini çekebilecek şekilde ve yaşadıkları çevreye uyarlanabilecek şekilde esnek düzenlenmelidir.
- 6) Temalarda diğer derslere temel oluşturacak bilgilere yer verilmelidir.
- 7) Hayat bilgisi dersi programının içeriği öğrencilere kazandırılmak istenilen beceriler ve kişisel niteliklere uygun olabilecek şekilde yeniden organize edilmelidir.
- 8) Hayat bilgisi dersi programında önerilen etkinlikler öğrencilerin ilgisini çekebilecek şekilde organize edilmelidir.
- 9) Önerilen etkinlikler öğrencilerin farklı zeka alanları ve farklı öğrenme stilleri olduğu göz önünde bulundurularak çeşitlendirilmelidir.
- 10) Önerilen etkinliklerin tamamlanabilmesi için önerilen süre uzatılmalıdır.
- 11) Önerilen etkinlikler, farklı yörelere ve bölgelere uyarlanabilecek şekilde yeniden organize edilmelidir.
- 12) Önerilen etkinliklerin sınıf ortamında gerçekleştirilebilmesi için sınıfların fiziksel şartları iyileştirilmelidir.
- 13) Öğretimin sadece okulla sınırlı olmaması gerektiğinden hareket ederek hayat bilgisi dersi programında okul dışında da yapılabilecek etkinliklere yer verilmelidir.
- 14) Öğrencilerin performanslarını değerlendirmek için kullanılan teknikler geliştirilmelidir.
- 15) Klasik testler öğrencilerin seviyelerine göre yeniden düzenlenmelidir.

- 16) Ölçme ve değerlendirme teknikleri öğrencilerin tüm becerilerini değerlendirmek için yeterli olmadığından daha farklı teknikler kullanılmalı ya da var olan teknikler geliştirilmelidir.

5.2.2 Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- 1) Bu araştırmaya benzer araştırmalar farklı örneklem için yapılabilir.
- 2) Bu araştırma öğretmen görüşlerine dayalı olarak yapıldığından, öğrencilerin öğrenme-öğretme sürecindeki etkinlikleri gözlemlenmemiştir. Öğrencilerin etkinlikler süresince davranışlarını gözlemek amacıyla nitel araştırmalar yapılabilir.
- 3) Öğretmenlerin mesleki yeterliklerini ortaya koyan araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA:

- Acat, B., Anılan, H., Girmen, P., Anagün, S., (2005). **Öğretmen Adaylarının İlköğretim Hayat Bilgisi Programında Yer Alan Becerilere sahip Olma Düzeylerine İlişkin Görüşleri**. Eğitimde Yansımalar VIII: Yeni İlköğretim Programlarının Değerlendirilmesi Sempozyumu, 14-16 Kasım 2005 Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kayseri. 394-405, Tekişik Eğitim Araştırma Vakfı Yayınları, Ankara.
- Acat, M.B.& Uzunkol, E.D. (2007). **Sınıf Öğretmenlerinin İlköğretim Programlarındaki Değerlendirme Sürecine İlişkin Görüşleri**. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Kış-2010 C.9 S.31 (001-027)
- Açıkgöz, Ü. K. (2007). **Aktif Öğrenme**. İzmir: Biliş Yayınları.
- Akdağ, M. (2004). Program Değerlendirme. M. Gürol (Editör). **Öğretimde Planlama Uygulama Değerlendirme**. 160–174. Elazığ: Üniversite Kitabevi.
- Akyüz, Y. (1997). **Türk Eğitim Tarihi**. İstanbul Kültür Yayınları, İstanbul.
- Al,H. (2007). **Bilimsel Araştırma Yöntemleri Akademik Yazım Kuralları**. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Ataman, M. (2007). **Benzeşen ve Ayrışan Yönleriyle 1998 ve 2004 İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında (4. ve 5. sınıflar) Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Teknikleri ve Bunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi.
- Aykaç, N.(2007). **İlköğretim Programında Yer Alan Etkinliklerin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi (Sinop İli Örneği)**, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 8, Sayı 2, (2007), (19-35).
- Balcı, A. (2009). **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler**, Ankara: Pegem Akademi.
- Barth, L. J. ve A. Demirtaş. (1997). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi**, YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara.
- Başaran, İ.Ethem. **Eğitim Psikolojisi: Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri**, Yargıcı Matbaası, Ankara, 1994, s.25.
- Baysal, Z. N. (2006). **Hayat Bilgisi: Toplumsal ve Doğal Yaşama Bütüncül Bir Bakış. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**.

- (Birinci Baskı). Öztürk, C.(Ed.). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Baysal, N. (2006). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, K. Kiroğlu (Ed.). **Yeni İlköğretim Programları (1-5. Sınıflar)**. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Baysal, D. E. (2008). 2005 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programındaki Öğrenci Etkinliklerine Yönelik Öğretmen Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Baysal, E. D. (2008). **2005 İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programındaki Öğrenci Etkinliklerine Yönelik Öğretmen Görüşleri**. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla, Türkiye.
- Bektaş, M., (2001). **İlköğretim Hayat Bilgisi Ders Programının Değerlendirilmesi**. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya. (yayınlanmamış)
- Bektaş, M. (2009). Hayat Bilgisi Dersinin Dünü Bugünü. Öğülmüş, S. (Ed.). **İlköğretim Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen El Kitabı**. Birinci Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Bilen, M. (2006), **Plandan Uygulamaya Öğretim**, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Belet,D. (1999). **İlköğretim Kurumlarında Uygulanan Hayat Bilgisi Programının Değerlendirilmesi**. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi.
- Bilgin, M. (2006) Bedensel ve Devinsel Gelişim, B. Yeşilyaprak (Editör), **Eğitim Psikolojisi, Gelişim- Öğrenme- Öğretim**, (2. Baskı). (55-78). Ankara,Pegema Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2008). **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı**. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk,Ö., Köklü,N. (2010). **Sosyal Bilimler İçin İstatistik**. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk,Ş., Çakmak, K. E., Akgün, E. Ö., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2010). **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Pegem Akademi.
- Binbaşıoğlu, C. (2003). **Hayat Bilgisi Öğretimi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çağlar, A. (1999). **75. Yılında Cumhuriyet'in İlköğretim Birikimi**. F. Gök (Ed.). 75 Yılda Eğitim (s. 125–144). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Çetin, B. (2009). **Yeni İlköğretim Programı (2005) Uygulamaları Hakkında İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Görüşleri**. Mayıs 2009 Cilt:17 No:2 Kastamonu Eğitim Dergisi 487-502

Çilenti, K. (1988). **Eğitim Teknolojisi ve Öğretim**, Ankara.

Demir, S. (2007). **İlköğretim Okulu Hayat Bilgisi Dersi Programının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi (Kayseri İli Örneği)**. İnönü Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kayseri.

Demirel, Ö (2004). **Eğitimde Program Geliştirme**, Ankara: PegemA Yayıncılık

Demirel, Ö. (2005). **Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Doğan, H. (1997). **Eğitimde Program ve Öğretim Tasarımı**, Ankara: Önder Matbaacılık.

Erden, M. (1998) **Eğitimde Program Değerlendirme** (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Ertürk, S. (1972). **Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara.

Ertürk, S. (1991). **Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara.

Ertürk,S.(1998). **Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara: Meteksan Matbaacılık.

Fidan, N. (1986). Okulda Öğrenme ve Öğretme. Ankara: Kadioğlu Matbaası.

Gömlüksiz, M.N. & Bulut,İ. (2007), **Yeni Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Uygulamadaki Etkililiğinin Değerlendirilmesi**, Milli Eğitim Dergisi, Sayı:73, Kış:2007

Güleryüz, H.(2008). **Hayat Bilgisi Öğretimi ve Programı**. Ankara: Pegem Akademi.

Gündoğdu, H. (2005). Bilişsel Gelişim, Ersanlı, K., Uzman, E. (Editör), **Gelişim ve Öğrenme**, İstanbul, Lisans Yayınları.

İşman, A. ve Eskicumalı, A. (2006). Öğretimde Planlama ve Değerlendirme. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Kabapınar, Y. (2007). **İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Ankara: Maya Akademi.

- Karabağ, G. & İnal, S. (2009). Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Tanıtımı. Öğülmüş, S. (Ed.). İlköğretim Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen El Kitabı. Birinci Baskı. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Karagülle, D., (2003). **İlköğretim Hayat Bilgisi Öğretiminde Öğretmenlerin Kullandığı Metotlar ve Öğretmenlerin Kullanılan Metotlarla İlgili Görüşleri**. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Karasar, N. (2008). Bilimsel Araştırma Yöntemi. On sekizinci Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Kısakürek, M. A. (1983). Eğitim Programlarının Hazırlanması ve Geliştirilmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Cilt 16. Sayı 1.
- Kocaçınar, M.(1966). **Genel Öğretim Metodu**, İstanbul, Arkın Kitabevi.
- Küçükkaragöz, H. (2003). **Bilisel Gelişim ve Dil Gelişimi**, B. Yesilyaprak (Ed.): **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**, Ankara, Pegem Yayıncılık.
- MEB (2005a). **İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu**. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- MEB (2005b). **İlköğretim 1–5 Sınıf Programları Tanıtım El Kitabı**. TTKB Eğitim Öğretim ve Program Dairesi Başkanlığı. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi .
- MEB (2010). **İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu**. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Narin, D. (2007). **İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Vatandaşlık Bilgi, Beceri ve Değerlerini Kazandırmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri**. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.
- Nas, R. (2003). **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (Program, Yöntem ve Etkinlikler)**. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Ornstein, A.C. and F.B. Hunkins (1988), **Curriculum: Foundations, Principles and Issues**. New Jersey: Prentice Hall, Englewood Cliffs,
- Özçelik, D. A.(1992). **Eğitim Programları ve Öğretimi**. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Özçelik, D. A. (1989). Eğitim Programları ve Öğretimi. Ankara: ÖSYM Yayınları.

- Özçetin, A., (2000). **1998 İlköğretim Hayat Bilgisi 3. Sınıf Programının Öğretmen Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi**. Yüksek Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi. Çanakkale (yayınlanmamış).
- Özdemir, M. (1998). **Hayat Bilgisi Öğrenme ve Öğretme Etkinlikleri**. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Özdemir, S. (2004), **Eğitimde İyi Örnekler Sempozyumu**, Başkent Öğretmen Evi, 22- 24 Aralık, Ankara.
- Özkan, H. H. (2005). Hedefler. Öztürk, M. (Ed.). **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**. Birinci Baskı. İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Öztürk, H. (1999). **Müfredat Laboratuvar Okulları (MLO) Projesinin İşleyişinin Değerlendirilmesi (Türkiye Örneği)**. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi. Balıkesir.
- Öztürk, C. ve Dilek, D. (2005). **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Ankara, Pegem Yayınevi.
- Posner, J. G. (1995). **Analyzing The Curriculum**. Third Edition. The McGraw Hill Companies.
- Saban, A. (2002). **Öğrenme- Öğretme Süreci: Yeni Teoriler ve Yaklaşımlar**. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Saylan, N. (1995). **Eğitimde Program Tasarısı Temeller- Prensipler- Kriterler**, Balıkesir: İnce Ofset.
- Saylan, N. (1998). "Anasınıfı Program Tasarısı ve Uygulamasının Değerlendirilmesi" **VII.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi**. Cilt II. Sayfa 53-56. 9-11 Eylül. Konya:Selçuk Üniversitesi
- Senemoğlu, N. (1997). **Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya**. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Senemoğlu, N. (2004). **Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya**.(6.Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi
- Sönmez, V.(1998). **Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu**. Ankara: Anı Yayınları
- Sönmez, V. (1999). **Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu**. Ankara:Anı Yayınları.
- Sönmez, V. (2005). **Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2008). Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı. Ondördüncü Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.

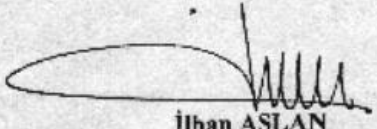
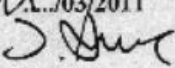
- Sözer, E.(1998). Sosyal Bilgiler Programının Amaçları İlkeleri ve Temel Özellikler, G. Can, (Editör). **Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, No:581.
- Tanrıverdi, B., Polat, S., Apak, Ö., (2005), Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kazanımların Gerçekleştirilebilirlik Düzeyleri, Eğitimde Yansımalar VIII: Yeni İlköğretim Programlarının Değerlendirilmesi Sempozyumu, 14-16 Kasım 2005 Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kayseri. 406-419, Tekişik Eğitim Araştırma Vakfı, Ankara.
- Tunalı, F. (2009). **Yeni İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıf Hayat Bilgisi Programının Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar**. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Türkeş, S. (2008). **İlköğretim 1. Kademe 1-3 Sınıf Hayat Bilgisi Dersine Yer Alan Okul Heyecanım Temasının Kazanımlarının Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri (Balıkesir İli Örneği)**. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Uğur, T. (2006), 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri (Uşak İli Örneği), Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Variş,F.(1994), **Eğitimde Program Geliştirme. Teori ve Teknikler**. Ankara: Alkım Yayıncılık.
- Yapıcı, M. & Leblebicier, N. H. (2006), Öğretmenlerin Yeni İlköğretim Programına İlişkin Görüşleri, İlköğretim Online, 6(3), 480-490, 2007, <http://ilkogretim-online.org.tr>.
- Yurdakul, B. (2007). Yapılandırmacılık. Demirel, Ö. (Ed.). **Eğitimde Yeni Yönelimler**. İkinci Baskı. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/modules.php?name=Downloads&d_op=viewdownload&cid=74&min=10&orderby=titleA&show=10., 15.06.2010, 13:30
- <http://ttkb.meb.gov.tr>
- <http://tdkterim.gov.tr/bts/>

Ekler:

Ek 1: Valilik Oluru

Ek 2: Anket

Ek 1:

BALIKESİR VALİLİĞİ			
İl Millî Eğitim Müdürlüğü			
Sayı : B.08.4.MEM.4.10.00.31.605.99.00.00/	007630	.../03/2011	
Konu : Araştırma İzni			
VALİLİK MAKAMINA			
<u>BALIKESİR</u>			
İlgi : Balıkesir Üniv. Rek. Öğrenci İşleri Dai. Başk. 09/03/2011 tarih ve 364/2467 sayılı yazısı.			
Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Aysemin TÜRKYILMAZ'ın "İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Programının Değerlendirilmesi" konulu Yüksek Lisans tez çalışması kapsamında, ilimiz merkez ilköğretim kurumlarında, tezini yapabileceği isteği, ile ilgili yazı ve ekleri ilişikte sunulmuş olup; araştırma tezini uygulama yapabilmesi Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.			
Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde; Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans öğrencisi Aysemin TÜRKYILMAZ'ın "İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Programının Değerlendirilmesi" konulu Yüksek Lisans tez çalışması kapsamında, ilimiz merkez ilköğretim kurumlarında, tezini uygulayabilmesi hususunu;			
Olur'larınıza arz ederim.			
			
İlhan ASLAN İl Millî Eğitim Müdür V.			
OLUR			
M./03/2011			
			
Selda DURAL Vali a. Vali Yardımcısı			
EK : Yazı ve Ekleri			
Kasaplar Mah. Eski Sındığı Cad.No:1- 10100 BALIKESİR Tel :0 266 239 62 73 Fax :0 266 239 62 74 e-posta :balikesirmen@meb.gov.tr Int. Adr :http://balikesir.meb.gov.tr	DANISMA 444 0 632 H A T T I	EĞİTİM %100 DESTEK	EĞİTİMDE REFORM Bizim aydınlık gelecek!

Ek 2:

1. BÖLÜM

Bu bölümde kişisel bilgilerle ilgili sorular yer almaktadır. Sizinle ilgili olan kısma (X) işareti koymanız yeterlidir.

1) Cinsiyetiniz:

 Kadın Erkek

2) Öğretmenlik mesleğindeki hizmet süreniz:

 1 yıldan az 1- 5 yıl 6- 10 yıl 11- 15 yıl 15 yıldan fazla

3) Eğitim durumunuz:

 Ön lisans Lisans Yüksek lisans

4) Kaçınıcı sınıfı okutmaktasınız?

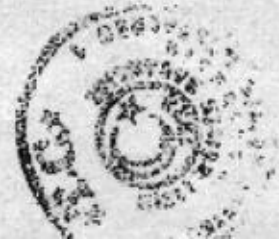
 1. Sınıf 2. Sınıf 3. Sınıf

2. BÖLÜM

Madde No	"Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı"nda yer alan kazanımlar,	Tarasımın Katılımı	Katılımı	Kısmi Katılımı	Katılmıyım	Hip Katılmıyım
1	Hayat bilgisi dersinin genel amaçlarına uygundur.					
2	Programın kaynakları olan biry, tophm ve bilim temel alınarak hazırlanmıştır.					
3	Öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyesine uygundur.					
4	Öğrencilerin eleştirel düşüncelerini sağlayabilecek niteliktedir.					
5	Öğrencilerin yaratıcı düşüncelerini sağlayabilecek niteliktedir.					
6	Öğrencilerin problem çözme becerisi kazanmalarını sağlayacak niteliktedir.					
7	Öğrencilere bilgi teknolojilerini kullanma becerisi kazandıracak niteliktedir.					
8	Öğrencilere bilgi teknolojilerinden faydalanma becerisi kazandıracak niteliktedir.					
9	Öğrencilere iletişim kurabilme becerisi kazandıracak niteliktedir.					
10	Öğrencilere girişimcilik becerisi kazandıracak niteliktedir.					
11	Öğrencilerde özgüven duygusunun oluşmasını sağlayabilecek niteliktedir.					
12	Öğrencilerde özsaygı duygusunun oluşmasını sağlayabilecek niteliktedir.					
13	İlişkili olduğu temalarla örtüşmektedir.					
14	Öğrencilerin Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanmalarını sağlayabilecek niteliktedir.					
15	Öğrencilerin kaynakları etkili kullanma alışkanlığı kazanmalarını sağlayabilecek niteliktedir.					
16	Öğrencilerin öz yönetim becerisi kazanmalarını sağlayabilecek niteliktedir.					
17	Öğrencilerin bilimin temel kavramlarını tanımalarını sağlayabilecek niteliktedir.					
18	Ara disiplinlerle yeterince ilişkilendirilmiştir.					
19	Atatürkçülük konularıyla yeterince ilişkilendirilmiştir.					
20	Öğrencilerin araştırma becerisi kazanmalarını sağlayabilecek niteliktedir.					
21	Açık ve anlaşılır ifade edilmiştir.					
22	İçin önerilen süre yeterlidir.					

Madde No	"Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı"nda yer alan içerik,	Tanıma Katılımı	Katılıma	Kısmen Katılım	Katılmama	Hay Katılım
1	Kazanımların gerçekleştirilebilmesi için uygundur.					
2	Öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyesine göre hazırlanmıştır.					
3	Öğrencilerin ilgisini çekmektedir.					
4	Öğrencilerin araştırma yapma isteğini arttıracak niteliktedir.					
5	Kapsamındaki temaların 3 yıl boyunca aynı adlandırmayla devam etmesi olumludur.					
6	Öğrencilerin içinde buldukları çevreye uygun olabilecek şekilde esnek olarak organize edilmiştir.					
7	Öğretmenin farklı etkinlikler yapmasını sağlayabilecek şekilde düzenlenmiştir.					
8	Basitten-karmaşığa olacak şekilde düzenlenmiştir.					
9	Somuttan soyuta olacak şekilde düzenlenmiştir.					
10	Yakın çevreden uzak çevreye olacak şekilde düzenlenmiştir.					
11	Çağdaş bilimsel bilgiye uygundur.					
12	Öğrencilerin kendi kendilerine öğrenme isteklerini destekleyici niteliktedir.					
13	Diğer derslerin temelini teşkil eden bir yapıda oluşturulmuştur.					
14	Öğrencilerde merak uyandıracak niteliktedir.					
15	Öğrencilere programda öngörülen kişisel nitelikleri kazandırmak için yeterlidir.					
16	Öğrencileri işbirlikli çalışma yapmaya özendirir.					
17	Öğrencilerin yeni çalışmalarını denemelerine fırsat verecek niteliktedir.					
18	Öğrencilerin yeni beceri kazanmalarına fırsat verecek niteliktedir.					

Madde No	"Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı"nda yer alan öğrenme- öğretim süreci kapsamındaki etkinlikler,	Tamamen Katılmıyor	Katılmıyor	Kısmen Katılmıyor	Katılmıyor	Hiç Katılmıyor
1	Kazanımlarla örtüşmektedir.					
2	Öğrencilerin derse aktif olarak katılmalarını sağlayabilecek niteliktedir.					
3	Gerçekleştirilebilir özelliktedir.					
4	Öğrencilerin ilgisini çekebilmektedir.					
5	Öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirecek niteliktedir.					
6	Öğrencilerin aktif katılımlarını sağlayarak etkili öğrenmelerini sağlayabilecek niteliktedir.					
7	Öğretmene sınıf içinde farklı yöntem ve teknikler kullanma imkanı vermektedir.					
8	Farklı öğrenme stillerine (görsel, işitsel, dokunsal, vb.) sahip öğrenciler olduğu göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.					
9	Öğrencilerin farklı zeka alanlarına (sözel, matematiksel, görsel, müziksel, vb.) hitap etmektedir.					
10	Öğrencinin kendi öğrenmesinden sorumlu olduğunu gösteren nitelikte önekiendirilmiştir.					
11	İçin önerilen süre yeterlidir.					
12	Bölgesel ve yöresel farklılıklar göz önünde bulundurularak düzenlenmiştir.					
13	Öğrencileri işbirlikli çalışmaya yönlendirmektedir.					
14	Öğrencilerin eleştirel düşünme becerisini geliştirecek niteliktedir.					
15	Sınıfın fiziksel şartlarında gerçekleştirilebilecek niteliktedir.					
16	Okulun teknolojik imkanları ve materyalleri çerçevesinde yapılabilecek niteliktedir.					
17	İçin önerilen araç gereçler içeriğe uygundur.					
18	İçerik ile tutarlıdır.					
19	Gerçek dünyada ilk elden deneyim kazanmaya yönelik planlanmıştır.					
20	Öğrencilerin oyun, drama vb. sanatsal deneyimlerde bulunmasını sağlayacak niteliktedir.					
21	Ve ara disiplinler (rehberlik, afetten korunma, girişimcilik, vb...) arasında bağlantı kurulmuştur.					
22	Okul dışı etkinliklere de yeterince zaman ayrılacak şekilde düzenlenmiştir.					
23	Boyunca ailelerle iletişim içerisinde bulunulacak şekilde düzenlenmiştir.					

Madde No	"Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı"nda yer alan ölçme-değerlendirme sürecinde	Tamamen Katılmayan	Katılmayan	Kısmen Katılmayan
1	Performans ödevleri kullanılmaktadır.			
2	Grup ve akran değerlendirme formları kullanılmaktadır.			
3	Öğrenci öz değerlendirme formları kullanılmaktadır.			
4	Tutum ölçekleri kullanılmaktadır.			
5	Gözlem formu kullanılmaktadır.			
6	Kontrol Listesi kullanılmaktadır.			
7	Proje ödevleri kullanılmaktadır.			
8	Öğrencilerin performansını değerlendirmek için kullanılan teknikler yeterlidir.			
9	Öğrenciler hem süreç hem de ortaya koydukları ürün açısından değerlendirilmektedir.			
10	Öğrenci performansını değerlendirmek uzun zaman almaktadır.			
11	Sadece öğrenci etkinlikleri değerlendirilmektedir.			
12	Alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerinin nasıl uygulanacağı programda açıkça belirtilmiştir.			
13	Alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerinin nasıl uygulanacağıyla ilgili örnekler programda yer almaktadır.			
14	Programın kazanımları değerlendirilmektedir.			
15	Yer alan klasik testler, öğrenciler için sıkı olmaktadır.			
16	Yer alan değerlendirme teknikleri öğrencilerin tüm becerilerinin değerlendirilmesini sağlamaktadır.			

